

SeAMK

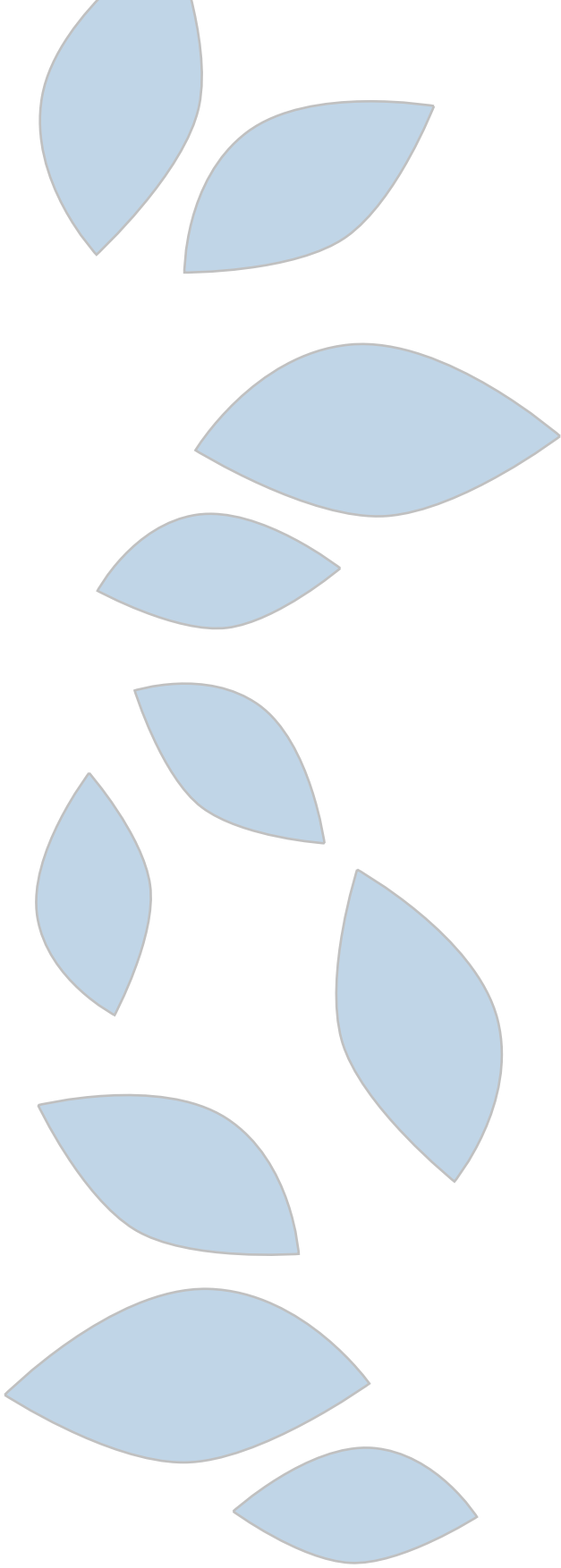
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

A37

Anmari Viljamaa, Sanna Joensuu-Salo,
Emilia Kangas & Marja Katajavirta

Lisätienestiä ja intohimoa: suomalaisen sivutoimi- yrittäjyyden moninainen kuva

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
A. Tutkimuksia 37

Anmari Viljamaa, Sanna Joensuu-Salo,
Emilia Kangas & Marja Katajavirta

**Lisätienestiä ja intohimoa:
suomalaisen sivutoimi-
yrittäjyyden moninainen kuva**

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Työterveyslaitos

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Seinäjoki 2022

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
Publications of Seinäjoki University of Applied Sciences

A

Tutkimuksia
Research reports

B

Raportteja ja selvityksiä
Reports

C

Oppimateriaaleja
Teaching materials

SeAMK julkaisut:

Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto
Kalevankatu 35,
60100 Seinäjoki
p. 040 830 0410
kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-7317-72-3 (verkkojulkaisu)
ISSN 1797-5565 (verkkojulkaisu)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TIIVISTELMÄ

Anmari Viljamaa, Sanna Joensuu-Salo, Emilia Kangas & Marja Katajavirta. 2022. Lisätienestii ja intohimoa: suomalaisen sivutoimiyrittäjyyden moninainen kuva. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimuksia 37, 161 s.

Erilaiset tavat yhdistellä palkkatyötä, sosiaaliturvaa sekä yrittäjyyttä ovat yleistyneet. Sivutoiminen yrittäjyys voi tarkoittaa päätoimisen yrittäjyyden alkuvaihetta, lisätulojen lähdeä, harrastuksen muuttamista osittaiseksi ammatiksi tai keikkaluonteista yrittäjyyttä digitaalisilla alustoilla. Sivutoimista ja hybridiyrittäjyyttä koskeva tutkimustieto on kuitenkin vielä vähäistä.

Tässä raportoitu tutkimus on toteutettu osana yhdessä Työterveyslaitoksen kanssa toteutettua Hyvinvoiva Hybridiyrittäjä -hanketta, jonka on rahoittanut Euroopan sosiaalirahasto (ESR) Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kautta. Tutkimus tarkastelee sivutoimisten yrittäjien palvelutarpeita, hyvinvointia, kiinnostusta yritystoiminnan kasvattamiseen sekä pyrkimystä muun kuin taloudellisen arvon tuottamiseen. Kyselytutkimus toteutettiin verkkokyselynä yhteistyössä Suomen Uusyrityskeskuksen ja Norstat Oy:n kanssa. Kaikkiaan kyselyyn vastasi 488 hybridiyrittäjää.

Tulokset osoittavat, että sivutoimiset yrittäjät ovat heterogeeninen ryhmä. Johdopäätöksensä voidaan todeta, että sivutoimisuus on suurimmalle osalle pysyvä ratkaisu, ja että suurin osa on tyytyväinen nimenomaan sivutoimiseen yrittäjyyteen. Nuorten vastaajien keskuudessa korostuu tarve tuottaa yritystoiminnalla muutakin kuin taloudellista arvoa. Nähtävissä on myös, että erittäin pienituloiset parantavat taloudellista tilannettaan sivutoimisella yrittäjyydellä. Monille sivutoimiseen yrittäjyyteen liittyi itsensä toteuttaminen.

Pidempään sivutoimiyrittäjänä toimineet pohtivat päätoimiseksi siirtymistä harvemmin. Epäonnistumisen pelko on päätoimisuuden esteenä merkittävin vasta vähän aikaa sivutoimiyrittäjänä toimineille. Suuremmat yrittäjyytulot ovat yhteydessä päätoimisuusaikomuksiin. Yrittäjän sosiaaliturva mielletään heikoksi ja sillä on vaikutusta. Sekä palkkatyön että opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimivista yli puolet koki tämän vaikuttavan omalla kohdallaan.

Pääsääntöisesti sivutoimiset yrittäjät voivat hyvin. Vaikka lähes puolet vastaajista koki stressiä, hyvinvoinnin yleinen taso oli hyvä. Korkeinta hyvinvointia on yrittäjinä palkkatyön rinnalla toimivilla. Eläkeikää lähestyvät sivutoimiyrittäjät suunnittelevat yritystoiminnan jatkamista palkkatyöstä luovuttuaan, mikä osoittaa, että sivutoimisella yrittäjyydellä on merkitystä työurien pidentämisen kannalta.

Avainsanat: yrittäjyys, sivutoiminen yrittäjyys, hyvinvointi, neuvontapalvelut

Yhteystiedot: Anmari Viljamaa, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, PL 412, 60101 Seinäjoki, anmari.viljamaa@seamk.fi

ABSTRACT

Anmari Viljamaa, Sanna Joensuu-Salo, Emilia Kangas & Marja Katajavirta. 2022. Extra income mixed with passion: the many faces of Finnish part-time entrepreneurship. Publications of Seinäjoki University of Applied Sciences A. Research reports 37, 161 p.

Different ways of combining wage work, social security and entrepreneurship have become more common than before. Part-time entrepreneurship can be the first phase of full-time entrepreneurship, a source of added income, a hobby turning into a part-time profession, or gigs caught on digital platforms. However, research-based knowledge on part-time and hybrid entrepreneurship remains scarce.

This study was undertaken as a part of the project Well-being in hybrid work and entrepreneurship, carried out together with Finnish Institute for Occupational Health and funded by the European Social Fund through the Central Finland Centre for Economic Development, Transport and the Environment. The study focuses on part-time entrepreneurs' service needs, well-being, growth intentions and interest in creating non-financial value. A web survey was carried out in cooperation with the Finnish Enterprise Agency and Norstat Ltd. Altogether 488 part-time entrepreneurs gave their replies.

The results demonstrate the heterogeneity of hybrid entrepreneurs. It is concluded that part-time engagement in entrepreneurship is a permanent situation for the majority, and also the most are satisfied with specifically part-time entrepreneurship. The need to create more than just financial value through entrepreneurship is highlighted particularly for the younger respondents. The results also suggest that individuals on small income use part-time entrepreneurship to improve their financial situation. Self-realization is also an important motive for many.

Those with an extended history of part-time entrepreneurship are less likely to consider becoming full-time entrepreneurs. Fear of failure as an obstacle to full-time entrepreneurship is considered largely by those with short part-time experience. Larger entrepreneurship incomes are connected to intentions for full-time entrepreneurship. The social security safety net of entrepreneurs is perceived as weak, and this has an impact. Over a half of the part-time entrepreneurs with wage employment or studies/parental leave/unemployment as main occupation feel that this has an effect on their interest in full-time entrepreneurship.

While nearly half the respondents experience feelings of stress, the general level of well-being among part-time entrepreneurs was found to be good. The part-time entrepreneurs with wage employment as main occupation have the highest rates of well-being. The part-time entrepreneurs approaching retirement age plan to continue part-time entrepreneurship even after giving up wage work, suggesting that part-time entrepreneurship is one way of extending the working careers of the aging labour force.

Keywords: entrepreneurship, part-time entrepreneurship, well-being, advisory services

Contact information: Anmari Viljamaa, Seinäjoki University of Applied Sciences, PL 412, 60101 Seinäjoki, anmari.viljamaa@seamk.fi

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT KUVIOT JA TAULUKOT

1 JOHDANTO	11
1.1 Tutkimuksen taustaa	11
1.2 Tutkimuksen tavoitteet	13
1.3 Tutkimuksen viitekehys	14
1.3.1 Sivutoiminen ja hybridiyrittäjyys	14
1.3.2 Sivutoimiset yrittäjänä.....	21
1.3.3 Sivutoimisten yritystoiminta.....	26
1.3.4 Hyvinvointi ja sivutoiminen yrittäjyys	29
1.3.5 Sivutoiminen yrittäjä yhteiskunnassa	32
1.4 Tutkimuksen toteutus	35
1.4.1 Kyselyssä käytetyt mittarit	35
1.4.2 Tiedonkeruu ja aineisto.....	45
1.4.3 Aineiston analysointi	47
2 TUTKIMUKSEN TULOKSET	48
2.1 Hybridiyrittäjät ja heidän yrityksensä	48
2.1.1 Yrittäjät	48
2.1.2 Yritykset	52
2.1.3 Yrittäjän taloudellinen tilanne	58
2.2 Sivutoimiyrittäjyyden taustat	63
2.2.1 Sivutoimiyrittäjyyden motiivit	63
2.2.2 Kasvutavoitteet ja kiinnostus päätoimisuuteen	70
2.3 Sivutoimiyrittäjien hyvinvointi	89
2.3.1 Terveystila ja yleinen hyvinvointi.....	89
2.3.2 Psykologiset tarpeet	95
2.4 Sivutoimiyrittäjien palvelutarpeet.....	101
2.4.1 Sosiaaliturva	102
2.4.2 Erityyppisten palvelujen tärkeys	104
2.4.3 Neuvontakanavat.....	108
2.5 Sivutoimiseen yrittäjyyteen ryhtyminen	110
2.6 Työn merkitys sivutoimisille yrittäjille	112
2.7 Regressioanalyysit	114
3 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	129
3.1 Yhteenveto tuloksista.....	129
3.2 Johtopäätökset.....	138
3.3 Toimenpidesuosituksiset.....	140
3.4 Tutkimuksen rajoitukset ja jatkotutkimusaiheet.....	141
LÄHTEET	144

KUVIOT

Kuvio 1. Vastaajien ikäluokat.	48
Kuvio 2. Vastaajien koulutustausta.	49
Kuvio 3. Vastaajien kotipaikkakunnan sijainti.	50
Kuvio 4. Pääasiallinen toiminta.	51
Kuvio 5. Yritystoiminnan muoto.	52
Kuvio 6. Yritystoiminnan toimialat.	53
Kuvio 7. Yritystoiminnan kesto.	54
Kuvio 8. Sivutoimiyrittäjyydestä saadut bruttotulot.	55
Kuvio 9. Yritystoimintaan käytetty aika viikossa.	56
Kuvio 10. Yritystoiminnan tulojen osuus kokonaistulosta.	58
Kuvio 11. Yritystoiminnasta saatujen tulojen tärkeys.	60
Kuvio 12. Sivutoimiyrittäjien taloudellisen tilanteen vakaus.	61
Kuvio 13. Sivutoimiyrittäjät ja rahapula.	62
Kuvio 14. Sivutoimiyrittäjyyden motiivit (keskiarvomuuttajat).	66
Kuvio 15. Palkkatyössä olevien tyytyväisyys palkkatyöhön.	68
Kuvio 16. Pyrkimys tuottaa muuta kuin taloudellista arvoa.	69
Kuvio 17. Sivutoimiyrittäjyyteen liittyvä vapaa valinta.	71
Kuvio 18. Päätoimisuutta estävät seikat.	72
Kuvio 19. Päätoimisen palkkatyön esteet.	77
Kuvio 20. Palkansaajien ja yrittäjän työttömyys- ja sosiaaliturvan erojen vaikutus kiinnostukseen toimia päätoimisena.	79
Kuvio 21. Sivutoimiyrittäjien kasvuaikomukset.	80
Kuvio 22. Palkkatyössä olevien ennen v. 1967 syntyneiden aikomus jatkaa yrittäjänä eläkkeelle jäämisen jälkeen.	83
Kuvio 23. Sivutoimiyrittäjien päätoimisuusaikomukset.	83
Kuvio 24. Lähipiirin tuki päätoimiselle yrittäjyydelle.	84
Kuvio 25. Pystyvyyssuskomus suhteessa päätoimiseen yrittäjyyteen.	84
Kuvio 26. Suunnittelun käyttäytymisen teorian mukaiset keskiarvomuuttajat ja niiden keskiarvot.	86
Kuvio 27. Riskien kaihtaminen.	89
Kuvio 28. Sivutoimiyrittäjien terveydentila.	90
Kuvio 29. Sivutoimiyrittäjien tyytyväisyys elämään kokonaisuudessaan.	91
Kuvio 30. Sivutoimiyrittäjien onnellisuus.	92
Kuvio 31. Sivutoimiyrittäjien elinvoimaisuus.	92
Kuvio 32. Sivutoimiyrittäjien stressin kokeminen.	94
Kuvio 33. Tyytyväisyys elämään -keskiarvomuuttuja ja siihen liittyvät väittämät.	101
Kuvio 34. Sosiaalietuuksien tarve.	102
Kuvio 35. Neuvonnan tärkeys eri teemoissa.	105

TAULUKOT

Taulukko 1. Sivutoimiyrittäjyyteen liittyviä käsitteitä ja määritelmiä.	16
Taulukko 2. Kysymykset: vastaajien tunnistaminen ja taustatiedot.	36
Taulukko 3. Kysymykset: palkkatyöhön liittyvät lisäkysymykset.	37
Taulukko 4. Kysymykset: yrityksen taustatiedot.	38
Taulukko 5. Kysymykset: taloudellinen tilanne ja sosiaaliturva.	39
Taulukko 6. Kysymykset: kiinnostus kasvuun ja päätoimiseen yrittäjyyteen.	40
Taulukko 7. Kysymykset: motiivit yritystoiminnan aloittamiseen.	42
Taulukko 8. Kysymykset: terveys ja hyvinvointi.	43
Taulukko 9. Kysymykset: suhtautuminen riskiin.	44
Taulukko 10. Kysymykset: neuvonta ja palvelutarpeet.	45
Taulukko 11. Vastaajien kotimaakunta.	46
Taulukko 12. Käytetyn ajan ja saatujen tulojen suhde.	57
Taulukko 13. Sivutoimiyrittäjyyden motiivit.	64
Taulukko 14. Motiiveihin liittyvät keskiarvomuuttujat ja niihin kuuluvat väittämät.	65
Taulukko 15. Asenteet päätoimista yrittäjyyttä kohtaan.	85
Taulukko 16. Riskinottoon liittyvien väittämien jakaumat.	88
Taulukko 17. Psykologisiin tarpeisiin liittyvien väittämien jakaumat.	97
Taulukko 18. Tyytyväisyyttä elämään koskevien väittämien jakaumat.	100
Taulukko 19. Neuvonnan tarve ja lähteet.	110
Taulukko 20. Sivutoimisen yrittäjyyden aloittamisen syyt.	111
Taulukko 21. Työlle annetut merkitykset.	112
Taulukko 22. Hyvinvointia selittävät tekijät kaikkien vastaajien kohdalla.	116
Taulukko 23. Hyvinvointia selittävät tekijät palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivien osalta.	117
Taulukko 24. Hyvinvointia selittävät tekijät eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivien osalta.	118
Taulukko 25. Opiskelun, työttömyyden tai vanhempainvapaan rinnalla yrittäjänä toimivien hyvinvointia selittävät tekijät.	119
Taulukko 26. Lineaarinen regressioanalyysi päätoimisuusaikomuksista koko aineiston osalta.	121
Taulukko 27. Lineaarinen regressioanalyysi päätoimisuusaikomuksista palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivien osalta.	122
Taulukko 28. Lineaarinen regressioanalyysi päätoimisuusaikomuksista eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivien osalta.	123
Taulukko 29. Lineaarinen regressioanalyysi päätoimisuusaikomuksista opiskelun, työttömyyden tai vanhempainvapaan rinnalla yrittäjänä toimivien osalta.	124

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Keskustelussa suomalaisesta työstä on viime vuosina painottunut murrosta ja tuttujen kategorioiden hämärtymistä painottava diskurssi. Työn epävarmuus ja pirstaleiset työurat ovat näyttäneet uutena normina työmarkkinoilla. Tosiasiassa valtaosa palkansaajista työskentelee yhä pysyvässä kokopäivätyössä, vaikka epätyypilliset työnteon muodot ovatkin yleistyneet (Heiskanen, 2019). Suurin muutos on tapahtunut työnteon tavoissa: se on koskenut yrittäjyyden rakennetta, jossa yksinyrittäjien määrä on kasvanut ja yrittäjyyden ja palkkatyön välimaastoon paikantuvat työn tekemisen tavat ovat lisääntyneet (Heiskanen, 2019). Entistä useampi asiantuntija hankkii toimeentulonsa perinteisen palkkatyön sijaan tai sen rinnalla monista eri lähteistä. Organisaatiot käyttävät työvoimaa yhä joustavammin. Työn teettäminen on muuttunut projektimaiseksi. Nykytyöelämää voidaan kuvata hybridisenä. Erilaiset ja vaihtuvat tavat yhdistellä palkkatyötä, sosiaaliturvaa sekä yrittäjyyttä ovat yleistyneet ja tulevat yhä yleistymään tulevaisuudessa. Kun maaseudun nuorilta kysyttiin tuoreessa tutkimuksessa unelmien työurasta, joka viides haluaisi työskennellä välillä palkkatöissä ja välillä yrittäjänä (Pukkinen ym., 2021).

Hybridi- ja sivutoiminen yrittäjyys haastavat perinteistä dualismia palkkatyön ja yrittäjyyden välillä. Yksilö voi esimerkiksi palkkatyön ohella toimia yrittäjänä oman toiminimen kautta tai vaikkapa laskutuspalveluja hyödyntämällä. Kevytyrittäjyys, joka on viime vuosina kasvanut yhdeksi keskeiseksi uuden työn muodoksi (Rope, 2020), on yksi tämän kehityskulun ilmentymä. Digitalisaatio ja erilaiset digitaaliset alustat lisäävät radikaalisti mahdollisuuksia etsiä, tarjota ja tehdä keikkaluonteista työtä yrittäjänä (OECD, 2017), eivätkä muutokseen yhdistetyt kehityskulut ole ainoastaan positiivisia. Niin sanotun keikkatalouden

digitaaliset alustat mahdollistavat paitsi luovaa yrittäjyyttä (esim. etzy.com) myös työsuhteenomaisia piirteitä saavaa yrittäjyyttä (OECD, 2017). Yrittäjyyden ja työelämän tutkimuksella on perinteisten paradigmojen puitteissa vaikeuksia hahmottaa ja käsitteistää meneillään olevaa muutosta, mikä vaikeuttaa uuden työn ja yrittäjyyden toimintaedellytysten edistämistä (Järventaus & Kekäläinen, 2018).

Sivutoimisena yrittäjänä yksilö voi kokeilla uutta liikeideaa, jonka kantavuudesta ei ole varma. Silloin sivutoimisuus on väliaikaista ja tavoitteena yleensä on päätoiminen yrittäjyys. Monelle sivutoiminen yrittäjyys on kuitenkin luonteeltaan pysyvää joko omasta halusta tai esimerkiksi liian suppeiden paikallisten markkinoiden vuoksi. Palkkatyön suhteellisesta turvallisuudesta voi olla vaikea luopua. Sivutoimisena yrittäjänä voi silti harjoittaa taitoja, joita ei palkkatyössä pääse käyttämään, tai tehdä vaikkapa rakkaasta harrastuksesta yritystoimintaa. Sivutoiminen yritys on usein myös tärkeä lisätulojen lähde. Opiskelijalle sivutoiminen yrittäjyys voi olla hyvä keino täydentää toimeentuloa, sillä se antaa palkkatyöhön verrattuna enemmän vapausasteita työn ja opiskelun yhteensovittamiseen.

Erialaisten roolien yhdistäminen voi olla haastavaa hyvinvoinnin ja jaksavuuden näkökulmasta. Se vaatii yksilöltä vahvoja elämäntaitoja, joiden avulla hän pystyy sekä johtamaan itseään että huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan. Toisaalta moniroolisuus voi tarjota myös mahdollisuuksia parempaan kokonaisyhyvinvointiin, jos sivutoimiyrittäjyyden kautta pääsee toteuttamaan niitä kiinnostuksen tai osaamisen osa-alueita, jotka eivät ole palkkatyössä mahdollisia. Roolista toiseen sujuvasti liikkuminen voi kuitenkin olla raskasta, vaikka yrittäjyys sinänsä olisikin antoisaa.

Tässä raportoitu tutkimus on toteutettu osana Hyvinvoiva Hybridiryttäjät -hanketta, jonka on rahoittanut Euroopan sosiaalirahasto. Hankkeen päätavoitteena on yksilölähtöisten hyvinvoiva

hybridiryttäjä -mallien luominen ja identiteettityökalun rakentaminen yrittäjyys- ja työidentiteetin profilointiin. Työkalun avulla yksilöt pystyvät paremmin refleктоimaan omaa toimintaansa ja voimavarojaan kaksoisroolissa. Hankkeen tavoitteena on myös tuottaa tietoa hybridiryttäjäydestä julkiseen keskusteluun ja päätöksenteon tueksi.

Tämä raportti jakautuu kolmeen pääluukuun. Ensimmäisessä luvussa esitetään tutkimuksen tavoitteet, viitekehys sekä toteutus. Toinen luku keskittyy tutkimuksen tuloksiin. Kolmannessa esitetään johtopäätökset ja toimenpidesuosituksset sekä jatko-tutkimusaiheita.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tässä kuvatulle tutkimukselle asetettiin viisi eri teemoihin liittyvää tavoitetta. Ensimmäinen, yleisen tason tavoite on tuottaa tuoretta tietoa pohjaksi tilannekuvalle sivutoimisesta yrittäjydestä Suomessa. Edellinen laajemmin sivutoimista yrittäjyyttä luodannut kyselytutkimus toteutettiin vuonna 2015¹ (Viljamaa ym., 2015), joten päivitykselle on tarvetta.

Lisäksi asetettiin neljä tutkimuskysymystä:

1. Mitkä ovat sivutoimisten yrittäjien palvelutarpeet ja heidän käyttämänsä kanavat? Aiemmassa tutkimuksessa sivutoimiset yrittäjät kokivat usein olevansa jossain määrin väliinputoajia yhteiskunnan rakenteiden ja palvelujen suhteen. Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, mihin aihepiireihin liittyvät sivutoimiyrittäjien palvelutarpeet, sekä mitä kanavia sivutoimiyrittäjät palvelutarpeiden täyttämiseen käyttävät.

2. Mikä on sivutoimisten yrittäjien hyvinvoinnin taso? Mitkä tekijät selittävät sivutoimisten yrittäjien hyvinvointia? Sivutoimiyrittäjyyteen liittyy erityisiä hyvinvoinnin haasteita, joiden taustalla on kaksoisrooli ja siitä aiheutuvat käytännön paineet.

¹ Koramon ym. 2017 selvityksessä oli mukana myös sivutoimisia itsensäyöllistäjiä (n=577)

Hybridiyrittäjien eli palkkatyötä ja yrittäjyyttä yhdistävien työhyvinvoinnin kenttä on kompleksisempi kuin esimerkiksi puhtaasti palkkatyössä toimivien. Tutkimuksen odotetaan antavan lisätietoa hyvinvoinnin tasosta ja taustatekijöistä.

3. Missä määrin sivutoimiset yrittäjät ovat kiinnostuneita yritystoimintansa kasvattamisesta? Mitkä tekijät selittävät sivutoimisten yrittäjien päätoimisuus- ja kasvuaikomuksia? Sivutoiminen yrittäjyys on herättänyt yrittäjyyden tutkimuksen kentässä kiinnostusta ensisijaisesti väylänä päätoimiseen yrittäjyyteen. Vaikka sillä on myös itsenäisenä ilmiönä kiinnostavuutta, tässä tutkimuksessa haluttiin tarkastella erikseen sivutoimiyrittäjien kiinnostusta yritystoiminnan kasvattamiseen sekä päätoimiseen yrittäjyyteen.

4. Missä määrin sivutoimiseen yrittäjyyteen liittyy muun kuin taloudellisen arvon tuottamisen tavoitteita? Mitkä tekijät selittävät pyrkimystä muun kuin taloudellisen arvon tuottamiseen? Yrittäjyys yhdistetään perinteisesti taloudellisiin pyrkimyksiin. Samalla yrittäjyydellä on merkittävää potentiaalia myös niin sanottujen viheliäisten ongelmien ratkaisemiseen. Se edustaa muutosvoimaa, jota tarvitaan sekä ekologisten että sosiaalisten haasteiden käsittelyssä. Tiedossa ei ole aiempaa tutkimusta sivutoimiyrittäjien muista kuin taloudellisista tavoitteista.

1.3 Tutkimuksen viitekehys

1.3.1 Sivutoiminen ja hybridiyrittäjyys

Sivutoimisen ja hybridiyrittäjyyden tutkimus on melko tuore ilmiö. Myös käsitteistö on jossain määrin vakiintumatonta (Demir ym., 2020). Tutkimuskirjallisuudessa viitataan hybridiyrittäjyyteen (esim. Demir ym., 2020; Folta ym., 2010), osa-aikaiseen yrittäjyyteen (esim. Mungaray & Ramirez-Urquidy, 2011; Petrova, 2012),

hybridiseen itsensätyöllistämiseen (hybrid self-employment) (Bögenhold & Klinglmair, 2017), osa-aikaiseen itsensätyöllistämiseen (Block ym., 2019; Ebbers & Piper, 2017), sivutyöyrittäjyyteen (second-job entrepreneurship) (Gruenert, 1999) ja "side activity" (Markantoni ym., 2014; Markantoni & van Hoven, 2012) tai "side-line" (Soliman, 2011) yrittäjyyteen. Termien ohella myös määritelmät vaihtelevat, joskin samasta määritelmästä voidaan käyttää myös erilaisia termejä (Taulukko 1).

Taulukko 1. Sivutoimiyrittäjyyteen liittyviä käsitteitä ja määritelmiä.

Käsite	Määritelmä	Lähde
Ansainnan yhdistäminen	Henkilö toimii sekä yrittäjänä että palkkatyöntekijänä joko vuorotellen, limittäin tai yhtäaikaisesti	Järvensivu ym., 2021
Hybridinen itsensätyöllistäminen (hybrid self-employment)	Yksilöllä on useampia itsensä työllistämisen tapoja tai itsensä työllistämisen ohella myös palkkatyötä.	Bögenhold & Klinglmair, 2017
Hybridinen monimuotoinen ansiotyö (hybrid multiple job holding)	Palkkatyön ja yrittäjyyden yhdistäminen	Bouwhuis ym., 2017
Hybridiyrittäjyys (hybrid entrepreneurship)	Yritystoimintaa harjoitetaan ensisijaisen palkkatyön rinnalla.	Folta ym., 2010; Demir ym., 2020;
Kevytyrittäjyys	Toiminta on yrittäjämäistä, mutta laskutus tapahtuu laskutuspalvelun kautta ja tulo saadaan palkkana.	Sekki & Härkönen, 2020
Kombityö	Henkilön on vaikea nimetä sen enempää yrittäjyyttä kuin palkkatyötä pääasialliseksi toimeentulon muodokseen.	Sutela & Pärnänen, 2017
Monimuotoinen ansiotyö (multiple job holding)	Toimeentulon hankkiminen useista lähteistä joko samanaikaisesti tai limittyen; sisältää myös palkkatyön yhdistämisen palkkatyöhön, apurahalla tehtävään työhön tai vuokratyöhön.	Järvensivu ym., 2021
Osa-aikainen itsensätyöllistäminen (part-time self-employment)	Itsensä työllistäminen muun työn (occupation) ohella; itsensä työllistäminen vain osa-aikaisesti	Block ym., 2019; Ebberts & Piper, 2017
Osa-aikainen yrittäjyys (part-time entrepreneurship)	Yritystoimintaan käytetään osa ajasta palkkatyön rinnalla.	Mungaray & Ramirez-Urquidy, 2011 (kotitalous); Petrova, 2012 (yksilö)
Sivutoiminen yrittäjyys, sivutoimiyrittäjyys	Yritystoimintaa harjoitetaan muun pääasiallisen toimeentulon/toiminnan rinnalla.	Lith, 2010; Akola ym., 2007; Varamäki ym., 2012; Viljamaa ym., 2014
Side activity -yrittäjyys	Kotoa käsin harjoitettu lisätuloja kotitaloudelle tuottava toiminta, yleensä palkkatyön tai kodinhoidon ohella	Markantoni ym., 2014; Markantoni & van Hoven, 2012
Side line entrepreneur	Ei määritelty	Soliman, 2011
Sivutoiminen itsensätyöllistäjä	Henkilö, joka on päätoimisesti palkansaaja, opiskelija, työtön tai eläkeläinen, mutta työskentelee tämän ohella joko yrittäjänä, ammatinharjoittajana, laskutusosuuskuntien kautta tai apurahalla	Koramo ym., 2017
Sivutyöyrittäjyys (second-job entrepreneurship)	Henkilöllä on ensisijainen palkkatyö, jonka ohella työllistää itsensä lisäksi toiminimellä (unincorporated business).	Gruenert, 1999

Suomessa termejä itsensätyöllistäjä ja yksinyrittäjä käytetään ajoittain synonyymeina. Itsensätyöllistäjiä ovat muiden kuin maa- ja metsätalouden alan yrittäjät, joilla ei ole palkattua työvoimaa, kun taas yksinyrittäjät pitää sisällään kaikkien alojen yrittäjät, joilla ei ole palkattua työvoimaa (Sutela & Pärnänen, 2017, s. 2). Yhtenä terminä on käytössä myös yksinäisyrittäjä, joka viittaa yrittäjään tai ammatinharjoittajaan, jolla ei ole palkattua työvoimaa (Suomen virallinen tilasto, 2020). Osa-aikainen yrittäjyys puolestaan viittaa erityisesti yritystoimintaan käytettyyn aikaan. Suomessa käsite sivutoiminen yrittäjyys näyttää olevan yleisempi (ks. esim. Lith, 2010; Akola ym., 2007; Saikkonen, 2019; Viljamaa ym., 2015). Myös hybridiyrittäjyydestä jo puhutaan (esim. Lehtinen, 2021). Lisäksi kotimaisessa keskustelussa on paljon esillä kevytyrittäjyys, joka käytännössä on yksi sivutoimisen yrittäjyyden muoto.

Kansainvälisessä tutkimuksessa hybridiyrittäjyydellä tarkoitetaan nimenomaan palkkatyön ohessa tapahtuvaa yritystoimintaa (ks. Demir ym., 2020), ja tässä tutkimuksessa halutaan huomioida myös muut pääasiallisen toimeentulon vaihtoehdot. Siksi raportissa käytetään pääasiassa termiä sivutoiminen yrittäjyys viitaten *yritystoimintaan, jota harjoitetaan muun pääasiallisen toimeentulon ohella* (Lith, 2010). Pääasiallinen toimeentulo voi tulla palkkatyön lisäksi erilaisista sosiaaliturvaan luokiteltavista lähteistä, kuten opintotuesta, vanhempainrahasta, eläkkeestä tai työttömyysturvasta. Myöskään yritystoiminnan muotoa ei ole rajattu. Määritelmä on lähellä Koramon ym. (2017) käyttämää (ks. Taulukko 1).

Sivutoimisten yrittäjien lukumäärää on vaikea arvioida täsmällisesti. Kauhasen (2021) laskelmien mukaan vuosina 2010–2016 keskimäärin hieman yli 8 % työllisistä teki useampaa kuin yhtä työtä, ja heistä hieman yli 10 % oli palkkatyössä olevia ja samalla sivutoimisesti itsensätyöllistäjiä. Yksinyrittäjien määrä Suomessa on kasvanut trendinomaisesti 2000-luvulla ja yli puolet kaikista

yrittäjistä on itsensätyöllistäjiä (Sutela & Pärnänen, 2017). Vuonna 2020 yksinyrittäjiä (pl. maa-, metsä- ja kalatalous) oli noin 190 000 (StatFin-tietokanta, 2022). Suomen Yrittäjien vuoden 2019 yksinyrittäjäkyselyssä 14 % vastaajista ilmoitti yritystoimintansa olevan osa-aikaista (Hämeenniemi ym., 2019). Tämän pohjalta suoraan laskettuna sivutoimisia yrittäjiä olisi Suomessa noin 26 600, joskin on syytä huomata, että sivutoimiset yrittäjät todennäköisesti kuuluvat jossain määrin päätoimisia harvemmin Suomen yrittäjien jäsenistöön. Lith (2010) arvioi sivutoimisten yritysten määräksi noin 98 000 pois lukien alkutuotannon toimialat. Aktiivisia kevytyrittäjiä oli vuonna 2020 noin 44 300 (Raijas, 2021).

Kokonaisuutta hämärtävät erilaiset määritelmät ja eri tilastojen vaihtelevat lähtökohdat. Esimerkiksi osa-aikainen yrittäjä voi olla osa-aikainen palkkatyön rinnalla, jolloin hänet voi katsoa hybridiyrittäjäksi, mutta myös osa-aikainen ilman muuta työtä, jolloin hänet voidaan katsoa alityöllistyneeksi. Työvoimatutkimuksen mukaan osa-aikatyötä tekeviä työllisiä ei-palkansaajia oli 87 000 vuonna 2020 (StatFin tilastotietokanta, 2021), mutta tämän luvun ulkopuolelle jäävät palkkatyötä ja yrittäjyyttä yhdistävät sekä työvoiman ulkopuolella olevat. Sivutoimisten yrittäjien liiketoiminta on usein myös pienimuotoista, joten esimerkiksi YEL-vakuutusten perusteella ei voi päätellä kokonaismäärää. Landgraf (2015, s. 10) laskee Suomessa olevan osa-aikaisia yrittäjiä noin viisi prosenttia 15 vuotta täyttäneestä väestöstä. Bögenhold (2019) arvioi EU-maissa keskimäärin hieman yli prosentin työvoimasta olevan palkkatyössä olevia sivutoimiyrittäjiä ja Suomessa 1,7 %. Sutelan ja Pärnänen (2017) tutkimuksessa itsensätyöllistäjistä 14 % oli tehnyt työtä myös palkansaajana ja palkansaajista 6 prosenttia oli tehnyt myös yrittäjätyötä viimeisen 12 kk aikana. Vaikka tarkkaa sivutoimisten yrittäjien määrää on vaikea sanoa, kokonaisuutena katsottuna näyttää siltä, että ilmiö koskettaa merkittävää määrää ihmisiä ja on kasvamaan päin. Taskisen (2017) mukaan sivutyön tekeminen on lisääntynyt sekä palkansaajilla että yrittäjillä. Sivutyötä tekevästä palkansaajista 39 % oli sivutyössään joko yrittäjiä tai yrittäjäperheen jäseniä vuonna 2016.

Sivutoimisten yrittäjien päätoimi on useimmiten palkkatyö. Hämeenniemi ym. (2019) mukaan noin 61 % toimi yrittäjinä palkkatyön ohella. Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa palkkatyö päätoimena on usein oletuksenakin (esim. Folta ym., 2010; Petrova, 2012). Sivutoiminen yrittäjyys esim. eläkkeen yhteydessä on kuitenkin huomionarvoinen mahdollisuus, jota väestön ikääntyminen korostaa entisestään. Lith (2010) nostaa esiin eläkeläisten sivutoimisen yrittäjyyden eräänlaisena pehmeänä laskuna työelämästä vanhuuseläkkeelle. Kevytyrittäjistä enemmistö on palkkatyössä, mutta noin neljäsosa on opiskelijoita ja noin 5 % eläkeläisiä (Raijas, 2021).

Ikä on merkityksellinen tekijä esimerkiksi yrityksen kasvun ja yrittäjyysaikomusten näkökulmasta (Kautonen ym., 2014; Gielnick ym., 2017; Gielnick ym., 2018). Suomessa kaikissa työikäisten ikäryhmissä on sivutoimisia yrittäjiä. Sutelan ja Pärnäsen (2017) mukaan palkkatyön tekeminen yrittäjyyden ohella on yleisintä nuorilla yrittäjillä: alle 35-vuotiaista yrittäjistä 22 % ja yli 55-vuotiaista vain 7 % oli tehnyt palkkatyötä edellisen vuoden aikana. Nuoret myös useammin yhdistelevät palkkatyötä ja yrittäjyyttä vaihtelevasti. Akola ym. (2007) mukaan sekä päätoimisten että sivutoimisten yrittäjien osuus väestöstä kasvaa iän myötä. Sivutoimisia yrittäjiä oli eniten vanhemmissa ikäluokissa. Ero selittyy osin erilaisilla aineistoilla, mutta myös ajankohdalla saattaa olla vaikutusta. Sekä yritysten että yksinyrittäjien määrä on kasvanut 2000-luvulla (Suomen Yrittäjät, i.a.). Myös yleistyneet kevytyrittäjyyspalvelut ovat saattaneet madaltaa nuorten kynnystä yrittäjyyteen: kevytyrittäjistä joka viides kuuluu ikäryhmään 25–29-vuotiaat (Raijas, 2021).

Koulutustaustoissa on myös vaihtelua. Korkeakoulutus on yhdistetty sivutoimiseen yrittäjyyteen useissa tutkimuksissa (esim. Gruenert, 1999; Bögenhold & Klinglmair, 2017). Itsensäyöllistäjistä on Suomessa Sutelan ja Pärnäsen (2017) mukaan korkeakoulutettuja 43 %, työnantajayrittäjistä 44 % ja palkansaajista 46 %. Viljamaa ym. (2015) totesivat sivutoimisista yrittäjistä

noin puolella olevan korkeakoulutus. Sivutoimisten yrittäjien voi siis odottaa olevan keskimäärin hieman koulutetumpia kuin palkansaajat tai yrittäjät. Tämä saattaa liittyä esimerkiksi korkeakoulutettujen toimintaympäristöön: korkeakoulutetut toimivat useammin asiantuntija- tai esimiestehtävissä, joiden voi ajatella mahdollistavan sivutoimisen yrittäjyyden. Akola ym. (2007) toteavat sivutoimisia yrittäjiä olevan eniten erityisasiantuntijoiden, johtajien ja ylimpien virkamiesten joukossa. Luomala ym. (2011) akateemista yrittäjyyttä koskevassa selvityksessä 12 % yrittäjistä oli sivutoimisia (vrt. 39 % Paasion ja Pukkisen (2006) selvityksessä). Kevytyrittäjistä vain noin kolmannes on suorittanut korkeakoulututkinnon (Raijas, 2021). Block ym. (2019) mukaan korkea koulutus yhdistyy vahvemmin sivutoimiseen kuin päätoimiseen yrittäjyyteen (ks. myös Bögenhold & Klinglmair, 2017; Folta ym., 2010).

Sukupuolten välinen ero (esim. Langowitz & Minniti, 2007) näyttää olevan pienempi sivutoimisessa kuin päätoimisessa yrittäjyydessä. Työnantajayrittäjistä noin kolme neljänestä ja itsensäyöllistäjistä hieman yli 60 % on miehiä (Sutela & Pärnänen, 2017). Akola ym. (2007) havaitsivat, että ero sukupuolten välillä on sivutoimisen yrittäjyyden kohdalla merkittävästi pienempi kuin päätoimisessa yrittäjyydessä. Yrittäjäkunta on siis jossain määrin miesvaltaisempaa kuin palkansaajat, mutta Viljamaan ym. (2017) tutkimuksessa naisia oli vastaajissa hieman enemmän kuin miehiä ja samaten Lithin (2010) mukaan sivutoimissa yrittäjissä on enemmän naisia kuin päätoimisissa, mahdollisesti siksi, että naiset työllistyvät miehiä useammin tilapäisissä tai osa-aikaisissa työsuhteissa, jolloin sivutoiminen yrittäjyys on helpompaa tai tulojen kannalta tarpeellisempaa. Myös Sutela ja Pärnänen (2017) toteavat, että palkkatyön tekeminen yrittäjyyden ohessa on naisilla hieman yleisempää kuin miehillä. Naisten motiivit yrittäjyyteen saattavat joiltain osin poiketa miesten motiiveista (Kirkwood, 2009). Ebbers ja Piper (2017) arvioivat, että perhesyyt voivat vaikuttaa naisten halukkuuteen tehdä täysipäiväistä työtä

ja siten johtavat myös osa-aikaiseen yrittäjyyteen. Sivutoiminen yrittäjyys voi myös liittyä niin sanottuun opting out -ilmiöön (ks. esim. Biese & Choroszewicz, 2019; Cabrera, 2007), jolloin kyse on siirtymästä pois perinteisistä maskuliinisista organisaatioista. Naisyrittäjien osalta on myös tunnistettu erityinen äitiyrittäjien (mompreneurs) ryhmä, jolle on monia määritelmiä, mutta keskiössä on naisten tapa yhdistää omaa yritystoimintaa äitiyteen ts. lasten hoitamiseen (Jean & Forbes, 2012, 115; Wilton, 2017). Tällä hetkellä Suomessa äitiyrittäjyys näyttäytyy lähinnä sosiaalista mediaa työkseen tekevinä äiteinä. Kevytyrittäjistä taas noin kolme viidestä on miehiä (Raijas, 2021).

1.3.2 Sivutoimiset yrittäjinä

Yrittäjyyden tutkimuksessa sivutoiminen ja hybridiyrittäjyys on nähty paljolti alkavan yrittäjyyden linssien läpi (esim. Block & Landgraf, 2016; Folta ym., 2010; Petrova, 2012). Ajatusmalliin sisältyy oletus, että sivutoiminen yrittäjyys on vaihe, jonka kautta edetään päätoimiseen yrittäjyyteen, jos kaikki sujuu hyvin. Aiemman tutkimuksen mukaan sivutoimisena aloittaminen onkin viisasta: sivutoimisuus mahdollistaa oppimisen (Folta ym., 2010; Ferreira, 2020) ja sivutoimisena aloittaneiden yritykset säilyvät hengessä paremmin kuin päätoimisena aloittaneiden (Raffiee & Feng, 2014).

Sivutoimisuus siis näyttäytyy hyvänä strategiana yritystoiminnan aloittamiseen. Ei ole kuitenkaan perustetta olettaa, että sivutoimisen yritystoiminnan aloittaminen osoittaa aikomusta ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi. Yrittäjyysaikomus ei ole sama asia kuin aikomus työllistää itsensä (Kolvereid, 2016). Sivutoimisuus jatkuu usein vuosia (Viljamaa ym., 2015; Viljamaa ym. 2017; Thorgren ym., 2016) ja kiinnostus päätoimisuuteen vaihtelee (Solvesvik, 2017). Sivutoimiset yritykset ovat keskimäärin lyhytikäisempiä kuin päätoimisten yrittäjien yritykset (Lith, 2010; Bosma ym., 2000).

Bögenhold ja Klinglmair (2017) erottavat toisistaan palkkatyössä olevat, joilla on sivutoimista yritystoimintaa, ja itsensätyöllistäjät, joilla on lisäksi palkkatöitä. Heidän aineistossaan palkkatyön ohella sivutoimiset olivat enemmistönä. Ilmiötä voi pitää negatiivisena, jos oletetaan, että sivutoimisen yrittäjyyden taustalla on tyydyttävän palkkatyön puute. Toisaalta ilmiötä voi pitää myös positiivisena, jos nähdään sivutoiminen yrittäjyys joko alkavan yrittäjän strategiana tai intohimoon pohjautuvana itsensä toteuttamisen kanavana (Thorgren, ym., 2014). Viljamaa ym. (2015) havaitsivat esimies- ja johtotehtävissä toimivien harjoittavan muita useammin yritystoimintaa kokonaan itselleen uudella alalla. Tällaisessa tapauksessa on helppo ajatella kyse olevan ainakin osittain itsensä toteuttamisesta (ks. myös Thorgren ym., 2014).

Folta ym. (2010) mainitsevat kolme syytä sivutoimisena yrittäjänä aloittamiseen. Ensimmäinen on lisätulojen hankkiminen. Yrittäjyys voi olla houkutteleva vaihtoehto toiseen palkkatyöhön verrattuna, koska se mahdollistaa joustavimmat järjestelyt esimerkiksi työajan suhteen. Toinen on psykologiset hyödyt. Yrittäjyys voi tarjota kanavan itsensä toteuttamiseen tavalla, jota palkkatyö ei mahdollista, mutta sivutoimisena yrittäjyyden vaihtoehtoiskustannukset ja riskit ovat pienempiä. Kolmas on pyrkimys päätoimisuuteen. Silloinkin, kun aloittava yrittäjä vakaasti tähtää päätoimisuuteen, sivutoimisena aloittaminen voi olla tapa vähentää yritystoimintaan liittyvää riskiä samalla kun yrittäjyydestä saadaan kokemusta. Kokemuksen kautta sivutoiminen yrittäjä voi sekä oppia tuntemaan osaamisensa että kehittää kykyjään ja itseluottamustaan (Petrova, 2010; Ferreira, 2020). Toimiessaan yrittäjänä oppii samalla yrittäjyydestä ja itsestään yrittäjänä (Cope, 2005).

Suomessa sivutoimiyrittäjille tehdyssä aiemmassa tutkimuksessa (Viljamaa ym., 2015) sovellettiin Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen teoriaa sivutoimiyrittäjien päätoimisuusaikomuksiin. Teorian perusteella aikomuksia selittävät lähipiirin tuki, asenne sekä näkemys omasta pystyvyydestään kiinnostuksen

kohteena olevan käyttäytymisen suhteen. Toisin kuin oppimista korostavan näkökulman (esim. Ferreira, 2020) perusteella voisi olettaa, Viljamaa ym. (2015) tuloksissa päätoimisuusaikomuksia selittivät merkittävästi lähimpiin tuki ja asenne mutta ei pystyvyysuskonus. Tärkeä selittävä tekijä oli sivutoimiyrittäjyydestä saatavien tulojen osuus kokonaistuloista.

Thorgren ym. (2016) erottavat yrittäjyysprosessissa kaksi eri päätöstä: ensin päätetään yritystoiminnan aloittamisesta, ja jos yrittäjyys alkaa sivutoimisena, vasta toisessa vaiheessa palkkatyöstä luopumisesta. Jälkimmäisessä päätöksessä myös yrittäjäksi identifioitumisella on merkitystä. Kiinnostavaa kyllä, Viljamaa ym. (2015) tuloksissa vain 6 % sivutoimiyrittäjistä oli täysin varmoja siitä, että ei koskaan ryhdy päätoimiseksi yrittäjäksi. Toisaalta vain 17 % oli selkeästi sitä mieltä, että sivutoimisuus on välivaihe matkalla päätoimiseen yrittäjyyteen. Päätös toisen vaiheen osalta siis todellakin on suurella osalla sivutoimiyrittäjiä vielä lopullisesti tekemättä, ja sivutoiminen yrittäjyys näyttää madaltavan kynnyksen päätoimiseen yrittäjyyteen.

Palkkatyössä olevalle siitä luopuminen voi olla merkittävä asia paitsi taloudellisesti myös sosiaalisen ympäristön ja identiteetin kannalta. Farmer ym. (2011) yhdistävät alkavaan yrittäjyyteen yrittäjäidentiteetin rakentumisen. Sivutoimisesta päätoimisuuteen siirtyminen edellyttää yrittäjäidentiteetin nostamista keskiöön. Vaikka yrittäjyyden motiiveja on tutkittu runsaasti (esim. Johnson, 1990; Amit & Muller, 1995; Dawson & Henley, 2012; Renko ym., 2012), sivutoimisesta päätoimiseksi yrittäjäksi siirtymisestä on vähemmän tietoa (Block & Landgraf, 2016).

Yrittäjyyden motiiveja on pidetty perinteisesti taloudellisina (esim. Schumpeter, 2008). Taloudelliset motiivit eivät välttämättä silti tarkoita taloudellisten hyötyjen maksimointia, ja yrittäjyyteen voi liittyä myös muita tavoitteita (Carsrud & Brännback, 2011; Mungaray & Ramirez-Urguidy, 2011; Markantoni ym., 2014). Sosiaalinen ja elämäntapayrittäjyys ovat tästä esimerkkejä (esim.

Ratten, 2020). Sivutoimisessa yritystoiminnassa Thorgren ym. (2014) painottavatkin yrittäjyyden substanssisisältöä sivutoimisessa yrittäjyydessä: sivutoimisen yrittäjyyden motiivina korostuu mahdollisuus tehdä jotain sellaista, johon suhtautuu intohimoisesti. Tämän kaltainen intohimo motiivina painottuu etenkin vanhemmalla iällä yritystoiminnan aloittaneilla. Tornikoski ym. (2015) puolestaan toteavat, että eläkkeellä olevien sivutoimisten yrittäjien motiivit liittyvät näyttävät olevan samankaltaisia kuin yhä työelämässä olevien.

Perinteisesti yrittäjyystutkimuksessa on eroteltu yrittäjyyden motiiveja veto- ja työntekijöihin (esim. Dawson & Henley, 2012). Vetotekijöitä ovat yrittäjyyteen liittyvät positiiviset piirteet, kuten esimerkiksi itsenäisyys ja mahdollisuus toteuttaa omia ideoitaan, kun taas työntekijöitä ovat esimerkiksi sopivien työpaikkojen puute tai tyytymättömyys nykyiseen työhön. Veto- ja työntekijöiden erottelu on kuitenkin enemmän tai vähemmän tulkinanvaraista (Lee, 2021). Tyytymättömyys palkkatyöhön on usein mainittu itsensätyöllistämiseen liittyvänä työntekijänä, mutta aiempien tutkimusten tulokset vaihtelevat (Schjoedt & Shaver, 2007; St-Jean & Duhame 2020; Luc ym., 2018). Myös loogisesti ajatellen yhteys on jossain määrin kyseenalainen, sillä tyytymättömyys työpaikkaan voi johtaa paitsi itsensätyöllistämiseen myös paremman työpaikan etsimiseen. Palkkatyössä olevilla sivutoimisilla eli hybridiyrittäjillä tyytymättömyys palkkatyöhön on kuitenkin järkeenkäyvä selitys päätökselle siirtyä päätoimiseen yrittäjyyteen, olettaen että kokemukset sivutoimisesta yrittäjyydestä ovat hyviä. Kotimaisessa tutkimuksessa (Viljamaa ym., 2015) todettiin palkkatyöhönsä tyytyväisillä sivutoimiyrittäjillä olevan vähemmän aikomuksia siirtyä päätoimisiksi, vaikka heillä oli yrittäjänkyyvistä parempi käsitys.

Block ja Landgraf (2016) tutkivat sivutoimisten yrittäjien motiivien ja päätoimisuuteen siirtymisen yhteyttä. Lisätulojen hankkiminen ja sosiaalisen tunnustuksen (social recognition) motiiveilla oli

negatiivinen yhteys mutta itsenäisyyden ja itsensä toteuttamisen motiiveilla positiivinen yhteys päätoimisuuteen siirtymiseen. Iän vaikutus oli negatiivinen, toisin sanoen 55-vuotta täyttäneillä päätoimisuuteen siirtyminen oli harvinaisempaa. Tätä vastaa myös Viljamaa ym. (2015) tulos, jonka mukaan yli 50-vuotiaat sivutoimiyrittäjät olivat nuorempia varmempia siitä, että eivät tule siirtymään päätoimiseksi. (ks. myös Viljamaa ym., 2015, s. 24). Thorgren ym. (2016) tutkimuksen mukaan siirtyminen päätoimiseen yrittäjyyteen houkuttaa eniten vanhempia ja nuorempia sivutoimiyrittäjiä.

Viljamaa ym. (2015) tutkimuksessa sivutoimiyrittäjyyden motiiveja tarkasteltiin useamman erilaisen motiiviväittämän kautta. Vahvimmin korostuivat tuloksissa itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit. Johtopäätöksenä Viljamaa ym. (2015) toteavat keskeisiksi motiiviprofiileiksi Folta ym. (2010) mukailleen päätoimisuuteen tähtäämisen ja itsensä toteuttamisen. Kolmantena hennommin esiin piirtyvänä motiiviprofiilina mainitaan varautuminen, jolloin kyse on muuhun työhöön kytkeytyvästä sivutoimisesta yrittäjyydestä, joka on samalla osittain varasuunnitelma työsuhteen mahdollista loppumista ajatellen. Profiilien rinnalla itsenäisinä tekijöinä näyttäytyvät lisätulot useimmilla sekä perhetilanne osalla sivutoimiyrittäjistä. Motiiviprofiileja ei kuitenkaan voi pitää toisensa poissulkevinä. Kauhanen (2021) arvioi monimuotoista ansiotyötä tekeviä (multiple job holding) suomalaisia koskevassa analyysissään, että päätoimen kuukausitulojen perusteella tarkastellen motiivit hybridiyrittäjyydelle ovat usein muita kuin puhtaasti taloudellisia, kun taas muiden monimuotoisen työn muotojen (kaksi palkkatyötä, palkkatyö yrittäjyyden sivutyönä tai pää- ja sivutoimisen yrittäjyyden yhdistelmä) motiivina korostuu lisätulojen tarve.

Yrittäjyyteen yhdistyy riski ja riskejä hyvin sietävät ovat yleisesti kiinnostuneempia yrittäjätaloudesta (Douglas & Shepherd, 2002). Segal ym. (2005) havaitsivat selvän yhteyden yrittäjyysaikomusten

ja riskien sietokyvyn välillä. Zhang ja Cain (2017), jotka tarkastelevat riskiin liittyvien asenteiden merkitystä yrittäjyysaikomusten suhteen, havaitsivat riskien siedon olevan yhteydessä yrittäjyysaikomuksiin, mutta totesivat vaikutuksen välittyvän yrittäjyysaikomusten osatekijöiden kautta. Yritystoiminnan aloittaminen sivutoimisena tarkoittaa lähtökohtaisesti pienempää riskiä kuin päätoimisesti aloittaminen (esim. Raffiee & Feng, 2014; Folta ym., 2010). Sivutoimisella yrittäjällä on pääasiallinen toimeentulon lähde varmistamassa, että toimeentulo ei riipu yritystoiminnan onnistumisesta. Lisäksi sivutoimisuuden aikana hankittu tieto ja osaaminen vähentää mahdollisessa myöhemmässä päätoimiseksi siirtymisen vaiheessa koettua epävarmuutta. Raffiee ja Feng (2014) päättelevät tutkimuksessaan, että yksilön riskiin liittyvät preferenssit ja yleinen itseluottamus vaikuttavat yrittäjäksi ryhtymisen tapaan: riskejä kaihtaville aloittaminen sivutoimisena on todennäköisempi yrittäjyyspolku.

1.3.3 Sivutoimisten yritystoiminta

Sivutoiminen yrittäjyys yhdistetään useissa tutkimuksissa pieniä alkuinvestointeja vaativiin toimialoihin. Poikkeuksen muodostaa maa- ja metsätalous, jossa alkutuotanto ei aina riitä tarjoamaan elantoa, ja sitä sen vuoksi harjoitetaan palkkatyön ohessa (Gruenert, 1999). Lithin (2010) mukaan osa-aikaisia yrittäjiä löytyy lähes kaikilta toimialoilta, mutta suhteellisesti eniten heitä on erilaisissa henkilöpalveluissa (esim. vapaa-aika-, urheilu-, kulttuuri- ja viihdetoiminta). Toinen merkittävä ala on ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta, joka pitää sisällään mm. liikkeenjohdon konsultoinnin, tilitoimistoalan sekä tekniset suunnittelupalvelut. Sivutoiminen yrittäjyys korostuu etenkin palkansaajilla, joilla on mahdollisuus työajan joustoihin päätoimessaan. Myös julkisessa terveydenhuollossa työskentelevät lääkärit toimivat usein sivutoimisesti yrittäjinä. Viljamaan ym. (2015) tutkimuksessa yritykset olivat pääosin palvelualan yrityksiä: asiantuntijapalveluita tarjosi 30 % yrittäjistä ja muita

palveluja 48 %. Koraman ym. (2017) toteuttamassa tutkimuksessa tyypillisiä aloja olivat etenkin taide-, viihde- ja virkistysalat sekä terveys- ja sosiaalipalvelut.

Sivutoiminen yrittäjyys on myös usein pitkäaikaista. Thorgren ym. (2016) tutkimuksessa tarkasteltujen ruotsalaisten sivutoimiyritysten keskimääräinen ikä oli 9,7 vuotta. Nordström ym. (2016) analyysissa yrittäjyyden kesto oli keskimäärin 8,7 vuotta. Viljamaa ym. (2017) suomalaisiin akateemisiin sivutoimiyrittäjiin kohdistuneessa tutkimuksessa yritykset olivat keskimäärin olleet toiminnassa 9 vuotta. Toisaalta päätoimisiin yrityksiin verrattuna sivutoimisten yritykset ovat keskimäärin lyhytikäisempiä: siinä missä päätoimisista yrityksistä kolme neljästä jatkaa toimintaansa ensimmäisen vuoden, sivutoimisista 34–40 % lopettaa (Lith, 2010). Ilmiö saattaa liittyä yrittäjyyden kokeiluihin, mutta myös yrityksen perustamiseen yksittäistä hanketta varten. Schulz ym. (2016) arvioivat, että sivutoimisen yrittäjän on helpompi hylätä heikosti menestyvä liiketoiminta kuin päätoimisen yrittäjän, koska hänellä on jo muu toimeentulon lähde, mutta toisaalta esimerkiksi palkkatyössä oleva sivutoimiyrittäjä voi myös subventoida kannattamatonta liiketoimintaa palkkatuloilla.

Sivutoiminen yrittäjyys voi juontaa juurensa yrittäjän omaan harrastukseen tai kiinnostuksen kohteeseen (Rouchy ym., 2021; Ferreira ym., 2019). Viljamaan ym. (2015) tutkimuksessa 36 % sivutoimiyrittäjistä totesi yritystoiminnan saaneen alkunsa harrastuksesta. Tällaisessa tapauksessa yrittäjyys mahdollistaa sen, että harrastukseen voi käyttää enemmän aikaa, rahaa tai molempia. Kun yrittäjyys lähtee harrastuspohjalta, siihen yleensä käytetään vähemmän aikaa kuin muihin motiiveihin perustuvaan sivutoimiyritykseen (Thorgren, 2014). Silloinkin kun intohimoinen kiinnostus asiaan on yritystoiminnan aloittamisen motiivi, sen merkitys motiivina vähenee ajan myötä (Nordström ym., 2016). Harrastuksestaan yritystoimintaa rakentanut saattaa huomata, että yrittäjyyteen liittyvät vaatimukset vähentävät harrastuksesta

saatavia hyvinvointietuja. Myös toisin voi käydä ja harrastuksesta todella tulee täysipäiväistä työtä oman intohimon kohteen parissa (Ferreira ym., 2019).

Joissain tutkimuksissa etenkin osa-aikainen yrittäjyys on yhdistetty sukupuoleen. Varsinkin perinteisempien sukupuoliroolien yhteiskunnissa naisten odotetaan käyttävän enemmän aikaa ja energiaa perheen ja lasten asioihin. Tuolloin osa-aikatyöt usein jäävät naisille parhaaksi tavaksi osallistua työelämään. Myös tässä tutkimuksessa on otettu huomioon esimerkiksi vanhempainvapaan rinnalla harjoitettu sivutoiminen yrittäjyys. Viljamaa ym. (2015) tuloksissa kolmannes vastanneista katsoi, että sivutoimiyrittäjyys on nykyiseen perhetilanteeseen erityisen sopiva ratkaisu. Perhetilanne korostui erityisesti hyvin pienten sivutoimisten yritysten kohdalla, mikä voi tarkoittaa sitä, että perhetilanne on syy pitääkin yritystoiminta pienimuotoisena. Bögenhold ja Klinglmair (2017) eivät puolestaan havainneet hybridisten itsensätyöllistäjien kohdalla eroja sen suhteen, onko itsensätyöllistäjällä työssä käyvä kumppani vai ei. Ebbers ja Piper (2017) totesivat saksalaisen aineiston pohjalta, että vaikka osa-aikaisesti itsensätyöllistäviä naisia on enemmän kuin kokoaikaisia, jälkimmäiset ovat tyytyväisempiä; ero voi liittyä roolipaineisiin.

Schulz ym. (2018) osoittivat brittiläisen aineiston pohjalta, että hybridiyrittäjillä yrittäjyystulot voivat olla palkkatuloja suurempia. Toisaalta Bögenhold & Klinglmairin (2017) yksinyrittäjiin kohdistuneessa tutkimuksessa todettiin, että hybridisillä itsensätyöllistäjillä palkkatulot olivat keskimäärin suurempia kuin yrittäjyyden tulot. Viljamaa ym. (2015) tuloksissa vastaajilla, joilla palkkatyön epävarmuus vaikutti haluun aloittaa sivutoiminen yritystoiminta, myös yrityksestä saatavien tulojen osuus kokonaistuloista oli suurempi. Sutela ja Pärnänen (2017) eivät tarkastelleet erikseen sivutoimisten yrittäjien toimialoja, mutta toteavat itsensätyöllistäjien osalta, että taloudellinen tilanne on vakain tietotyössä toimivilla asiantuntijoilla ja heikoin kulttuuri- ja

käsityöaloilla. Kaikkiaan tulojen merkityksen tarkastelu osoittaa sivutoimisten kentän moninaisuutta. Tulojen epävarmuus on yhtä kaikki selkeästi (pienimuotoiseen) yrittäjyyteen yhdistetty haaste (Bögenhold & Klinglmair, 2017; Korama ym., 2017).

Huomionarvoista on, että sivutoiminen yritystoiminta vain harvoin on päätoimisen yrittäjyyden jäädyttelyä. Viljamaa ym. (2015) tuloksissa vain 1 % jatkoi sivutoimisena alalla, jolla oli aiemmin toiminut päätoimisena yrittäjänä. Sen sijaan monet palkkatyössä olevat sivutoimiset saattavat jatkaa yritystoimintaansa eläkkeelläkin: 45 % piti todennäköisenä tai erittäin todennäköisenä, että yritystoiminta jatkuu myös eläkkeelle jäämisen jälkeen (emt.).

Sivutoimiseen yritystoimintaan käytetty aika voi vaihdella merkittävästi. Silloinkin kun tähtäimessä on päätoimisuus, palkkatyössä pysyminen voi helpottaa uuden yrityksen alkutaivalta, jos yrittäjällä riittää aikaa molempiin (Lévesque & MacCrimmon, 1998). Thorgren ym. (2014) tutkimat sivutoimiyrittäjät käyttivät yritystoimintaan keskimäärin 18 tuntia viikossa. Ajankäyttö vaihteli mm. sukupuolen, lasten iän ja yrittäjän iän mukaan. Intohimon (passion) pohjalta yrittäjyyttä harjoittavat käyttivät enemmän aikaa kuin muita motiiveja omaavat. Intohimoisesti yrittäjyyteensä suhtautuvat totesivatkin haastatteluissa, että yrittäjyyteen tuli käytettyä liikaakin aikaa – toisaalta ajankäyttö myös saattoi heikentää intohimoa stressin ja roolikonfliktien vuoksi. Viljamaa ym. (2015) kotimaisessa tutkimuksessa vastaajat käyttivät yritystoimintaan keskimäärin 15 tuntia viikossa. Käytetty aika oli yhteydessä yrityksen liikevaihtoon.

1.3.4 Hyvinvointi ja sivutoiminen yrittäjyys

Hyvinvoinnin tutkimustraditio voidaan jakaa kahteen keskeiseen lähestymistapaan – hedoniaan ja eudaimoniaan (Deci & Ryan, 2000; Ryff, 1989; Diener, 1984). Hedoninen lähestymistapa hyvinvointiin, jota kutsutaan usein onnellisuudeksi tai subjektiiviseksi hyvinvoinniksi, korostaa yksilön kokemaa onnellisuutta,

positiivisia tunteita sekä elämäntyytyväisyyttä, ja sen mukaan yksilö tavoittelee toiminnallaan jatkuvasti korkeaa hyvinvointia (kts. esim. Dodge ym. 2012; Keyes 2013). Tämä lähestymistapa korostaakin positiivista henkistä hyvinvointia, johon sisältyy koko elämäkokemus (Wiklund ym., 2019). Eudaimonisen lähestymistavan mukaan taas yksilön hyvinvointi syntyy ennen kaikkea henkilökohtaisen täyttymisen ja itsensä toteuttaminen kautta (Wiklund ym., 2019). Eudaimoninen lähestymistapa korostaakin mielen positiivisia toimintoja sekä itsensä kehittämistä (Dodge ym., 2012). Eudaimonisen lähestymistavan keskiössä on yksilön henkinen kehitys ja merkityksellisten asioiden tavoittelu (Keyes ym., 2002). Perinteisesti nämä kaksi lähestymistapaa hyvinvointiin erotetaan toisistaan, mutta tiukka erottelu ei kuitenkaan ole välttämätöntä. Esimerkiksi Wiklund ja kumppanit (2019) kannustavat erityisesti yrittäjyyden tutkijoita ennemminkin yhdistämään näitä kahta hyvinvoinnin lähestymistapaa. Heidän mukaansa sekä subjektiiviset että psykologiset puolet ovat keskeisiä osia yrittäjän hyvinvointia tarkasteltaessa (Wiklund ym., 2019).

Yksi tapa eritellä hyvinvointia onkin jakaa se psykologiseen, emotionaaliseen sekä sosiaaliseen hyvinvointiin (Keyes, 2005; Keyes, 2013; Kokko ym., 2013). Emotionaalinen hyvinvointi perustuu hedoniseen traditioon ja korostaa yksilön myönteisten ja kielteisten tunteiden välistä tasapainoa (Keyes & Waterman, 2003; Keyes, 2013). Psykologisen hyvinvoinnin juuret ovat puolestaan eudaimonisessa lähestymistavassa, ja se painottaa yksilön mielen positiivisia toimintoja (Ryff, 1989; Deci & Ryan, 2008). Sosiaalinen hyvinvointi taas huomioi yksilön sosiaalisen ulottuvuuden (Keyes, 1998; Keyes & Waterman, 2003; Kokko ym., 2013). Yksilön kukoistus syntyy, kun hyvinvointi on korkealla tasolla näillä kaikilla kolmella hyvinvoinnin osa-alueella (Keyes, 2002). Yrittäjyystutkimuksessa hyvinvointi olisikin hyvä ajatella sateenvarjokäsitteenä, joka sisältää useita ulottuvuuksia, koska yrittäjyys voi luoda yksilölle niin onnellisuutta, merkitystä kuin tyytyväisyyttäkin (Wiklund ym., 2019).

Usein kuitenkin oletetaan, että yrittäjät kokevat enemmän stressiä ja vähemmän hyvinvointia kuin työntekijät. Tämä oletus perustuu ajatukseen, jonka mukaan yrittäjien työolosuhteet ovat usein arvaamattomia ja voivat muuttua nopeasti, he saattavat kohdata suuria riskejä, heillä on paljon työkuormaa, he toimivat usein taloudellisissa rajoitteissa ja ovat lähes kokonaan vastuussa yrityksestään (Baron ym., 2016). Aiemmat tutkimukset kuitenkin osoittavat, että yrittäjät kokevat vähemmän stressiä kuin työntekijät keskimäärin (Baron ym., 2016). Lisäksi itsenäiset ammattinharjoittajat kokevat yleensä enemmän työtyytyväisyyttä kuin työntekijät (Andersson, 2008; Bradley & Roberts, 2004). Yrittäjät myös kokevat korkeampaa elämäntyytyväisyyttä kuin työntekijät (Andersson, 2008) ja kokevat korkeampaa subjektiivista hyvinvointia kuin esimerkiksi johtajat (Stephan & Roesler, 2010). Hytti ym. (2013) totesivat suomalaisia korkeakoulutettuja käsitelleessä tutkimuksessaan, että vaikka itsensätyöllistäjien työtyytyväisyys oli korkeampi, yrittäjyys menetti merkityksensä selittävänä tekijänä, jos työn piirteet (esim. autonomia, merkitys, vaihtelu) huomioitiin. Näin ollen yrittäjyyden työtyytyväisyyttä lisäävä vaikutus saattaa liittyä enemmän työn tekemisen tapaan kuin muotoon (yrittäjä vai työntekijä). Sivutoimisten yrittäjien työtyytyväisyyttä on tutkittu vähemmän, mutta Koraman ym. (2017) selvityksessä sivutoimiset yrittäjät kokivat työllistymisen muodon hyväksi puoliksi vapauden valita omat työajat ja -tavat. Huolet liittyivät esimerkiksi tulojen ennustamattomuuteen ja epävarmuuteen sosiaali- ja työttömyysturvasta.

Yrittäjyys voi myös olla henkilökohtaisen kehityksen, kasvun ja hyvinvoinnin lähde (esim. Shir, 2015; Stephan, 2018). Dienerin (2000) mukaan onnellisuus voidaan saavuttaa löytämällä työtä, joka tarjoaa läheiset sosiaaliset suhteet, merkityksen ja tarkoituksen, henkilökohtaisten tavoitteiden tavoittelemisen sekä osallistumisen flow-toimintaan. Brieger ym. (2020) yhdistävät sosiaalisen arvonluonnin hyvinvointiin: merkityksellisyyden kokemus synnyttää työhyvinvointia silloin, kun työ edistää yleistä hyvää.

Erityisesti sivutoimisen yrittäjyyden ja hyvinvoinnin välistä yhteyttä on tutkittu vähemmän. Sivutoiminen yrittäjyys voidaan kuitenkin ajatella ennen kaikkea mahdollisuutena sellaisten henkilökohtaisten tavoitteiden toteuttamiseen, jotka eivät esimerkiksi palkkatyössä ole mahdollisia (ks. esim. Järvensivu, 2020). Nikolovan (2019) Saksassa tekemä tutkimus osoittaa, että ihmiset, jotka siirtyvät säännöllisestä työsuhteesta itsenäiseen ammatinharjoittamiseen, kokevat parannuksia sekä fyysiseen että henkiseen terveyteen. Näitä hyvinvoinnin parannuksia eivät tutkimuksen mukaan selitä muutokset tuloissa tai työoloissa, eivätkä persoonallisuus ja riskimieltymykset tai paikalliset työttömyysolot. Tutkimuksen tulokset tukevatkin ajatusta itsenäisen ammatinharjoittamisen mahdollisuudesta edistää yksilön hyvinvointia. Nikolovan (2019) mukaan korkeat työvaatimukset yhdistettynä oman työn hallintaan ja kontrolliin lisäävät myönteisiä terveysvaikutuksia yksilöille. Viime vuosikymmeninä työntekijöitä onkin yhä enemmän siirtynyt erilaisiin itsenäisiin ammatinharjoittamismalleihin saavuttaakseen itselleen parempaa toimijuutta työmarkkinoilla (Patrick ym., 2016; Peters ym., 2020).

1.3.5 Sivutoiminen yrittäjä yhteiskunnassa

Yhteiskunnan kannalta yrittäjyyden eri muotojen lisääntyminen ja limittyminen perinteisen palkkatyön kanssa näyttäytyy kaksijakoisena. Myönteisesti ajatellen itsensä työllistäminen tarjoaa vapautta työnantajan sääntelystä (Meager, 2015; Peters ym., 2020) ja mahdollisuuksia oman työn hallintaan ja arvojen toteuttamiseen työssä (Álvarez & Sinde-Cantorna, 2014; Hechavarría ym., 2017; Peters ym., 2020). Kielteisemmältä kannalta katsottuna tarve itsensä työllistämiseen voi juontua suurten yritysten pyrkimyksestä ulkoistaa työ ja vastuu (esim. Stanworth, 2000). Työn murroksen kontekstissa yrittäjyys voidaan nähdä pakkona ja työvoiman riiston keinona, ja tähän liittyen mm. digitaalisiin alustoihin on liittynyt huolta (esim. OECD, 2017; Mäntymäki ym., 2019). Digitaalisilla alustoilla välitetyt työtehtävät ovatkin vaihte-

levassa määrin rinnasteisia yrittäjyyteen uutta luovana toimintatapana (ks. esim. Seppänen ym., 2019). Itsensä työllistämisesä alustoilla on pieni mutta oletettavasti kasvava merkitys myös Suomessa: vuoden 2017 työvoimatutkimuksessa tuloja oli alustojen kautta hankkinut 7 % työikäisestä väestöstä, joskin tähän luetaan mukaan myös nettikirpputorien kaltaiset myyntialustat (Tilastokeskus, 2018; Sutela, 2018). Vain 0,3 % oli hankkinut tuloistaan yli neljänneksen digitaalisten alustojen kautta.

Suomen Yrittäjien yksinyrittäjäkyselyn (Hämeenniemi ym., 2019) mukaan osa-aikaisista yksinyrittäjistä 84 % ansaitsee kuukaudessa alle 2 000 euroa bruttona. Silloin kun kyse on sivutoimisesta yrittäjyydestä, jossa yrittäjätulot täydentävät pääasiallista toimeentuloa, tämä ei välttämättä ole ongelma. Sosiaaliturvalainsäädännön näkökulmasta olennaista on se, katsotaanko henkilö yrittäjäksi vai palkansaajaksi (Saikkonen, 2019). Yrittäjän sosiaaliturva (pl. maatalousyrittäjät) perustuu pitkälti YEL-vakuutukseen, jonka kustannuksiin ja myös turvan kattavuuteen yrittäjä itse vaikuttaa työtulon määrittelyllä.

Palkansaajan ja yrittäjän sosiaaliturvajärjestelmät ovat eriytyneitä rakenteen tasolla. Tämä järjestely on sivutoimisen yrittämisen kannalta ongelmallinen. Jos yksilön toimeentulo tulee useasta lähteestä, tilanne voi muodostua kohtuuttomaksi, koska sosiaaliturvan karttumisessa kaikkia lähteitä ei oteta huomioon. Ongelmallista ei ole vain se, että henkilö ei voi vakuuttaa samanaikaisesti sekä yrittäjänä ansaittua tuloa että palkansaatuloa, vaan myös se, että yrittäjyyden pää- tai sivutoimisuuden arviointi keskittyy ajalliseen kuormittavuuteen eikä tuloihin. Näin ollen sivutoiminen yrittäjä, joka jää ansiotyöstä työttömäksi, saatetaan tulkita päätoimiseksi yrittäjäksi tuloista riippumatta. Yrittäjänä hän ei ole oikeutettu työttömyysturvaan. (Saikkonen, 2019.) Esimerkiksi Tanskassa pää- tai sivutoimisuus arvioidaan tulojen perusteella, mutta vastaava ratkaisu olisi Suomessa vaikea toteuttaa tulojen määrittämiseen liittyvien ongelmien vuoksi (Haapala, 2019).

Sivutoimista yrittäjyyttä harkitsevan tai harjoittavan yksilön kannalta sosiaaliturvaan liitetyt haasteet ovat osittain tulosta siitä, että sosiaaliturvan toimintamekanismeja ei tunneta. Jos sosiaaliturva mielletään heikoksi tai epävarmaksi, se saattaa vähentää halua kokeilla yrittäjyyttä (Saikkonen, 2019). Viljamaa ym. (2015) tutkimuksessa 63 % tuoreista sivutoimiyrittäjistä oli sitä mieltä, että sosiaaliturvajärjestelmä ei kannusta sivutoimiyrittäjyyteen.

Toisaalta kaikilla ei ole vaihtoehtoja yrittäjyydelle. Bögenholdin ja Klinglmairin (2017) tutkimuksessa noin neljännes itsensätyöllistäjistä ilmoitti syyksi yritystoimintaan työmarkkinasyyt, toisin sanoen itsensä työllistämiseen on päädytty siksi, että työtä ei ole muuten löytynyt tai työmarkkinatilanne alalla edellyttää yrittäjänä työskentelyä. Bögenhold (2004) on pohtinut itsensätyöllistämiseen johtavia polkuja sosioekonomisesta näkökulmasta. Hän asettaa tarkasteltaviksi ulottuvuuksiksi halun itsensä toteuttamiseen ja yksilön työmarkkinatilanteen, ts. missä määrin muu työllistyminen on mahdollista. Näin itsensätyöllistäjien laajaan ryhmään voi kuulua sekä erittäin hyvätuloisia itsenäisyydestään nauttavia yksilöitä että sivutoimisina yrittäjänä lisätuloja hankkivia heikon työmarkkina-aseman omaavia (Bogenhold, 2004; 2019).

Myös Suomessa on aloja, joilla itsensä työllistäminen on enemmän normi kuin poikkeus alan käytäntöjen vuoksi (esim. käännöstyöt, journalismi). Etenkin professioissa (esim. lääkärit, arkkitehdit, asianajajat) yrittäjyys näyttäytyy tapana myydä omaa erityisosaamista työmarkkinoilla, ja monissa asiantuntija-ammateissa yhdistetään palkkatyötä ja yrittäjyyttä (Akola, 2007). Ylipäätään suomalaisessa sivutoimisessa yrittäjyydessä on harvemmin kyse pakosta, joskin monelle lisätulot ovat merkittävä motiivi (Viljamaa ym., 2015).

Myös yhteiskunnan kirjoittamattomat normit vaikuttavat yrittäjyyden houkuttelevuuteen. Taipumus välttää epävarmuutta ja riskiä vähentävät halukkuutta päätoimiseen yrittäjyyteen, mutta

vaikutus ei ulotu sivutoimiseen yrittäjyyteen (Block ym., 2019). Suomalaiselle kulttuurille epävarmuuden välttäminen on jokseenkin luontaista (Hofstede Insights, i.a). Sivutoiminen yrittäjyys saattaakin olla eräänlainen turvallisen yrittäjyyden muoto (Viljamaa ym., 2017). Yhteiskunnan kannalta ongelmallista on, jos yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistämiseen ajavat sosiaaliturvaan liittyvät ongelmat – ja toisaalta myös se, jos yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistämisestä seuraa sosiaaliturvaan liittyviä ongelmia.

Suomen väestön ikääntyessä sivutoiminen yrittäjyys eläkkeen rinnalla on potentiaalisesti kiinnostava ilmiö. Eläkeläisiin viitataan usein työvoimareservinä (esim. Pärnänen, 2021), mutta lisäksi työ eläkeikäisenä on yhdistetty myös hyvinvointiin (ks. esim. Eläkeliitto, i.a.). Stirzakerin ja Gallowayn (2017) tutkimuksessa yrittäjyys näyttäytyy pääsääntöisesti positiivisena asiana työttömäksi jääneiden ja yrittäjäksi ryhtyneiden ikääntyvien kohdalla. Tornikoski ym. (2015) arvioivat suomalaisen aineiston pohjalta sivutoimisen yrittäjyyden olevan eläkeläisille mielekästä ja aktiivista ikääntymistä edistävää toimintaa, vaikka kasvuaikomuksia ei välttämättä ole. Eläkeläisten yritystoiminta tuo myös oman lisänsä taloudelliseen aktiivisuuteen.

1.4 Tutkimuksen toteutus

1.4.1 Kyselyssä käytetyt mittarit

Kyselyssä tunnistettiin ensimmäiseksi sivutoimiset yrittäjät ja selvitettiin, mikä on vastaajan pääasialliseksi katsoma toiminta (Taulukko 2). Hybridiyrittäjäksi voitiin luokitella vastaajat, jotka valitsivat vaihtoehdon *Palkkatyön rinnalla* (Folta ym., 2010). Lisäksi vastaajilta kysyttiin sukupuolta, syntymävuotta ja koulutustaustaa.

Taulukko 2. Kysymykset: vastaajien tunnistaminen ja taustatiedot.

Hybridiryttäjien tunnistaminen	
Kysymys	Vastausvaihtoehdot
Toimitko tällä hetkellä sivutoimise- na yrittäjänä? (Kevytyrittäjäyys, freelance- ja palkkioperustainen toiminta luetaan sivutoimiseen yrittäjyyteen tässä kyselyssä.)	ei kyllä
Minkä rinnalla yritystoimintasi on sivutoimista?	Palkkatyön rinnalla Eläkkeen rinnalla Opiskelun rinnalla Vanhempainvapaan tms. rinnalla Työttömyyden rinnalla
Mikä on yritystoimintasi muoto?	Y-tunnus (toiminimi, osakeyhtiö, osuuskunta, avoin yhtiö) Kevytyrittäjä (toimii laskutus- palvelun kautta, ei y-tunnusta) Freelance tai palkkioperustei- nen toiminta (verokortilla)
Sukupuoli	Nainen Mies Muu / en halua sanoa
Syntymävuosi	Valikko, vuodet 1940–2003
Koulutustausta	Perusaste Toinen aste/keskiaste (lukio/ ammattillinen tutkinto) Korkea-aste (yliopisto tai ammattikorkeakoulu)
Mikä on postinumerosi?	

Tyytyväisyydellä palkkatyöhön on tunnistettu yhteyksiä yrittä-
jyysaikomukseen (St-Jean & Duhamel, 2020; Viljamaa ym., 2015),
joten palkkatyön päätoimekseen ilmoittaneilta kysyttiin heidän
tyytyväisyyttään palkkatyöhön (Taulukko 3). Lisäksi ennen vuotta
1967 syntyneiltä hybridiryttäjiltä kysyttiin heidän näkemystään
todennäköisyydestä jatkaa yritystoimintaa myös eläkkeellä.

Taulukko 3. Kysymykset: palkkatyöhön liittyvät lisäkysymykset.

Hybridiryttäjien tarkentavat kysymykset	
Kysymys	Vastausvaihtoehdot
(palkkatyössä oleville) Kuinka tyytyväinen olet palkkatyöhösi kokonaisuutena (sen sisältöön, haasteisiin, palkkioihin, jne)?	1–7 1=erittäin tyytymätön 7=erittäin tyytyväinen
(palkkatyössä oleville ennen 1967 syntyneille) Kuinka todennäköistä mielestä tällä hetkellä on, että jatkat yritystoimintaa myös jäätyäsi eläkkeelle palkkatyöstä?	1–7 1=erittäin epätodennäköistä 7=erittäin todennäköistä

Yritykseen liittyvinä taustatietoina kysyttiin yrityksen toimialaa, yritystoiminnan aloitusvuotta yrittäjyyden keston määrittelyä varten sekä yritystoiminnasta saatuja bruttotuloja (Taulukko 4). Koska sivutoimisissa yrittäjissä on myös hyvin pienimuotoista liiketoimintaa, haluttiin välttää käsitettä liikevaihto, jota tavallisemmin käytetään liiketoiminnan koon tarkastelussa. Lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan yritystoimintaan käytettyä aikaa. Vastaajilta kysyttiin myös muista kuin taloudellisista arvoluontavoitteista.

Taulukko 4. Kysymykset: yrityksen taustatiedot.

Yritystoiminnan perustiedot	
Kysymys	Vastausvaihtoehdot
Mikä seuraavista kuvaa parhaiten yrityksesi (sivutoimi) toimialaa?	Alkutuotanto Valmistus ja rakentaminen Kauppa (tukku tai vähittäis) Matkailu- ja ravitsemisala Rahoitus ja kiinteistöt Asiantuntijapalvelut Muut palvelut: muu, mikä?
Milloin aloitit nykyisen sivutoimisen yritystoimintasi?	Vuonna _____
Arvioi sivutoimisesta yritystoiminnasta saadut tulosi (brutto) vuodelta 2020.	Noin _____ euroa vuodessa
Montako tuntia viikossa keskimäärin käytät aikaa yritystoimintaan?	_____ h/vko
Missä määrin pyrit yritystoiminnallasi tuottamaan myös muuta kuin taloudellista arvoa (esim. yhteiskunnalliset, kulttuuriset tai ekologiset tavoitteet)?	1–7 1=en lainkaan 7=merkittävässä määrin

Yrittäjien taloudellista tilannetta luodattiin useammalla kysymyksellä (Taulukko 5). Yrittäjäyystulojen osuuden ja merkityksen ohella haluttiin selvittää vastaajien kokemus omasta taloudellisesta tilanteestaan sekä sosiaaliturvaetuuksien hyödyntäminen.

Taulukko 5. Kysymykset: taloudellinen tilanne ja sosiaaliturva.

Sivutoimiyrittäjän taloudellinen tilanne ja sosiaaliturva	
Kysymys	Vastausvaihtoehdot
Kun ajattelet kokonaistulojasi, mikä osuus tuloistasi tuli sivutoimisesta yritystoiminnastasi viimeisen vuoden aikana (1 %-100 %)?	____%
Kuinka tärkeitä sivutoimisen yrittäjyyden tulot ovat kotitaloutesi kannalta kokonaisuutena ottaen?	Erittäin tärkeitä Tärkeitä Ei kovin tärkeitä Ei lainkaan tärkeitä
Kuinka usein rahapula estää sinua tekemästä asioita, joita haluaisit tehdä? <i>(mukaillen Berrill ym., 2021)</i>	Usein Joskus Harvoin Ei koskaan
Millainen on taloudellinen tilanteesi mielestäsi tällä hetkellä? <i>(mukaillen Sutela & Pärnänen, 2018)</i>	Täysin vakaa ja turvattu Jokseenkin vakaa ja turvattu Hieman epävarma Hyvin epävarma
Oletko tai olisitko tarvinnut viimeisen 12 kk aikana jotain sosiaalietuutta kuten työttömyyspäivärahaa, sairauspäivärahaa, toimeentulotukea, asumistukea? <i>(mukaillen Sutela & Pärnänen, 2018)</i>	En ole tarvinnut Olen tarvinnut ja saanut Olisin tarvinnut, mutta en hakenut Olisin tarvinnut, mutta en ole saanut

Kyselyssä haluttiin selvittää myös sivutoimisten yrittäjien kiinnostusta kasvuun ja päätoimiseen yrittäjyyteen sekä näihin liittyviä taustatekijöitä (Taulukko 6). Päätoimisen yrittäjyyden taustatekijöiden osalta kyselyssä hyödynnettiin Ajzenin (1991) suunnittelun käyttäytymisen teorian osa-alueita.

Taulukko 6. Kysymykset: kiinnostus kasvuun ja päätoimiseen yrittäjyyteen.

Sivutoimiyrittäjän kiinnostus kasvuun/päätoimisuuteen ja näihin liittyvät taustatekijät	
Kysymys	Vastausvaihtoehdot
Onko sinulla tavoitteena sivutoimisen yritystoiminnan kasvattaminen? <i>(mukaillen Davis & Shaver, 2012)</i>	Ei, olen tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen Haluan kasvattaa yritystä niin paljon että se työllistää minut päätoimisesti Haluan kasvattaa yritystäni mahdollisimman paljon ja työllistää myös muita
<i>Mukaillen Liñán & Chen, 2009:</i>	
Oletko samaa vai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa? -Ammatillinen tavoitteeni on olla päätoiminen yrittäjä jonain päivänä -Olen vakavasti harkinnut päätoimiseksi yrittäjäksi ryhtymistä -Minulla on vakaa aikomus olla jonain päivänä päätoiminen yrittäjä	1-7 1=täysin eri mieltä 7=täysin samaa mieltä
Uskon, että minulle läheiset ihmiset (esim. avio-/avopuoliso, lapset) ajattelevat, että minun ei pitäisi / pitäisi ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi.	1-7 1=ei pitäisi 7=pitäisi
Uskon, että minulle tärkeä ihmiset (esim. vanhemmat, ystävät, kollegat, tutut, jne.) ajattelevat, että minun ei pitäisi / pitäisi ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi.	1-7 1=ei pitäisi 7=pitäisi
Jos siirtyisin päätoimiseksi yrittäjäksi, onnistumisen mahdollisuus olisi	1-7 1=erittäin pieni 7=erittäin suuri
Minulle päätoimisena yrittäjänä toimiminen olisi	1-7 1=erittäin vaikeaa 7=erittäin helppoa
Kuinka hyvin seuraavat sanat vastaavat mielikuviasi päätoimisesta yrittäjyydestä? -Kiehtovaa -Arvostettua -Tavoiteltavaa -Ahdistavaa	1-7 1=ei lainkaan 7=täysin

<p>Minkä valitsisit, jos saisit vapaasti valita? <i>(mukaillen Kouriloff, 2000; Sutela & Pärnänen, 2018)</i></p>	<p>Päätoiminen yrittäjä Yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistäminen Päätoiminen palkkatyö</p>
<p>(päätoimisen yrittäjyyden valinneille) Missä määrin seuraavat seikat vaikuttavat siihen, että et työskentele päätoimisena yrittäjänä? –Kokopäiväiseen yrittäjyyteen liittyvä taloudellinen epävarmuus Liikaa stressiä, vastuuta tai riskejä –Markkinatilanne (liian kova kilpailu tai asiakkaiden vähäinen määrä alueella) –Epäonnistumisen pelko –Perhetilanne –Oman osaamisen puutteet –Vaikeudet saada rahoitusta yritystoimintaan –Verotukseen liittyvät seikat –Huonompi sosiaaliturva kuin palkansaajilla –Riittämätön tieto kaikesta alaani liittyvästä sääntelystä –Muu, mikä? <i>(mukaillen osin Sutela & Pärnänen, 2018)</i></p>	<p>1–7 1 = ei vaikuta lainkaan 7 = vaikuttaa erittäin merkittävästi</p>
<p>(päätoimisen palkkatyön valinneille) Missä määrin seuraavat seikat vaikuttavat siihen, että et ole päätoimisesti palkkatyössä? –Omalla alallani ei ole riittävästi kokoaikaista palkkatyötä –Alueellani ei ole riittävästi minulle sopivaa kokoaikaista palkkatyötä –Työnantaja on ehdottanut siirtymistä yrittäjäksi –Kokopäiväinen palkkatyö ei sovi perhetilanteeseeni –Omalla alallani on tyypillistä työskennellä itsensä työllistämisen kautta –Oma terveystilanne –Muu, mikä? <i>(mukaillen osin Sutela & Pärnänen, 2018)</i></p>	<p>1–7 1 = ei vaikuta lainkaan 7 = vaikuttaa erittäin merkittävästi</p>
<p>Vaikuttavatko erot palkansaajan ja yrittäjän työttömyys- ja sosiaaliturvan välillä kiinnostukseesi toimia päätoimisena yrittäjänä? <i>(Härmälä ym. 2017)</i></p>	<p>Erittäin paljon Paljon Jonkin verran Ei lainkaan</p>

Sivutoimisen yrittäjyyden motiiveja tarkasteltiin Block ja Landgrafin (2016) muotoilujen pohjalta (Taulukko 7).

Taulukko 7. Kysymykset: motiivit yritystoiminnan aloittamiseen.

Sivutoimiyrittäjän motiivit	
Kysymys	Vastausvaihtoehdot
Missä määrin seuraavat tekijät kuvaavat syitäsi aloittaa sivutoiminen yritystoiminta? -Halusin hankkia lisätuloja -Halusin turvata taloudellisen asemani -Halusin suuremmat henkilökohtaiset tulot -Halusin kehittää tuoteideaani -Halusin olla innovatiivinen -Halusin oppia uutta ja kasvaa ihmisenä -Halusin enemmän joustoa elämäntilanteeseeni -Halusin olla oma pomoni -Halusin saavuttaa jotain ja saada siitä tunnustusta -Tavoittelin parempaa asemaa itselleni -Halusin jatkaa perheen perinteitä -Seurasin ihailemani henkilön esimerkkiä -Halusin haastaa itseni -Halusin toteuttaa itseäni (Block & Landgraf, 2016)	1-7 1=ei lainkaan tärkeä tekijä 7=erittäin tärkeä tekijä

Sivutoimiyrittäjien hyvinvointia ja terveyttä tarkasteltiin ensin tavanomaisella terveyden itsearviointikysymyksellä (Taulukko 8). Hyvinvointia arvioitiin hyödyntäen Shirin ja kumppaneiden (2019) kolmen globaalin hyvinvointikysymyksen mittaristoa: 1) elämän tyytyväisyys, 2) globaali onnellisuus ja 3) subjektiivinen elinvoimaisuus. Psykologisten perustarpeiden täyttymisen mittarina hyödynnettiin niin ikään Shirin ja kumppaneiden (2019) lyhentämää versiota psykologisten tarpeiden mittaristosta (Basic Psychological Needs Scale). Näiden lisäksi sivutoimiyrittäjien hyvinvointia mitattiin vielä Dienerin ja kumppaneiden (1985) elämäntyytyväisyysmittarilla (The Satisfaction with Life Scale) ja yhdellä stressin kokemusta mittaavalla kysymyksellä (Elo ym., 2003).

Taulukko 8. Kysymykset: terveys ja hyvinvointi.

Sivutoimiyrittäjän terveys ja hyvinvointi	
Kysymys	Vastausvaihtoehdot
Itse arvioitu terveydentila (Self-rated health)	
Arvioi omaa terveydentilaasi:	Erinomainen, Oikein hyvä, Hyvä, Kohtalainen, Heikko
<i>Hyvinvointi (Shir ym., 2019)</i>	
Kuinka tyytyväinen tai tyytymätön olet elämääsi kokonaisuudessaan tätä nykyä?	1–7 1=erittäin tyytymätön 7=erittäin tyytyväinen
Kaiken huomioon ottaen, kuinka onnellinen sanoisit että olet?	1–7 1=erittäin onneton 7=erittäin onnellinen
Tunnen itseni eläväksi ja elinvoimaiseksi.	1–7 1=täysin eri mieltä 7=täysin samaa mieltä
<i>Psykologisten perustarpeiden täyttyminen (Shir ym., 2019)</i>	
Miten hyvin seuraavat väittämät pitävät paikkansa sinun kohdallasi? –Minusta tuntuu, että olen vapaa päättämään, miten elän elämäni –Pidän todella ihmisistä, joiden kanssa olen tekemisissä – Minusta tuntuu usein siltä, että en ole kovin osaava – Tuntemani ihmiset sanovat, että olen hyvä siinä mitä teen –Tulen toimeen tapaamieni ihmisten kanssa –Yleisesti ottaen koen, että voin ilmaista mielihiteeni ja kertoa ideani – Päivittäisessä elämässäni joudun usein tekemään mitä käsketään – Useimpina päivinä minusta tuntuu, että olen saanut jotain aikaan – Minulla ei ole kovin montaa läheistä ihmistä – Minulla ei ole elämässäni juurikaan mahdollisuuksia itse päättää miten toimin	1–7 1=ei lainkaan 7=pitää täysin paikkansa

Tyytyväisyys elämään (Diener ym., 1985)	
Miten hyvin seuraavat väittämät pitävät paikkansa sinun kohdallasi? –Elämäni on useimmilla tavoilla lähellä ihannettani –Elämäni olosuhteet ovat erinomaiset –Olen tyytyväinen elämääni –Toistaiseksi olen saavuttanut tärkeitä asioita, joita haluan elämässä –Jos voisin elää elämäni uudelleen, en muuttaisi juuri mitään	1–7 1=ei lainkaan 7=pitää täysin paikkansa
Stressi (Elo ym., 2003)	
Stressillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihminen tuntee itsensä jännittyneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi tai ahdistuneeksi, taikka hänen on vaikea nukkua asioiden vaivatessa jatkuvasti mieltä. Tunnetko sinä nykyään tällaista stressiä?	1–7 1=en lainkaan 7=erittäin paljon

Riskinottoon liittyvien asenteiden on arvioitu vaikuttavan yrittäjäksi ryhtymisen tapaan (mm. Raffiee & Feng, 2014), joten kyselyssä haluttiin selvittää sivutoimiyrittäjien suhtautumista riskeihin (Taulukko 9).

Taulukko 9. Kysymykset: suhtautuminen riskiin.

Riskien kaihtaminen	
Kysymys	Vastausvaihtoehdot
Miten hyvin seuraavat väittämät pitävät paikkansa sinun kohdallasi? – Minusta ei ole mukavaa ottaa riskejä – Pidän enemmän tilanteista, joissa seuraukset ovat ennalta tiedossa – Ennen kuin teen päätöksen, haluan olla ihan varma siitä, mitä tulee tapahtumaan – Vältän tilanteita, joissa seuraukset ovat epävarmoja <i>(Zhang & Cain, 2017)</i>	1–7 1=en lainkaan 7=erittäin paljon

Lisäksi vastaajilta kartoitettiin, missä määrin he kokevat eri teemoihin liittyvän neuvonnan tai muut palvelut tärkeiksi (Tau-

lukko 10). Neuvonnan tai palvelun tärkeäksi kokeneilta (arvot 5–7) tiedusteltiin lisäksi heidän kanaviaan saada kyseistä palvelua.

Taulukko 10. Kysymykset: neuvonta- ja palvelutarpeet.

Neuvonta- ja palvelutarpeet	
Kysymys	Vastausvaihtoehdot
<p>Kuinka tärkeiksi sivutoimisena yrittäjänä koet seuraavat?</p> <ul style="list-style-type: none"> – sosiaaliturvaan liittyvä neuvonta – työterveyteen liittyvä neuvonta – liiketoiminnan kehittämiseen liittyvä neuvonta – verotukseen / lainsäädäntöön liittyvä neuvonta – yrityksen talouteen liittyvä neuvonta 	<p>1–7 1=en lainkaan 7=erittäin paljon</p> <p>Vaihtoehdot 5–7 valinneille avoin jatkokysymys: Mitä kautta saat [teema] liittyvää neuvontaa?</p>
Onko jokin muu palvelu sinulle sivutoimisena yrittäjänä tärkeää?	Ei Kyllä, mikä?

Vastaajilta kysyttiin myös kaksi täysin avointa kysymystä liittyen yrittäjyyteen ja työhön. Kysymykset olivat:

- Kerro omin sanoin, miten tulit aloittaneeksi sivutoimisen yrittäjyyden ja mikä sinua siihen innosti?
- Mitä työ sinulle merkitsee?

1.4.2 Tiedonkeruu ja aineisto

Kysely toteutettiin yhteistyössä Suomen Uusyrityskeskuksen ja Norstat Oy:n kanssa. Norstat Oy toteutti kyselyn verkkopaneelinsa avulla. Verkkopaneeli on alusta, jossa kyselyihin suostuneet henkilöt vastaavat annettuun kyselyyn. Norstat Oy on eurooppalainen riippumaton markkinatutkimuksen tiedonkerääjä, jolla on yli 45 000 panelistia Suomessa. Norstat keräsi kyselyyn 400 vastausta sivutoimiyrittäjiltä maaliskuussa 2021.

Tämän lisäksi kyselyä levitettiin vielä Suomen Uusyrityskeskusten ja muiden sidosryhmien kautta. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 488 hybridiryttäjää. Vastaajista 47 % oli naisia, 52 % miehiä ja 1 % ei halunnut sanoa sukupuoltaan. Vastaajissa oli siten lähes yhtä paljon miehiä ja naisia. Taulukosta 11 käy ilmi vastaajien tämänhetkinen kotimaakunta. Eniten vastaajia oli Uudeltamaalta (n=192, 39 % vastaajista), Varsinais-Suomesta (n=52, 11 % vastaajista) ja Pirkanmaalta (n=43, 9 % vastaajista). Yhteensä vastaajia oli 488 ja vastaajien sijainti jakautui ympäri Suomea.

Taulukko 11. Vastaajien kotimaakunta.

Kotipaikkakunnan sijainti	lkm	%
Etelä-Karjala	9	2
Etelä-Pohjanmaa	37	8
Etelä-Savo	10	2
Helsinki-Uusimaa	192	39
Kainuu	1	<1
Kanta-Häme	15	3
Keski-Pohjanmaa	3	1
Keski-Suomi	22	5
Kymenlaakso	11	2
Lappi	7	1
Pirkanmaa	43	9
Pohjanmaa	7	1
Pohjois-Karjala	9	2
Pohjois-Pohjanmaa	28	6
Pohjois-Savo	18	4
Päijät-Häme	10	2
Satakunta	12	2
Varsinais-Suomi	52	11
Ei sijaintitietoa	2	<1
Yhteensä	488	100

1.4.3 Aineiston analysointi

Tutkimusaineisto käsiteltiin tilastollisesti IBM SPSS Statistics 28 -ohjelmalla. Tutkimustuloksia käsiteltiin kysymyslomakkeen teemojen mukaisesti suorina jakaumina sekä keskiarvoina. Lisäksi eri tekijöiden välisten yhteyksien selvittämiseksi käytettiin ristiintaulukointia ja χ^2 -riippumattomuustestiä sekä keskiarvojen yhteydessä varianssianalyysia tai t-testiä tilastollisen merkitsevyyden selvittämiseksi. Mikäli keskiarvotestien oletukset eivät olleet voimassa, käytettiin merkitsevien erojen toteamiseen vastaavia ei-parametrisia testejä (Mann-Whitneyn U-testi ja Kruskal-Wallis-testi).

Erojen suuruuden kuvaamiseen käytetään tilastollista merkitsevyyttä (p). Mitä pienempi on p-arvo, sitä pienempi on sattuman vaikutus erojen selittäjänä ja sitä selvempi on ryhmien välinen ero. P-arvoon vaikuttaa myös vastanneiden lukumäärä ja keskiarvotesteissä keskihajonta. Tilastollisesti merkitsevissä eroissa p on korkeintaan 0,05.

Faktorianalyysin avulla etsittiin kysymysryhmistä samaa asiaa mittaavia muuttujia, jotka korreloivat hyvin toistensa kanssa. Uusia keskiarvomuuttujia pystyttiin muodostamaan useiden osioiden väittämistä. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnettiin lineaarista, logistista ja ordinaalista regressioanalyysiä.

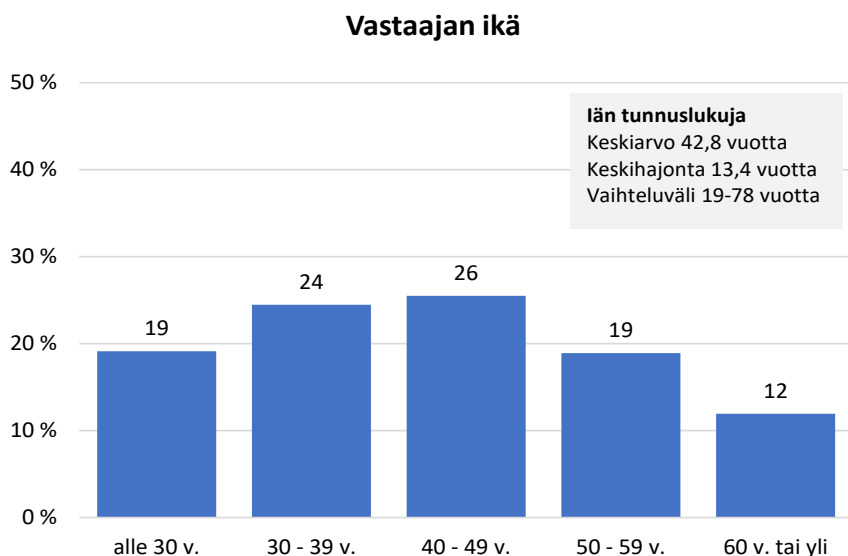
Avointen kysymysten analyysiin käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Analyysin tavoitteena oli saada syvempi ymmärrys sekä sivutoimiyrittäjien syistä aloittaa sivutoiminen yrittäjyys kuin myös heidän työllensä antamistaan merkityksistä. Analyysiprosessi alkoi tutkimusaineiston aineistolähtöisellä koodauksella. Tämän jälkeen koodeista yhdisteltiin ja rakennettiin erilaisia kategorioita, tässä kohtaa tutkimusryhmä kävi myös keskusteluja tunnistetuista teemoista ja kategorioista. Lopulta teemoittelun ja keskustelujen pohjalta luotiin laadullisen aineiston kategoriat. Nämä kategoriat kuvaavat vastaajien yleisimpiä vastauksia esitettyihin avoimiin kysymyksiin.

2 TUTKIMUKSEN TULOKSET

2.1 Hybridiyrittäjät ja heidän yrityksensä

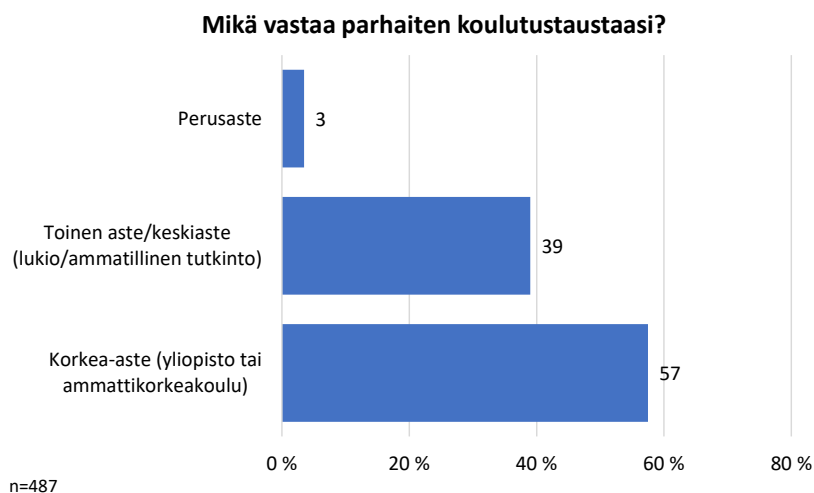
2.1.1 Yrittäjät

Vastaajat olivat suhteessa melko nuoria (Kuvio 1). 43 % oli alle 40-vuotiaita, ja vain 12 % oli 60-vuotias tai vanhempi. Alle 30-vuotiaita oli 19 % vastaajista. Iän keskiarvo oli 43 vuotta. Nuorin vastaaja oli 19-vuotias ja vanhin 78-vuotias.

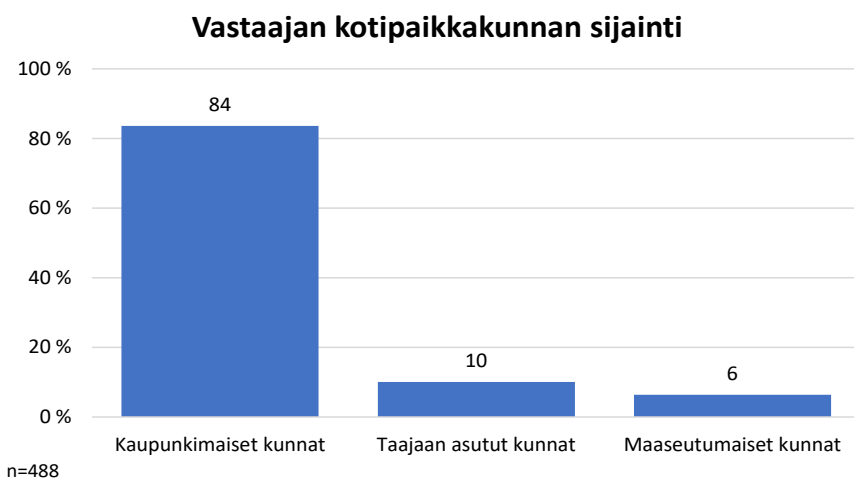
Kuvio 1. Vastaajien ikäluokat.

Vastaajista yli puolella (57 %) oli korkeakoulututkinto, 39 % oli suorittanut keskiasteen tai toisen asteen (lukio/ammattillinen tutkinto) ja vain 3 %:lla oli pelkästään perusasteen tutkinto. Kuviossa 2 on esitetty vastaajien koulutustausta. Tulosten perusteella voi sanoa, että sivutoimiset yrittäjät ovat keskimääräistä korkeammin koulutettuja. Jatkoanalyseissä keskiasteen/toisen asteen tutkinnon suorittaneet yhdistettiin perusasteen tutkinnon suorittaneisiin, jolloin saatiin vertailuun kaksi luokkaa (korkeakoulutetut vs. muut).

Kuvio 2. Vastaajien koulutustausta.

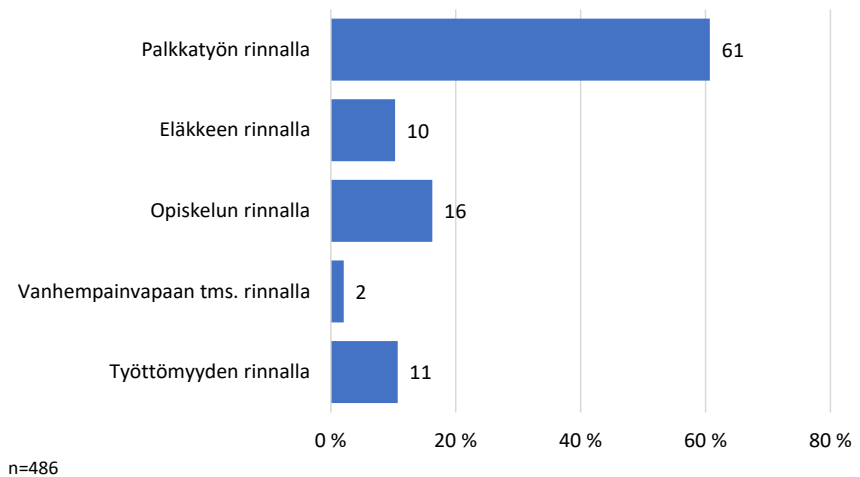
Vastaajien sijainnin määrittelyssä käytettiin Tilastokeskuksen kuntaryhmitystä (Tilastokeskus i.a.). Tilastollinen kuntaryhmitys on Tilastokeskuksessa kehitetty kaupunkimaisuuden kuvaaja, joka on ollut käytössä vuodesta 1989 lähtien. Se jakaa kunnat taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin kuntiin. Luokittelua käytetään sekä tilastoinnin aluejakona että maksullisissa erityisselvityksissä. Tämän tutkimuksen vastaajista 84 % asui kaupunkimaisissa kunnissa (Kuvio 3). Taajaan asutuissa kunnissa asui 10 % vastaajista ja maaseutumaisissa kunnissa 6 %.

Kuvio 3. Vastaajan kotipaikkakunnan sijainti.

Sivutoimisilta yrittäjiltä kysyttiin, minkä rinnalla heidän yritystoimintansa on sivutoimista (Kuvio 4). Suurin osa vastanneista oli niin sanottuja hybridiyrittäjiä (61 %) eli heitä, jotka yhdistävät palkkatyötä ja yrittäjyyttä. Tämä vastaa täysin Hämeenniemi ym. (2019) tulosta. Toiseksi eniten oli niitä, jotka toimivat yrittäjinä opiskelun ohessa (16 %) ja sen jälkeen niitä, jotka toimivat yrittäjänä eläkkeellä (10 %). Työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimi 11 % ja vain 2 % vanhempainvapaan tai muun vastaavan rinnalla. Jatkoanalyysjä varten tehtiin kolme luokkaa: palkkatyön rinnalla, eläkkeen rinnalla ja opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla.

Minkä rinnalla yritystoimintasi on sivutoimista?

Kuvio 4. Pääasiallinen toiminta.

Miesten ja naisten kesken oli hieman eroja siinä, minkä rinnalla yritystoiminta oli sivutoimista ($p < 0,01$). Miehistä oli hieman suurempi osa (15 %) eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivia kuin naisista (6 %). Naisissa oli taas enemmän opiskelun rinnalla yrittäjänä toimivia (21 %) kuin miehissä (12 %).

Sivutoimiyrittäjiltä kysyttiin myös yritystoiminnan muotoa. Kuviossa 5 on esitetty vastausten jakautuminen. Suurimmalla osalla oli y-tunnus (58 %) eli yrittäjyyttä harjoitettiin toiminimen, osakeyhtiön, osuuskunnan tai avoimen yhtiön kautta. Kevytyrittäjänä toimi 25 % vastaajista ja freelancena tai palkkioperusteisen toiminnan kautta 17 % vastaajista. Näyttäisi siltä, että kevytyrittäjyys yritystoiminnan muotona on noussut hyväksi vaihtoehdoksi y-tunnuksen rinnalle toimia sivutoimisena yrittäjänä. Tämä on tärkeää huomata, koska kevytyrittäjänä toimivat eivät rekisteröidy perinteisellä tavalla yrittäjiksi tilastoissa.

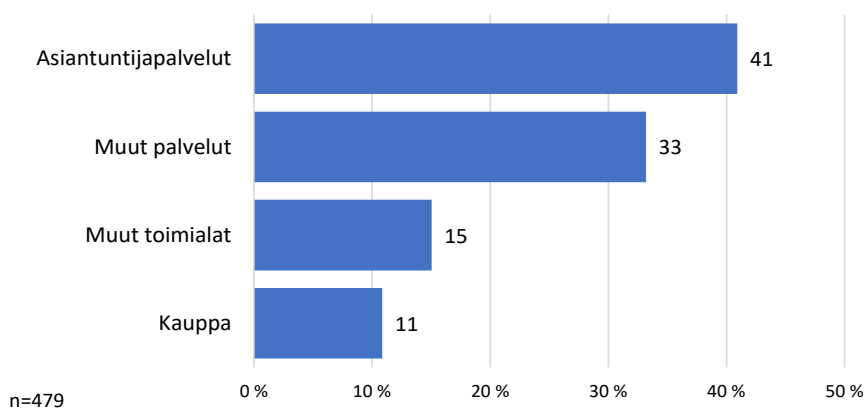

Kuvio 5. Yritystoiminnan muoto.

2.1.2 Yritykset

Sivutoimiyrittäjien toimialoissa korostui selkeästi palveluala. 41 % ilmoitti sivutoimimisen yrityksen toimialaksi asiantuntijapalvelut ja 31 % muut palvelut. Kaupan alalla toimi 11 % vastaajista, valmistuksen ja rakentamisen alalla 7 %, alkutuotannossa 4 %, rahoitus ja kiinteistöt -alalla 4 % ja matkailu- ja ravitsemisalalla 2 %. Jatkoanalyysijä varten muodostettiin neljä luokkaa (Kuvio 6). Matkailuala yhdistettiin muihin palveluihin, jolloin luokkaan muut palvelut kuului 33 % vastaajista. Luokkaan muut toimialat yhdistettiin alkutuotanto, valmistus ja rakentaminen sekä rahoitus ja kiinteistöt. Tähän luokkaan kuului 15 % vastaajista.

Vastaajien yritysten toimialajakauma

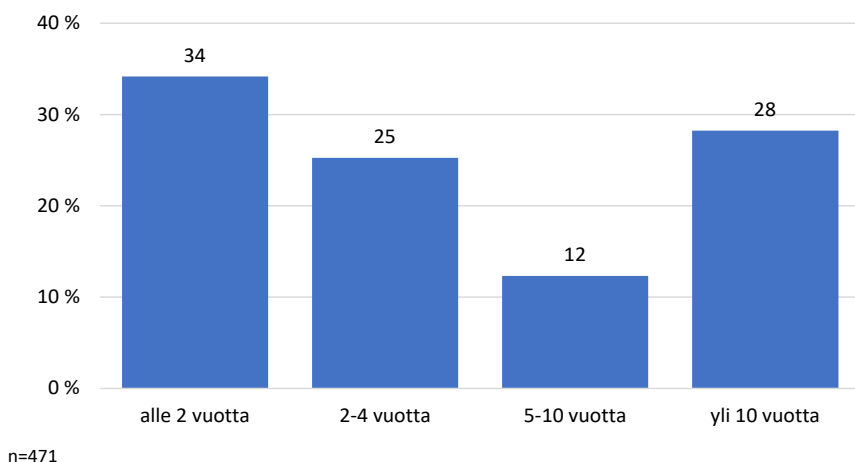

Kuvio 6. Yritysten toimialat.

Kuviossa 7 on kuvattu yritystoiminnan kesto vastaushetkellä. 40 %:lla vastaajista sivutoiminen yrittäjyys on kestänyt vähintään viisi vuotta, ja 28 %:lla jopa yli 10 vuotta. 25 % vastasi, että yritystoiminta on kestänyt 2–4 vuotta ja 34 %:lla yritystoiminta oli kestänyt vasta alle kaksi vuotta. Voikin todeta, että sivutoimiyrittäjyys näyttäisi olevan kohtalaisen pysyvä ratkaisu ja suurimmalla osalla yritystoimintaa on takana jo useita vuosia. Yritystoiminnan keston keskiarvo oli 7,3 vuotta ja mediaani 4 vuotta. Nuorin yritys oli vastikään perustettu ja vanhin yli 50 vuotta sitten.

Yritysten sijaintia ei kysytty erikseen, mutta oletettavasti se noudattelee vastaajien sijaintia. Heistä 84 % asui kaupunkimaisissa kunnissa ja vain pieni osa taajaan asutuissa (10 %) tai maaseutumaisissa kunnissa (6 %).

Yritystoiminnan kesto

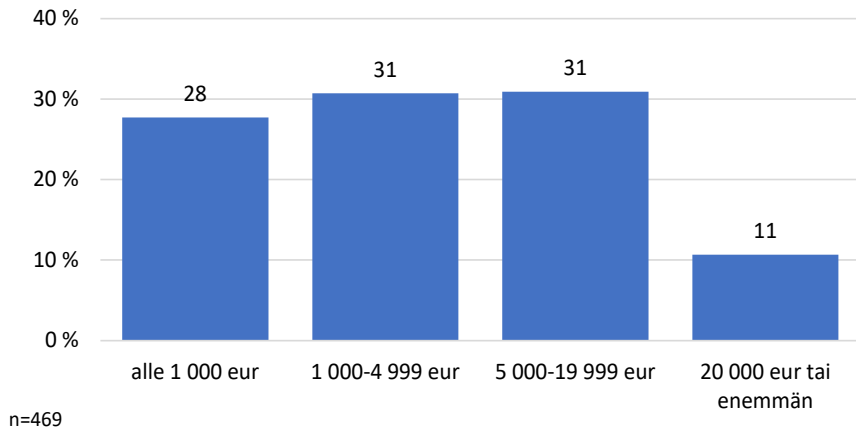

Kuvio 7. Yritystoiminnan kesto.

Miesten ja naisten yritystoiminnan kestossa oli tilastollisesti merkitsevä ero ($p < 0,01$). Naisista 41 % oli toiminut alle kaksi vuotta, kun miehistä alle kaksi vuotta sivutoimisena yrittäjänä oli toiminut 28 %. Miehistä vuorostaan 27 % oli toiminut sivutoimisena yrittäjänä jo yli 10 vuotta, kun vastaava osuus naisista oli 15 %.

Sivutoimiyrittäjiltä kysyttiin kuinka paljon sivutoiminen yrittäjyys tuottaa heille tuloja. Vastaukset koskivat bruttotuloja vuodelta 2020. Sivutoimiyrittäjyydestä saatavat tulot ovat kohtalaisen pieniä. Bruttotulojen keskiarvo oli 7 004 euroa ja mediaani 3 000 euroa. 28 %:lla sivutoimiyrittäjyyden tulot jäivät alle 1 000 euroon ja 59 %:lla vastaajista ne jäivät alle 5 000 euroa. 42 %:lla tulot olivat vähintään 5 000 euroa ja 11 %:lla ne olivat vähintään 20 000 euroa. Suurin tulomäärä oli 80 000 euroa. Kuviossa 8 on esitetty vastausten jakautuminen.

Sivutoimisesta yritystoiminnasta saadut bruttotulot v. 2020

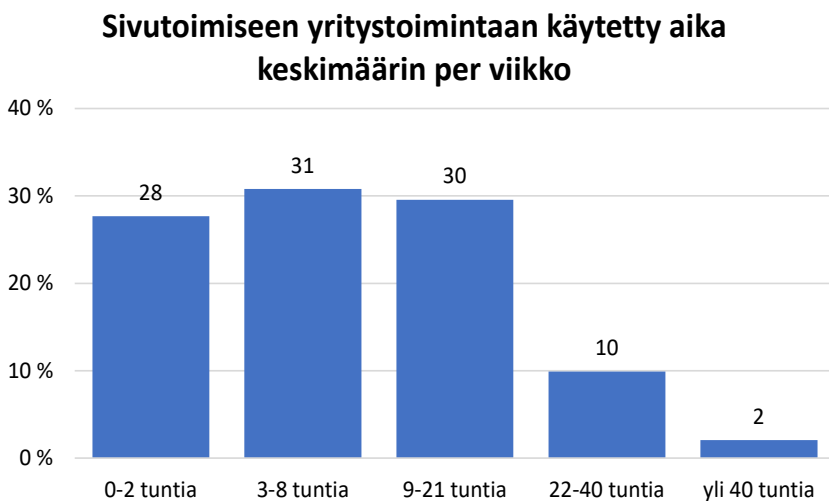

Kuvio 8. Sivutoimiyrittäjyydestä saadut bruttotulot.

Bruttotulojen keskiarvo erosi miesten ja naisten välillä tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,01$). Miesten bruttotulojen keskiarvo oli noin 8 500 euroa ja naisten 5 400 euroa. Keskiarvo eroaa tilastollisesti melkein merkitsevästi eri ikäluokkien välillä ($p < 0,05$), ja iän ja bruttotulojen välillä on heikko mutta tilastollisesti melkein merkitsevä ($p < 0,05$) korrelaatio ($r = 0,12$). Mitä vanhempi vastaaja on, sitä suuremmat ovat sivutoimiyrittäjyydestä saadut bruttotulot. Korkein keskiarvo on ikäluokalla, johon kuuluu vähintään 60-vuotiaat. Heidän bruttotulojen keskiarvo on noin 11 000 euroa, kun kaikista nuorimmilla (alle 30-vuotiailla) vastaajilla bruttotulojen keskiarvo on noin 5 200 euroa. Myös yrityksen ikä korreloi positiivisesti ($r = 0,13$, $p < 0,01$) sivutoimiyrittäjyydestä saatujen bruttotulojen kanssa. Mikä vanhempi yritys, sitä suuremmat ovat siitä saatavat tulot. Korrelaatio ei kuitenkaan ole kovin vahva. Bruttotulojen keskiarvo eroaa myös sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys on sivutoimista ($p < 0,05$). Eläkeläisillä on korkein bruttotulojen keskiarvo (noin 9 800 euroa), kun palkansaajilla keskiarvo jää selvästi alemmaksi (noin 6 100 euroon). Opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjyyttä harjoittavien bruttotulojen keskiarvo on palkansaajia korkeampi, noin 8 100 euroa. Myös toimialojen välillä on tilastollisesti merkitsevä ero sivutoimiyrittäjyydestä saatujen bruttotulojen keskiarvossa

($p < 0,01$). Korkein keskiarvo on kaupan alalla (noin 10 600 euroa) ja sen jälkeen luokalla muut toimialat (noin 8 700 euroa). Matalin keskiarvo on muiden palveluiden alalla (noin 4600 euroa). Asiantuntijapalveluiden alalla keskiarvo on noin 7 400 euroa.

Seuraavaksi kysyttiin, kuinka paljon aikaa sivutoimiseen yrittäjyyteen käytetään. Vastaaajia pyydettiin arvioimaan montako tuntia viikossa keskimäärin he käyttävät sivutoimiseen yritystoimintaan. Suurin osa käyttää keskimäärin yhden päivän tai vähemmän viikossa (59 %) ja 30 % käyttää 2–3 päivää (maksimissaan 21 tuntia). 10 % sivutoimisista yrittäjistä käyttää yritystoiminnan harjoittamiseen 4–5 päivää (maksimissaan 40 tuntia) ja 2 % yli 40 tuntia viikossa (Kuvio 9). Voi siis sanoa, että 12 %:lla ajankäyttö vastaa kokopäiväistä työtä, kun taas suurimmalla osalla siihen kuluu vain päivä viikossa.

n=484

Kuvio 9. Yritystoimintaan käytetty aika viikossa.

Vastaukset erosivat sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista ($p < 0,05$). Opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjyyttä harjoittavista 20 % käyttää yrittäjyyteen aikaa vähintään puolet työviikosta (yli 21 h), kun vastaava osuus eläkkeen rinnalla yrittäjyyttä harjoittavista on 12 % ja palkkatyön

rinnalla yrittäjyyttä harjoittavista 8 %. Kaupan alalla sivutoimiseen yrittäjyyteen käytetään aikaa hieman enemmän kuin muilla aloilla ($p < 0,05$). Kaupan alalla toimivista 24 % käyttää yrittäjyyteen aikaa vähintään puolet työviikosta (yli 21 h), kun muissa palveluissa vastaava osuus on 5 %, asiantuntijapalveluissa 14 % ja muilla toimialoilla 14 %.

Yrityksen ikä oli yhteydessä siihen, kuinka paljon yritystoimintaan käytettiin aikaa ($p < 0,05$). Yritystoimintaan käytettiin keskimäärin hieman vähemmän aikaa, jos yritystoimintaa oli harjoitettu pidempään (vähintään 5 vuotta) verrattuna alle 5 vuotta toimineisiin yrityksiin. Sekä yli 10 vuotta toimineista että 5–10 vuotta toimineista sivutoimiyrityksistä 64 % käytti yritystoimintaan korkeintaan päivän. Vastaava osuus alle kaksi vuotta toimineissa yrityksissä oli 59 % ja 2–4 vuotta toimineissa 50 %.

Yritystoimintaan käytettyä aikaa ja toisaalta siitä saatuja tuloja tarkasteltiin vielä nelikentässä erityisesti ääripäiden eli ylimpien ja alimpien kvartaalien osalta. Tällä perusteella tarkastellen vastaajista 12 % sijoittuu ”satunnaisyrittäjiksi” nimettyyn luokkaan, jossa yritystoimintaan käytetään vähän aikaa ja siitä saatavat tulot jäävät samoin vähäisiksi (Taulukko 12). Huomattavasti pienempi osa vastaajista (4 %) sijoittuu ”puurtajien” luokkaan, jossa tulot ovat vähäisiä mutta ajankäyttö suhteessa runsasta. Uuden yritystoiminnan kohdalla alkutaival usein edellyttää ajallista panosta ilman että tuloja vielä syntyy. Suurimmaksi näistä ryhmistä muodostui ”panostajat”, joilla sekä ajankäyttö että yritystoiminnan tulot osuvat ylimpään neljännekseen. Heitä oli vastaajista 16 %. Vain 1 % eli 6 vastaajaa osui sekä tulojen ylimpään että ajankäytön alimpaan neljännekseen.

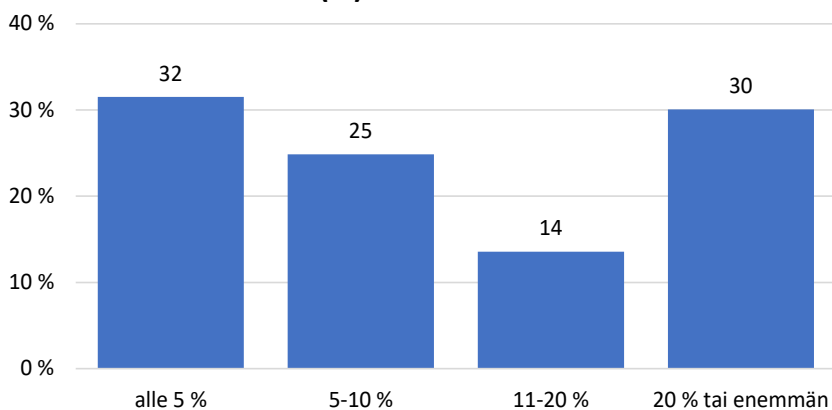
Taulukko 12. Käytetyn ajan ja saatujen tulojen suhde.

	Ajankäyttö ≤ 2 h / vko	Ajankäyttö ≥ 15 h / vko
Tulot ≤ 500 €	”Satunnaisyrittäjät” (12 %)	”Puurtajat” (4 %)
Tulot ≥ 9355 €	”Optimoijat” (1 %)	”Panostajat” (15 %)

2.1.3 Yrittäjän taloudellinen tilanne

Vastaajien taloudellista tilannetta hahmotettiin useamman eri kysymykset kautta. Ensimmäiseksi kysyttiin, kuinka suuri osuus kokonaistuloista tuli sivutoimisesta yritystoiminnasta viimeisen vuoden aikana. Tämän tarkoituksena oli selvittää sivutoimisesta yritystoiminnasta saatavien tulojen merkittävyyttä osana vastaajan kokonaistilannetta. Keskiarvo vastaajien kesken oli 20 % ja mediaani 10 %. Kuviossa 10 on esitetty vastausten jakautuminen tarkemmin. 57 %:lle sivutoimiyrittäjyydestä saatujen tulojen osuus kokonaistuloista oli korkeintaan 10 % ja 32 %:lle niiden osuus oli alle 5 %. 14 %:lle vastaajista sivutoimiyrittäjyyden tulojen osuus oli välillä 11–20 % ja 30 %:lle vastaajista yrittäjyydestä saatujen tulojen osuus oli vähintään 20 %. Yhteenvedona voi todeta, että tulojen osuus kokonaistuloista on kohtalaisen pieni suurimmalle osalle vastaajista.

Sivutoimisen yritystoiminnan tulojen suhteellinen osuus (%) kokonaistuloista

n=479

Kuvio 10. Yritystoiminnan tulojen osuus kokonaistuloista.

Vastaukset erosivat kuitenkin tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista. Luonnollisesti opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla sivutoimiyrittäjyydestä saatujen tulojen osuus on keski-

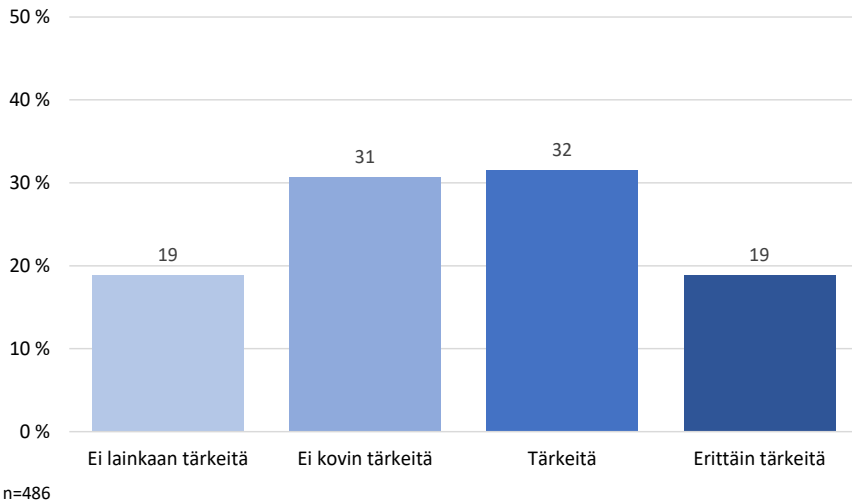
määrin suurempi kuin niillä, jotka harjoittavat sivutoimiyrittäjyyttä palkkatyön rinnalla. Eläkkeen rinnalla sivutoimista yrittäjyyttä harjoittavista 42 %:lle siitä saatujen tulojen osuus oli vähintään 20 % ja opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla harjoittavista 52 %:lle. Vastaava osuus palkkatyön rinnalla sivutoimista yrittäjyydestä harjoittavista on vain 18 %.

Yritystoiminnan muodolla oli myös merkitystä vastausten jakautumisen kannalta ($p < 0,05$). Sivutoimiyrittäjyydestä saatujen tulojen osuus oli vähintään 20 % jopa 40 %:lle freelance tai palkkioperusteista toimintaa harjoittavista. Kevytyrittäjistä 39 %:lle ja y-tunnuksella toimivista 27 %:lle sivutoimiyrittäjyyden tulojen osuus oli vähintään 20 %.

Myös yrityksen ikä oli yhteydessä siihen, kuinka suuri osuus kokonaistuloista tuli sivutoimiyrittäjyydestä ($p < 0,01$). Yritykset, jotka olivat toimineet vain alle kaksi vuotta, eivät tuottaneet kovinkaan paljon suhteessa henkilön kokonaistuloihin. Niistä vain 16 %:lle sivutoimiyrittäjyydestä saatujen tulojen osuus oli vähintään 20 % kokonaistuloista. Suhteessa kokonaistuloihin eniten tuloja tuottivat yritykset, jotka olivat toimineet 5–10 vuotta. Niistä 40 %:lle sivutoimiyrittäjyyden tulojen osuus kokonaistuloista oli vähintään 20 %. Yli 10 vuotta toimineiden ja 2–4 vuotta toimineiden yritysten kohdalla 34 %:lle vastaajista sivutoimiyrittäjyyden tulot olivat vähintään 20 %.

Osa vastaajista pitää tuloja myös itselleen tärkeinä tai erittäin tärkeinä. Kuviossa 11 on kuvattu vastaajien vastausten jakautumista kysymykseen sivutoimisen yrittäjyyden tulojen tärkeydestä. Noin puolelle vastaajista (51 %) sivutoimisesta yrittäjyydestä saadut tulot ovat tärkeitä tai erittäin tärkeitä kotitalouden kannalta ja noin puolelle vastaajista ei (49 %).

Kuinka tärkeitä sivutoimisen yrittäjyyden tulot ovat kotitaloutesi kannalta kokonaisuutena ottaen?

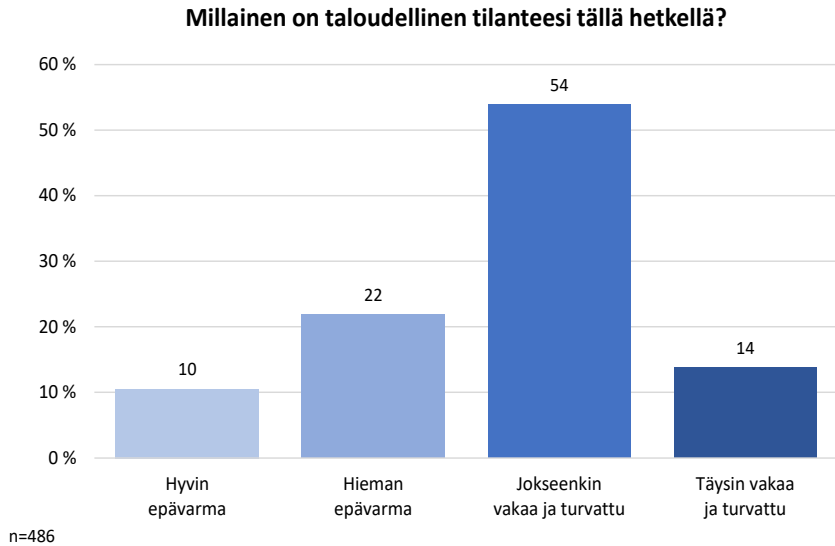
Kuvio 11. Yritystoiminnasta saatujen tulojen tärkeys.

Sivutoimiyrittäjyydestä saatujen tulojen tärkeys luonnollisesti erosi sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista ($p < 0,001$). Kaikista tärkeimpiä sivutoimiyrittäjyydestä saadut tulot olivat niille, jotka harjoittivat yrittäjyyttä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla. Heistä 37 %:lle sivutoimiyrittäjyydestä saadut tulot olivat erittäin tärkeitä ja 29 %:lle tärkeitä. Sekä palkkatyön rinnalla että eläkkeen rinnalla harjoittavista sivutoimiyrittäjyyden tulot olivat erittäin tärkeitä vain 12 %:lle.

Tulojen tärkeys erosi tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,01$) korkeakoulutettujen ja alemman koulutuksen saaneiden välillä. 54 % alemman koulutuksen saaneista piti sivutoimiyrittäjyydestä saatuja tuloja joko tärkeinä tai erittäin tärkeinä, kun korkeakoulutetuista niitä piti tärkeinä tai erittäin tärkeinä 48 %. Sivutoimiyrittäjyydestä saatujen tulojen merkitys on siis keskimäärin hieman vähäisempää korkeakoulutetuille verrattuna muun koulutuksen saaneisiin.

Vastaajaa pyydettiin vielä arvioimaan omaa taloudellista tilannettaan kokonaisuudessaan. Suurin osa (68 %) kokee, että heidän taloudellinen tilanteensa on joko jokseenkin tai täysin vakaa ja turvattu. 22 % vastaajista kokee taloudellisen tilanteensa hieman

epävarmaksi ja 10 % hyvin epävarmaksi. Kuviossa 12 on esitetty vastaajien vastausten jakautuminen.

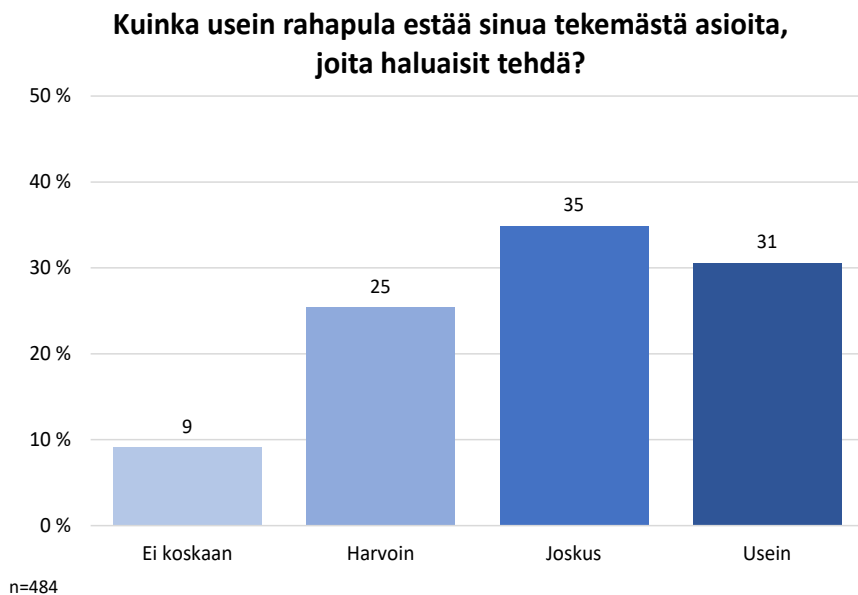

Kuvio 12. Sivutoimiyrittäjien taloudellisen tilanteen vakaus.

Miesten ja naisten välillä oli tilastollisesti melkein merkitsevä ero ($p < 0,05$) vastausten jakautumisessa. Miehistä 18 % piti taloudellista tilannettaan täysin vakaan ja turvattuna, kun naisista vastaava osuus oli 9 %. Naisista 12 % puolestaan piti taloudellista tilannettaan hyvin epävarmana, kun miehistä vastaava osuus oli vain 8 %. Miesten taloudellinen tilanne näyttäisi siis olevan vastaajien osalta hieman vakaampi kuin naisten.

Taloudellisen tilanteen vakaus erosi tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista. Kaikista vakain taloudellinen tilanne oli niillä, jotka olivat samanaikaisesti palkkatöissä tai eläkkeellä. Palkkatöissä olevista 76 % piti taloudellista tilannettaan täysin tai jokseenkin vakaana ja turvattuna ja eläkeläisistä 74 %. Puolet opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla sivutoimiyrittäjänä toimivista piti taloudellista tilannettaan täysin tai jokseenkin vakaana ja puolet hieman tai hyvin epävarmana.

Sivutoimiyrittäjiltä kysyttiin taloudellisesta tilanteesta vielä siitä, kuinka usein rahapula estää tekemästä asioita, joita haluaisi tehdä. 31 % vastasi, että rahapula estää usein tekemästä haluttuja asioita ja 35 % vastasi, että näin käy joskus. Toisaalta 34 % on niin hyvässä tilanteessa, että rahapula estää vain harvoin tekemästä haluttuja asioita. Kuviossa 13 on esitetty vastausten jakautuminen.

Kuvio 13. Sivutoimiyrittäjät ja rahapula.

Rahapula oli suurempi ongelma niille, jotka toimivat yrittäjinä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla verrattuna eläkkeen tai palkkatyön rinnalla yrittäjyyttä harjoittaviin. Ero on tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,01$). Opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjyyttä harjoittavista 72 %:lle rahapula estää asioiden toteuttamista joskus tai usein. Vastaava osuus eläkeläisistä on 56 % ja palkkatyön rinnalla yrittäjyyttä harjoittavista 65 %.

Vastaukset erosivat myös yritystoiminnan muodon mukaan ($p < 0,05$). Rahapula näyttäisi olevan pienempi murhe niille, joille yritystoiminnan muoto on freelance tai palkkioperusteinen toiminta. Heistä 47 % vastasi, että rahapula ei estä koskaan tai vain

harvoin tekemästä asioita, joita haluaa tehdä. Vastaava osuus kevytyrittäjistä on 27 % ja y-tunnuksella toimivista 34 %.

Vastaukset erosivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) korkeakoulutettujen ja alemman koulutuksen saaneiden välillä. Alemman koulutuksen saaneista jopa 75 % vastasi, että rahapula estää toteuttamasta asioita usein (39 %) tai joskus (36 %), kun taas korkeakoulutetuista näin vastasi 58 % (usein 24 %, joskus 34 %).

Toimiala näytti myös olevan yhteydessä vastausten jakautumiseen ($p < 0,05$). Kaupan alalla sivutoimiyrittäjänä toimivia vaivaa rahapula useammin kuin esimerkiksi asiantuntijapalveluiden alalla toimivia. Kaupan alalla toimivista sivutoimiyrittäjistä 81 % vastasi, että rahapula estää usein tai joskus toteuttamasta haluttuja asioita. Vastaava osuus muiden palveluiden alalla toimivista on 72 %, asiantuntijapalveluiden alalla toimivista 56 % ja muilla toimialoilla toimivista 65 %.

2.2 Sivutoimiyrittäjyyden tavoitteet

2.2.1 Sivutoimiyrittäjyyden motiivit

Sivutoimisilta yrittäjiltä kysyttiin tekijöitä, jotka kuvaavat motiiveja sivutoimisen yritystoiminnan aloittamiseen. Vastaajille esitettiin motiiviväittämiä, joissa vastausvaihtoehtoina oli Likertin 7-portainen asteikko, jossa 1=ei lainkaan tärkeä ja 7= erittäin tärkeä. Taulukossa 13 on kuvattu kaikkien vastausten jakautuminen yksittäisten motiivien osalta. Tärkeimmäksi motiiviksi nousee halu toteuttaa itseä (ka. 5,3). Jopa 73 % on antanut siitä arvon 5–7. Myös lisätulojen hankkiminen on tärkeä motiivi monella (ka. 5,3). 74 % on antanut siitä arvon 5–7. Seuraavaksi tärkein motiivi on halu oppia uutta ja kasvaa ihmisenä (ka. 5,0). Vähemmän tärkeitä motiiveja ovat ihailun henkilön esimerkin seuraaminen (ka. 2,4) tai perheen perinteiden jatkaminen (ka. 2,0).

Taulukko 13. Sivutoimiyrittäjyyden motiivit.

Missä määrin seuraavat tekijät kuvaavat syitäsi aloittaa sivutoiminen yritystoiminta?	n	1	2	3	4	5	6	7	Keskiarvo
		%	%	%	%	%	%	%	
Halusin toteuttaa itseäni	487	6	3	7	11	19	20	34	5,3
Halusin hankkia lisätuloja	487	3	5	7	11	22	20	32	5,3
Halusin oppia uutta ja kasvaa ihmisenä	485	5	5	11	14	23	20	23	5,0
Halusin suuremmat henkilökohtaiset tulot	487	5	6	13	14	18	18	26	4,9
Halusin olla oma pomoni	485	10	6	9	12	18	16	28	4,8
Halusin enemmän joustoa elämäntilanteeseeni	486	7	9	9	14	20	17	23	4,8
Halusin turvata taloudellisen asemani	487	7	7	11	17	20	14	24	4,7
Halusin haastaa itseni	487	11	6	9	15	24	19	16	4,5
Halusin saavuttaa jotain ja saada siitä tunnustusta	487	11	9	12	16	21	15	17	4,4
Halusin olla innovatiivinen	486	17	10	9	16	20	15	14	4,1
Tavoittelin parempaa asemaa itselleni	487	14	13	12	18	17	14	13	4,1
Halusin kehittää tuoteideaani	487	26	11	10	15	17	10	11	3,6
Seurasin ihailemani henkilön esimerkkiä	487	52	13	8	11	8	5	2	2,4
Halusin rakentaa yrityksen, jota lapseni voivat aikanaan jatkaa	485	56	15	7	8	6	4	4	2,2
Halusin jatkaa perheen perinteitä	487	63	11	5	9	6	3	3	2,0
Asteikko 1-7, jossa 1=ei lainkaan tärkeä tekijä, 7=erittäin tärkeä tekijä									

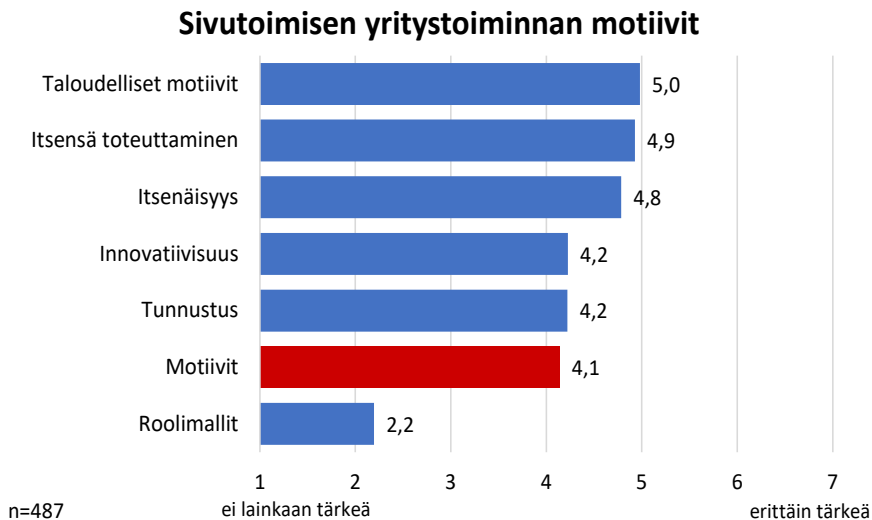
Motiiveista tehtiin keskiarvomuuttujat, jotka perustuivat Blockin ja Landgrafin (2016) alkuperäiseen mittariin. Aluksi tarkasteltiin väittämien keskinäisiä korrelaatioita, jonka perusteella alkupe-
räistä jakoa hieman muutettiin. Motiivit jaoteltiin kuuteen eri

kokonaisuuteen. Taulukossa 14 on kuvattu keskiarvomuuttajat, niihin kuuluvat väittämät, minimi ja maksimi arvot, keskiarvot sekä Cronbachin alpha. Cronbachin alpha kuvaa muuttujan reliabiliteettia. Kaikki alfat vähintään 0,70, kuten aiemmassa tutkimuksessa on suositeltu (ks. Nunnally, 1978). Keskiarvomuuttajia olivat taloudelliset motiivit, itsensä toteuttaminen, itsenäisyys, innovatiivisuus, tunnustus ja roolimallit.

Taulukko 14. Motiiveihin liittyvät keskiarvomuuttajat ja niihin kuuluvat väittämät.

Keskiarvomuuttaja	Väittämät	Min/Max/ Keskiarvo/ Keskihajonta	Cronbachin alpha (reliabiliteetti)
Taloudelliset motiivit	Halusin hankkia lisätuloja. Halusin suuremmat henkilökohtaiset tulot. Halusin turvata taloudellisen asemani.	1,0/7,0 5,0/1,6	0,90
Itsensä toteuttaminen	Halusin toteuttaa itseäni. Halusin haastaa itseni.	1,0/7,0 4,9/1,6	0,78
Itsenäisyys	Halusin olla oma ponomi. Halusin enemmän joustoa elämäntilanteeseeni.	1,0/7,0 4,8/1,7	0,74
Innovatiivisuus	Halusin oppia uutta ja kasvaa ihmisenä. Halusin olla innovatiivinen. Halusin kehittää tuoteideaani.	1,0/7,0 4,2/1,7	0,83
Tunnustus	Halusin saavuttaa jotain ja saada siitä tunnustusta. Tavoittelin parempaa asemaa itselleni.	1,0/7,0 4,2/1,8	0,81
Roolimallit	Halusin jatkaa perheen perinteitä. Halusin rakentaa yrityksen, jota lapseni voisivat aikanaan jatkaa. Seurasin ihailemani henkilön esimerkkiä.	1,0/7,0 2,2/1,5	0,70

Kuviossa 14 on vielä esitetty muuttujien keskiarvot. Tärkeimpiä motiiveja ovat taloudelliset motiivit (ka. 5,0) ja itsensä toteuttamisen motiivit (ka. 4,9). Myös itsenäisyyteen liittyvät motiivit ovat tärkeitä (ka. 4,8). Hieman vähemmän tärkeitä ovat innovatiivisuuteen ja tunnustukseen liittyvät motiivit (molempien ka. 4,2) ja vähiten tärkeitä roolimalleihin liittyvät motiivit (ka. 2,2).

Kuvio 14. Sivutoimiyrittäjyyden motiivit (keskiarvomuuttujat).

Miesten ja naisten keskiarvoissa on eroja kaikkien motiivien suhteen. Naisilla on korkeammat keskiarvot kaikkien muiden motiivien kuin roolimallien suhteen. Miesten ja naisten keskiarvojen välillä on tilastollisesti melkein merkitsevä ero taloudellisten motiivien osalta ($p < 0,05$). Naisille taloudelliset motiivit ovat tärkeämpiä (ka. 5,1) kuin miehille (ka. 4,8). Innovatiivisuuden motiivit ovat myös naisille hieman tärkeämpiä (ka. 4,4) kuin miehille (ka. 4,1). Ero on tilastollisesti melkein merkitsevä ($p < 0,05$). Itsenäisyyden motiivien osalta ero miesten ja naisten välillä on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0,001$). Naisten keskiarvo on tämänkin motiivin kohdalla korkeampi (ka 5,1) kuin miesten (ka. 4,5). Tunnustukseen liittyvien motiivien osalta ero on tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,01$) samoin kuin itsensä toteuttamiseen liittyvien motiivien osalta. Tunnustukseen liittyvien motiivien keskiarvo on naisilla 4,5 ja miehillä 4,0. Myös itsensä toteuttaminen on tär-

keämpää naisille (ka. 5,1) kuin miehille (ka. 4,7). Ainoa motiivi, jossa miehillä on korkeampi keskiarvo, on roolimallit. Miesten keskiarvo roolimalleihin ja perinteisiin liittyvien motiivien osalta on 2,3 ja naisten 2,1. Ero on tilastollisesti melkein merkitsevä ($p < 0,05$).

Vastaajan koulutustausta on yhteydessä taloudellisiin motiiveihin ($p < 0,05$). Taloudelliset motiivit ovat hieman tärkeämpiä perus-, toisen- tai keskiasteen koulutuksen saaneille (ka. 5,2) kuin korkeakoulutetuille (ka. 4,8). Muiden motiivien osalta keskiarvoissa ei ollut eroja koulutustaustan perusteella.

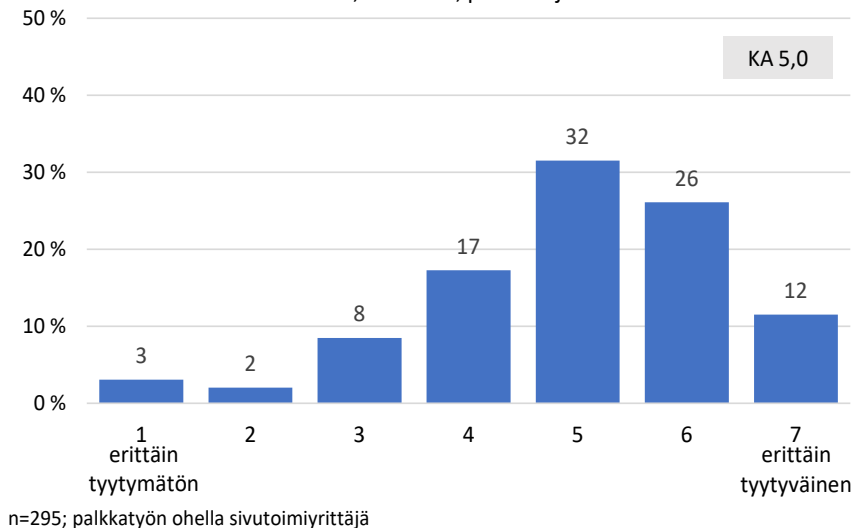
Keskiarvot eroavat tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) taloudellisten motiivien ja itsenäisyyteen liittyvien motiivien kohdalla sen suhteen, minkä rinnalla yrittäjyys on sivutoimista. Taloudelliset motiivit ovat kaikkein tärkeimpiä niille, jotka toimivat yrittäjinä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla (ka. 5,3) ja sen jälkeen niille, jotka toimivat yrittäjinä palkkatyön rinnalla (ka. 5,0). Taloudelliset motiivit eivät ole niin tärkeitä eläkeläisille (ka. 4,2). Itsenäisyyteen liittyvät motiivit ovat tärkeämpiä niille, jotka ovat yrittäjyyden lisäksi palkkatyössä (ka. 4,6). Eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivien keskiarvo on itsenäisyyteen liittyvien motiivien osalta 4,5 ja opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimivien osalta 4,3. Tunnustuksen saamiseen ja itsensä toteuttamiseen liittyvien motiivien kohdalla keskiarvojen erot ovat tilastollisesti melkein merkitseviä ($p < 0,05$). Eläkeläisille tunnustuksen saaminen ei ole kovin merkittävä motiivi (ka. 3,6) verrattuna palkkatyön rinnalla yrittäjyyttä harjoittaviin (ka. 4,3) tai opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjyyttä harjoittaviin (ka. 4,3). Itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit ovat tärkeämpiä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimiviin (ka. 5,1) kuin eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimiville (ka. 4,3). Palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivien keskiarvo on hieman pienempi itsensä toteuttamisen motiivien osalta (ka. 4,9) kuin opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimiville.

Ikäluokkien välillä on tilastollisesti melkein merkitsevä ero keskiarvoissa taloudellisten motiivien ja roolimalleihin liittyvien motiivien kohdalla ($p < 0,05$). Taloudelliset motiivit ovat tärkeämpiä alle 30-vuotiaille (ka. 5,4) verrattuna vanhempiin ikäluokkiin (keskiarvot välillä 4,5–5,0). Myös roolimallit ovat tärkeämpiä nuoremmille, alle 30-vuotiaille (ka. 2,6) tai 30–39-vuotiaille (ka. 2,3) verrattuna vanhempiin ikäluokkiin (keskiarvot välillä 1,9–2,1).

Sivutoimiyrittäjyyden motiiveihin voi liittyä myös se, kuinka tyytyväinen yksilö on nykyiseen palkkatyöhönsä kokonaisuutena (sisältöön, haasteisiin, palkkaan jne.). Kysymys kysyttiin pelkästään niiltä, jotka toimivat sivutoimiyrittäjinä palkkatyön ohessa. Kuviossa 15 on esitetty vastaajien vastausten jakautuminen koskien tyytyväisyyttä palkkatyöhön. Asteikolla 1–7 suurin osa vastaajista on valinnut arvion 5–7 (70 %). Pientä osaa (13 %) voidaan pitää tyytymättömänä palkkatyöhön (arviot 1–3) ja 17 % on valinnut arvion 4, joka on neutraali. Tyytyväisyys palkkatyöhön ei eronnut tilastollisesti merkitsevästi eri taustamuuttujien suhteen.

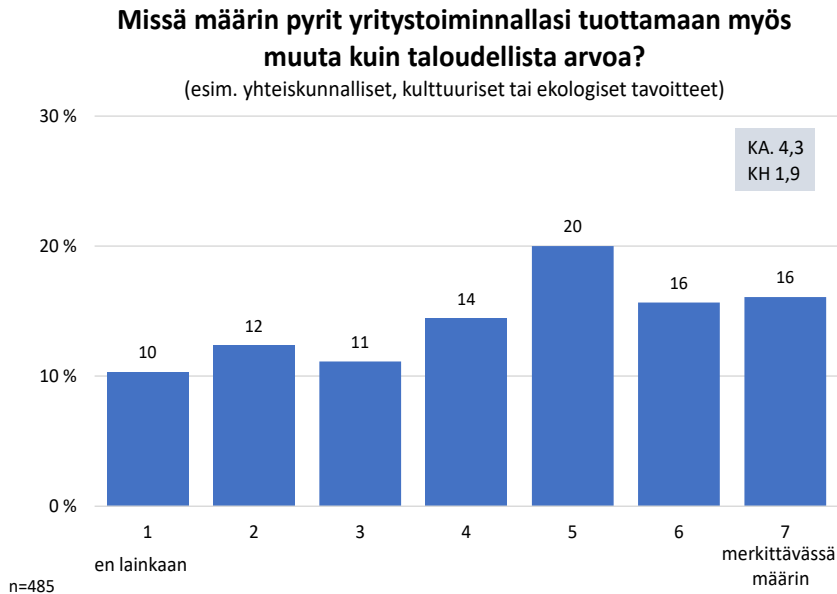
Kuinka tyytyväinen olet palkkatyöhösi kokonaisuutena?

Sisältö, haasteet, palkkiot jne.

Kuvio 15. Palkkatyössä olevien tyytyväisyys palkkatyöhön.

Sivutoimiyrittäjyyden motiiveihin liittyen haluttiin tietää, kuinka merkittävää kestävä kehityksen arvojen edistäminen on oman yritystoiminnan kautta. Tätä kysyttiin kysymyksellä ”Missä määrin pyrit yritystoiminnallasi tuottamaan myös muuta kuin taloudellista arvoa?”. Lisäselvennyksenä oli mainittu yhteiskunnalliset, kulttuuriset tai ekologiset tavoitteet. Kysymyksessä keskityttiin siis muihin kuin taloudelliseen kestävyteen. Kuviossa 16 on esitetty vastausten jakautuminen. Vastaukset osoittavat, että suuri osa hybridiyrittäjistä haluaa tuottaa yrittäjyudellään muutakin kuin taloudellista arvoa (yhteiskunnallista, kulttuurista tai ekologista arvoa). Jopa 52 prosenttia vastanneista on vastannut arvion 5–7 eli he tavoittelevat merkittävässä määrin muidenkin kuin taloudellisen arvon tuottamista omalla yritystoiminnallaan. Toisaalta 33 % on vastannut arvion 1–3 eli heille yhteiskunnallisilla, kulttuurisilla tai ekologisilla arvoilla ei ole kovin suurta merkitystä omassa yritystoiminnassaan.

Kuvio 16. Pyrkimys tuottaa muuta kuin taloudellista arvoa.

Kysymyksen keskiarvo eroaa tilastollisesti melkein merkitsevästi sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys on sivutoimista ($p < 0,05$). Korkein keskiarvo on niillä vastaajilla, joilla yrittäjyys on sivutoi-

mista opiskelun rinnalla (ka. 4,9) ja sen jälkeen niillä, joilla se on sivutoimista työttömyyden rinnalla (ka. 4,5). Alhaisin keskiarvo löytyy niiltä, joille yrittäjyys on sivutoimista eläkkeen rinnalla (ka. 3,7). Vastaajan iällä saattaa olla pieni vaikutus vastauksiin. Vastaajan ikä korreloi negatiivisesti muun kuin taloudellisen arvon tuottamisen kanssa ($r=-0,12$, $p<0,01$), mutta toisaalta ikäluokat eivät eroa tilastollisesti merkitsevästi toisistaan. Lisäksi voidaan todeta, että korrelaatio on heikko, vaikka se onkin tilastollisesti merkitsevä. Tulosten perusteella voidaan varovaisesti sanoa, että nuoremmille vastaajille on hieman enemmän tärkeää tuottaa muutakin kuin taloudellista arvoa.

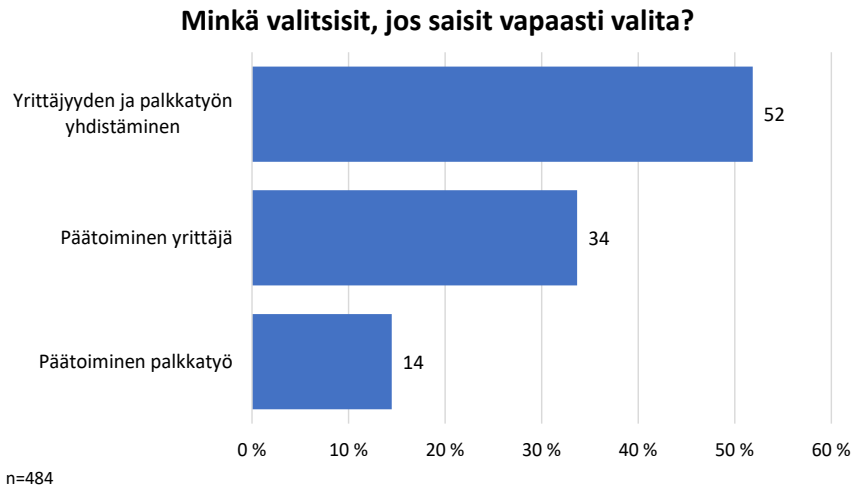
Myös miesten ja naisten välillä on eroja. Miesten keskiarvo kysymyksen kohdalla on 4,1 ja naisten 4,5. Ero sukupuolten välillä on tilastollisesti melkein merkitsevä ($p<0,05$). Naisille on miehiä hieman tärkeämpää tuottaa yritystoiminnallaan myös muuta kuin taloudellista arvoa.

Sivutoimiyrittäjyyden toimialojen välillä on tilastollisesti erittäin merkitsevä ero ($p<0,001$) vastausten keskiarvoissa. Kaikista tärkeintä muun kuin taloudellisen arvon tuottaminen on muiden palveluiden aloilla toimiville sivutoimiyrittäjille (ka. 4,8) ja vähiten tärkeää muilla toimialoilla toimiville sivutoimiyrittäjille (ka. 3,9). Kaupan alan keskiarvo oli 4,4 ja asiantuntijapalveluiden 4,1.

2.2.2 Kasvutavoitteet ja kiinnostus päätoimisuuteen

Sivutoimiyrittäjiltä kysyttiin myös, valitsisivatko he yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistämisen, päätoimisen yrittäjyyden vai päätoimisen palkkatyön, jos he saisivat vapaasti valita. Kuviossa 17 on esitetty vastausten jakautuminen. Yli puolet (52 %) valitsisi toimimisen sivutoimisena yrittäjänä eli yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistämisen. Tämä kertoo siitä, että suurelle osalle sivutoimisena yrittäjänä toimiminen on haluttu ja suhteellisen pysyvä vaihtoehto. Reilu kolmannes haluaisi toimia päätoimisena yrittäjänä ja vain

14 % valitsisi pelkän palkkatyön, jos saisi vapaasti valita. Hieman suurempi osuus (34 %) haluaisi toimia päätoimisena yrittäjänä.

Kuvio 17. Sivutoimiyrittäjyyteen liittyvä vapaa valinta.

Se, minkä rinnalla yrittäjyys on sivutoimista, oli yhteydessä vastauksiin ($p < 0,05$). Vastaajista, jotka toimivat yrittäjänä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla, 40 % valitsisi päätoimisen yrittäjyyden. Palkkatyön rinnalla toimivista päätoimisen yrittäjyyden valitsisi mieluiten 32 % ja eläkkeen rinnalla toimivista 27 %.

Yritystoiminnan muoto on myös yhteydessä siihen, valitsisiko vastaaja mieluiten yrittäjyyden, palkkatyön vai näiden yhdistämisen ($p < 0,01$). Y-tunnuksella toimivista 38 % ja kevytyrittäjänä toimivista 31 % valitsisi mieluiten päätoimisena yrittäjänä toimimisen, kun freelancer tai palkkioperusteisena toimintana sivutoimisena yrittäjänä toimivista päätoimisen yrittäjyyden valitsisi vain 22 %.

Vastaukset eroavat tilastollisesti melkein merkitsevästi ($p < 0,05$) sen mukaan, millaiset ovat sivutoimisesta yritystoiminnasta saadut bruttotulot. Vastaajat, jotka saavat sivutoimisesta yritystoiminnasta vähintään 20 000 euroa bruttotuloina, valitsivat yrittäjyyden useammin (50 %) kuin muut vastaajat (suhteelliset osuudet välillä 28–36 %). Suuremmat tulot näyttävät olevan yhtey-

dessä siihen, haluaisiko vastaaja toimia päätoimisena yrittäjänä. Niiltä, jotka olivat vastanneet ensisijaiseksi vaihtoehdokseen joko päätoimisen yrittäjyyden tai päätoimisen palkkatyön, kysyttiin missä määrin eri esitetyt seikat vaikuttavat siihen, että vastaaja ei ole päätoiminen yrittäjä tai päätoimisesti palkkatyössä. Kuviossa 18 esitetään vastaukset niiden vastaajien osalta, jotka haluaisivat toimia päätoimisena yrittäjänä, jos saisivat vapaasti valita. Päätoimiseen yrittäjyyteen yhdistetty taloudellinen epävarmuus sekä palkansaajia heikommaksi mielletty sosiaaliturva olivat tärkeimmät vaikuttavat tekijät. Taloudellinen epävarmuus muodosti merkittävän syyn 68 %:lle vastaajista (arviot 5–7) ja huonompi sosiaaliturva oli merkittävä syy 54 %:lle vastaajista (arviot 5–7). Kolmanneksi tärkeimmäksi syyksi nousi oman alan markkinatilanne eli liian kova kilpailu tai asiakkaiden vähäinen määrä alueella. Tämä oli merkittävä syy 42 %:lle. Vähiten merkittäviä syitä olivat oman osaamisen puute tai riittämätön tieto alaan liittyvästä sääntelystä.

Missä määrin seuraavat seikat vaikuttavat siihen, että et työskentele päätoimisena yrittäjänä?	n	1	2	3	4	5	6	7	Keskiarvo (1-7, 1=ei vaikuta lainkaan, 7=erittäin merkittävästi)
		%	%	%	%	%	%	%	
Kokopäiväiseen yrittäjyyteen liittyvä taloudellinen epävarmuus	161	9	8	4	11	16	23	29	5,0
Huonompi sosiaaliturva kuin palkansaajilla	161	16	8	9	12	22	13	19	4,3
Markkinatilanne (liian kova kilpailu tai asiakkaiden vähäinen määrä alueella)	161	10	11	17	20	19	9	14	4,1
Vaikeudet saada rahoitusta yritystoimintaan	161	26	15	11	19	13	7	9	3,4
Epäonnistumisen pelko	161	21	16	11	19	16	11	6	3,5
Liikaa stressiä, vastuuta tai riskejä	161	17	17	19	17	13	11	6	3,5
Perhetilanne	161	45	8	11	13	9	8	6	2,8
Verotukseen liittyvät seikat	162	23	19	13	15	15	9	6	3,3
Riittämätön tieto kaikesta alaani liittyvästä sääntelystä	160	29	23	16	14	11	4	3	2,8
Oman osaamisen puutteet	161	33	21	20	12	9	1	3	2,6

Kysymys vain vastaajille, jotka vastasivat: Jos saisin vapaasti valita, olisin päätoiminen yrittäjä

Kuvio 18. Päätoimisuutta estävät seikat.

Kysymyksessä oli lisäksi mahdollisuus ilmoittaa muu syy. Tällaisia syitä ilmoitti 38 vastaajaa. Heistä 13 mainitsi omaan asenteeseen tai elämäntilanteeseen liittyviä syitä. Ajanpuute, opinnot, oma ikä tai mielenkiintoinen palkkatyö voidaan kokea esteinä. Terveystilan toi esiin neljä vastaajaa.

Seitsemän vastaajaa toi esiin yhteiskuntaan tai sen rakenteeseen liittyviä syitä: "... uhka työttömyystuen menettämisestä ja malli, joka rankaisee siitä, että yrittää. Epäselvä byrokratia." Yrittäjillä mielletään olevan vähemmän etuja kuin palkansaajilla, esimerkiksi lomat. Kahdeksan vastaajaa mainitsi taloudelliset syyt. Näiden voidaan katsoa olevan osittain yhteydessä myös vastaajan yritystoimintaan liittyviin syihin (esimerkiksi liian vähän myyntiä), joita mainitsi viisi vastaajaa. Kolme vastaajaa mainitsi koronapandemian, joka kyselyn toteutusajankohtana oli vaikuttanut elämään Suomessa noin vuoden verran.

Jos tarkastellaan päätoimisuutta estäviä seikkoja taustamuuttujien suhteen, vastausten välillä on eroja. Miesten ja naisten keskiarvot eroavat tilastollisesti merkitsevästi epäonnistumisen pelon suhteen ($p < 0,01$) ja tilastollisesti melkein merkitsevästi markkinatilanteen suhteen ($p < 0,05$). Epäonnistumisen pelko on suurempi este naisille (ka. 3,9) kuin miehille (ka. 3,1). Samoin markkinatilanne eli liian kova kilpailu tai asiakkaiden vähäinen määrä alueella on suurempi este päätoimisuuteen naisille (ka. 4,5) kuin miehille (ka. 3,8).

Taloudelliseen epävarmuuteen liittyvät syiden merkittävyyden keskiarvo eroaa tilastollisesti melkein merkitsevästi eri ikäluokkien kesken. Syy ei ole niin merkittävä kaikista vanhimmalle ikäluokalle eli vähintään 60-vuotiaille (ka. 3,3) verrattuna nuorempiin ikäluokkiin. Korkein keskiarvo on 30–39-vuotiailla (ka. 5,3), ja muilla ikäluokilla keskiarvot vaihtelevat välillä 5,0–5,2. Myös epäonnistumisen pelko vaihteli ikäluokkien välillä. Mitä nuorempi vastaaja oli, sitä merkittävämpi oli epäonnistumisen pelko syynä olla ryhtymättä kokopäiväiseksi yrittäjäksi. Alle

30-vuotiaiden ja 30–39-vuotiaiden keskiarvo oli 4,0, kun se kaikista vanhimmilla (vähintään 60-vuotiailla) oli vain 1,7 ja muilla ikäluokilla välillä 3,1–3,6. Myös oman osaamisen puute ja vaikeus saada rahoitusta yritystoimintaan erosivat ikäluokkien kesken tilastollisesti melkein merkitsevästi ($p < 0,05$). Oman osaamisen puute oli vähäisempi este kaikista vanhimmalle ikäluokalle (ka. 1,6) ja hieman suurempi este nuoremmille ikäluokille. Alle 30-vuotiaiden keskiarvo oli 2,9 ja 30–39-vuotiaiden 3,0. Muilla ikäluokilla keskiarvo vaihteli välillä 2,3–2,5. Myös vaikeudet saada rahoitusta oli suurempi este nuoremmille ikäluokille verrattuna vanhempiin. Vähintään 60-vuotiaiden keskiarvo oli 2,2 ja 50–59-vuotiaiden 2,7, kun muilla ikäluokilla keskiarvot vaihtelivat välillä 3,6–3,8. Korkein keskiarvo oli alle 30-vuotiailla (ka. 3,8). Tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,01$) ero ikäluokkien välillä oli sosiaaliturvan huonommuudessa verrattuna palkkatyöhön ja riittämätön tieto alaan liittyvästä sääntelystä. Huonompi sosiaaliturva oli pienempi este vanhimmille ikäluokille (50–59-vuotiaat ka. 4,3 ja vähintään 60-vuotiaat 4,0) kuin nuoremmille ikäluokille (ka. välillä 4,5–4,9). Riittämätön tieto oli sitä suurempi ongelma, mitä nuorempaan ikäluokkaan vastaaja kuului. Pienin este se oli vähintään 60-vuotiaille (ka. 1,7) ja 50–59-vuotiaille (ka. 2,1) ja suurin alle 30-vuotiaille ja 30–39-vuotiaille (molempien ka. 3,2). 40–49-vuotiaiden keskiarvo oli 3,0.

Myös se, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista, oli yhteydessä kokopäiväisen yrittäjyyden esteisiin. Keskiarvot erosivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) kohdissa kokopäiväiseen yrittäjyyteen liittyvä taloudellinen epävarmuus, epäonnistumisen pelko ja perhetilanne sekä tilastollisesti melkein merkitsevästi ($p < 0,05$) kohdissa liikaa stressiä, vastuuta tai riskiä ja huonompi sosiaaliturva kuin palkansaajilla. Kokopäiväiseen yrittäjyyteen liittyvä taloudellinen epävarmuus oli suurin este palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimiville (ka. 5,7), verrattuna eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimiviin (ka. 3,5) tai opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimiville (ka. 4,2). Myös

epäonnistumisen pelko oli selvästi suurempi este palkkatyön rinnalla yrittäjän toimiville (ka. 4,1) kuin eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimiville (ka. 2,2) tai opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla toimiville (ka. 2,8). Sama koskee myös perhetilannetta (palkkatyön rinnalla ka. 3,3, eläkkeen rinnalla ka. 1,6 ja opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla ka. 2,3). Liiallinen stressi, vastuu ja riski oli pienempi este opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimiville (ka. 3,0) verrattuna eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimiviin (ka. 3,7) tai palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimiville (ka. 3,8). Huonompi sosiaaliturva kuin palkansaajilla oli vuorostaan suurempi este palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimiville (ka. 4,6) kuin eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimiville (ka. 3,1) tai opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimiville (ka. 4,1).

Kotipaikkakunnan sijainnilla oli myös merkitystä esteiden oman osaamisen puutteet ja riittämätön tieto kaikesta alaani riittävästä sääntelystä. Ero kaupungissa asuvien, taajaan asutuissa kunnissa asuvien ja maaseudulla asuvien välillä on tilastollisesti melkein merkitsevä ($p < 0,05$). Oman osaamisen puute on suurempi kaupungissa asuville (ka. 2,7) kuin taajaan asutuissa kunnissa asuville (ka. 2,1) tai maaseudulla asuville (ka. 1,8). Samoin riittämätön tieto sääntelystä on suurempi ongelma kaupungissa asuville (ka. 3,0) kuin taajaan asutuissa kunnissa asuville (ka. 2,0) tai maaseudulla asuville (ka. 2,4).

Yrityksen iän mukaan keskiarvot erosivat tilastollisesti melkein merkitsevästi ($p < 0,05$) esteessä oman osaamisen puute ja tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,01$) esteessä epäonnistumisen pelko. Oman osaamisen puute oli suurempi este vastaajille, joiden yrityksen ikä oli alle kaksi vuotta (ka. 3,0) tai 2–4 vuotta (ka. 2,7) verrattuna jo kauemmin toimineisiin yrityksiin (yrityksen ikä 5–10 vuotta ka. 2,0 ja yrityksen ikä yli 10 vuotta ka. 2,2). Samoin epäonnistumisen pelko oli suurempi este niille, jotka olivat toimineet yrittäjänä lyhyemmän aikaa. Korkein keskiarvo

oli alle kaksi vuotta toimineilla (ka. 4,2) ja seuraavaksi 2–4 vuotta toimineilla (ka. 3,5). 5–10 vuotta sivutoimiyrittäjänä toimineiden keskiarvo oli selvästi matalampi (ka. 3,0) samoin kuin yli 10 vuotta toimineiden (ka. 2,9).

Luonnollisesti sivutoimisesta yrittäjyydestä saadut bruttotulot olivat yhteydessä esteeseen kokopäiväiseen yrittäjyyteen liittyvä taloudellinen epävarmuus ($p < 0,001$). Vastaajat, joille sivutoiminen yrittäjyys tuotti bruttotuloina vähintään 20 000 euroa, pitivät taloudellista epävarmuutta huomattavasti pienempänä esteenä (ka. 3,5) kuin muut (ka. välillä 5,1–5,4). Samoin osuus kokonaistuloista näkyi vastauksien keskiarvoissa ($p < 0,001$). Ne, joilla sivutoimiyrittäjyyden tulot olivat vähintään 20 %, kokivat taloudellisen epävarmuuden pienempänä esteenä (ka. 4,1) kuin muut (ka. välillä 5,3–5,6). Sivutoimiyrittäjyyden tulojen osuus kokonaistuloista oli yhteydessä myös epäonnistumisen pelkoon ($p < 0,001$) ja perhetilanteeseen ($p < 0,01$). Epäonnistumisen pelko oli vähäisempi este päätoimisuuteen niillä, joilla sivutoimiyrittäjyyden tulojen osuus kokonaistuloista oli vähintään 20 % (ka. 2,8), kun muilla vastaajilla keskiarvot vaihtelivat välillä 3,5–4,8. Perhetilanne oli jostain syystä suurempi este niille, joilla sivutoimiyrittäjyyden tulojen osuus kokonaistuloista oli 5–10 % (ka. 4,2) kuin muille vastaajille (keskiarvot välillä 2,4–2,8).

Seuraavaksi niiltä, jotka halusivat mieluiten toimia päätoimisesti palkkatyössä, kysyttiin estäviä tekijöitä. Kuviossa 19 on esitetty vastausten jakautuminen. Suurimmaksi esteeksi nousi se, ettei alueella ole riittävästi kokoaikaista palkkatyötä tarjolla (ka. 3,6), tai omalla alalla ei ole riittävästi kokoaikaista palkkatyötä tarjolla (ka. 3,6). Joillekin syynä oli se, että omalla alalla on tyypillistä työskennellä itsensä työllistäminen kautta (ka. 3,0). Esteenä oli vain harvalla perhetilanne (ka. 1,6) tai se, että työnantaja on ehdottanut siirtymistä yrittäjäksi (ka. 1,7). On kuitenkin huomattava, että mitkään kyselyssä esitetyistä syistä eivät muodostaneet merkittävää estettä enemmistölle. Vastaajien, jotka valitsivat vastausvaihtoehdon “Muu, mikä?”, keskuudessa yleisin vastaus oli opiskelu ($n=7$).

Missä määrin seuraavat seikat vaikuttavat siihen, että et ole päätoimisesti palkkatyössä?	n	1	2	3	4	5	6	7	Keskiarvo (1-7, 1=e ei vaikuta lainkaan, 7=erittäin merkittävästi)
		%	%	%	%	%	%	%	
Alueellani ei ole riittävästi minulle sopivaa kokoaikaista palkkatyötä	67	42	1	6	6	15	9	21	3,6
Omalla alallani ei ole riittävästi kokoaikaista palkkatyötä	68	41	4	4	7	13	7	22	3,6
Omalla alallani on tyypillistä työskennellä itsensä työllistämisen kautta	67	43	9	9	13	7	1	16	3,0
Oma terveystilanne	67	64	6	4	15	1	3	6	2,2
Työnantaja on ehdottanut siirtymistä yrittäjäksi	66	77	9	5	2	0	2	6	1,7
Kokopäiväinen palkkatyö ei sovi perhetilanteeseeni	67	81	7	1	3	1	1	4	1,6

Kysymys vain vastaajille, jotka vastasivat: Jos saisin vapaasti valita, olisin päätoimisesti palkkatyössä

Kuvio 19. Päätoimisen palkkatyön esteet.

Miesten ja naisten kesken oli tilastollisesti melkein merkitsevä ero siinä, oliko alueella riittävästi sopivaa kokoaikaista palkkatyötä tarjolla ($p < 0,05$). Naisille tämä muodosti suuremman esteen (ka. 4,2) kuin miehille (ka. 2,9).

Ikäluokkien kesken oli tilastollisesti melkein merkitsevä ero siinä, muodostiko perhetilanne esteen kokopäiväiselle palkkatyölle ($p < 0,05$). Perhetilanne oli merkittävämpi este 30–39-vuotialle (ka. 3,4) ja selvästi pienempi este vähintään 60-vuotiaille (ka. 1,9) tai alle 30-vuotiaille (ka. 2,4) tai 50–59-vuotiaille (ka. 2,5). 40–49-vuotiaiden keskiarvo oli 3,0. Tämä heijastelee selvästi sitä, että 30–39-vuotialla on usein pieniä lapsia taloudessa. Samoin yrityksen ikä oli yhteydessä perhetilanteen muodostamaan esteeseen ($p < 0,05$). Se oli selkeästi suurempi este niille, joiden yritystoiminta oli kestänyt 5–10 vuotta (ka. 3,6) kuin muille vastaajille (keskiarvot välillä 2,4–2,9).

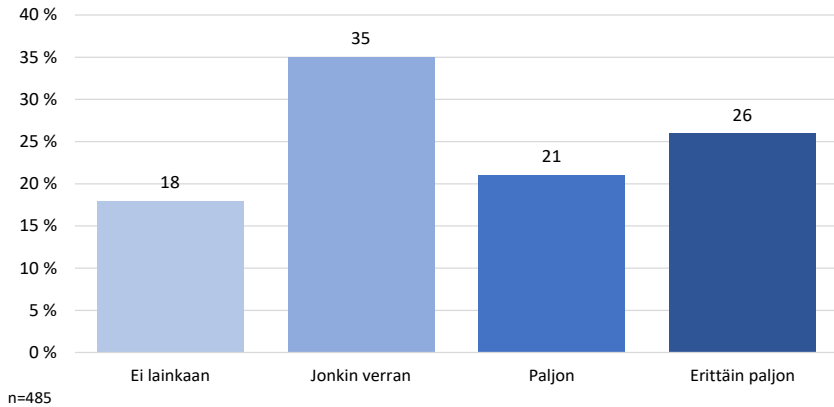
Terveystilanteen muodostaman esteen merkittävyys erosi koulutustaustan mukaan ($p < 0,05$). Oma terveystilanne muodosti merkittävämmän esteen kokopäiväiselle palkkatyölle niille, joilla oli joko peruskoulutus tai toisen asteen tutkinto (ka. 2,7) kuin niille, joilla oli korkeakoulututkinto (ka. 1,7).

Myös se, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista, oli yhteydessä alueella saatavissa olevaan kokoaikaiseen palkkatyöhön ($p < 0,05$). Kaikista suurin este se oli niille, jotka toimivat yrittäjinä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla (ka. 4,7) ja pienin este niille, jotka toimivat yrittäjänä palkkatyön rinnalla (ka. 2,9). Eläkkeen rinnalla yritystoimintaa harjoittavien keskiarvo oli 3,8.

Sivutoimiyrittäjyyden tulojen osuus kokonaistuloista oli yhteydessä siihen, oliko päätoimisen palkkatyön esteenä alueella riittämätön kokopäiväisen palkkatyön tarjonta ($p < 0,05$). Se oli suurempi este niille, joille sivutoimiyrittäjyydestä saatujen tulojen osuus kokonaistuloista oli vähintään 20 % (ka. 4,4) tai 11–20 % (ka. 4,4) verrattuna niille, joille sivutoimiyrittäjyydestä saatujen tulojen osuus oli vähäisempi (ka. välillä 2,8–3,1).

Seuraavaksi kaikilta vastaajilta kysyttiin vielä erikseen sosiaaliturvaan liittyvä kysymys. Vastaajia pyydettiin arvioimaan vaikuttavatko erot palkansaajan ja yrittäjän työttömyys- ja sosiaaliturvan välillä kiinnostukseen toimia päätoimisena yrittäjänä (Kuvio 20). Vastaajista 47 % arvioi, että erot vaikuttavat joko paljon tai erittäin paljon. 35 % vastasi, että erot palkansaajan ja yrittäjän työttömyys- ja sosiaaliturvan välillä vaikuttavat jonkin verran kiinnostukseen toimia päätoimisena yrittäjänä. 18 %:lle eroilla ei ollut vaikutusta.

Vaikuttavatko erot palkansaajan ja yrittäjän työttömyys- ja sosiaaliturvan välillä kiinnostukseesi toimia päätoimisena yrittäjänä?

Kuvio 20. Palkansaajan ja yrittäjän työttömyys- ja sosiaaliturvan erojen vaikutus kiinnostukseen toimia päätoimisena.

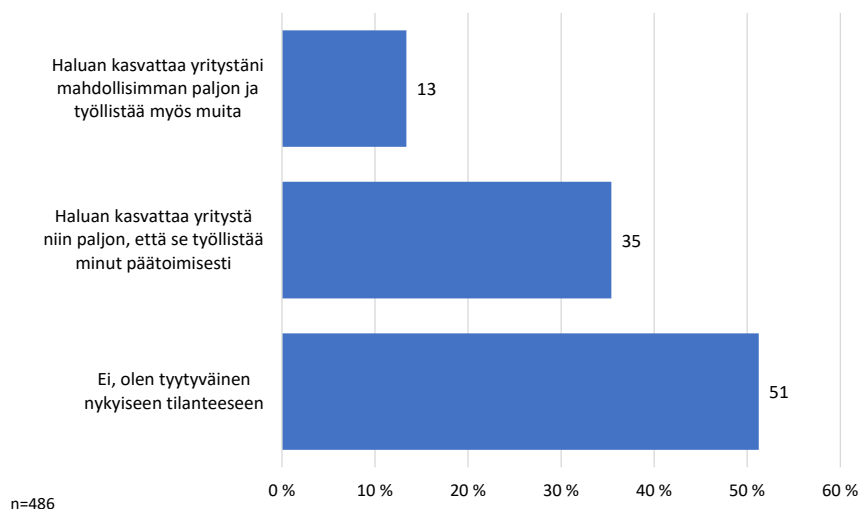
Vastaukset eroavat ikäluokittain ($p < 0,05$). Vähiten eroilla on vaikutusta vähintään 60-vuotiaille, joista 29 % arvioi erojen vaikuttavan paljon tai erittäin paljon. 50–59-vuotiaista näin arvioi 47 %. 40–49-vuotiaista 53 % arvioi erojen vaikuttavan paljon tai erittäin paljon. Vastaava prosenttiosuus 30–39-vuotiaista on 52 % ja alle 30-vuotiaista 45 %. Voisi siis sanoa, että työttömyys- ja sosiaaliturvan erot vaikuttavat eniten 30–49-vuotiaille.

Se, minkä rinnalla yrittäjäyys on sivutoimista, on yhteydessä vastausten jakautumiseen ($p < 0,01$). Eläkeläisille työttömyys- ja sosiaaliturvan välisillä eroilla palkkatyön ja yrittäjien kesken on vähiten merkitystä suhteessa kiinnostukseen toimia päätoimisena yrittäjänä. Heistä 26 % arvioi, että erot vaikuttavat paljon tai erittäin paljon. Palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivista näin arvioi 58 % ja opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimivista 55 %.

Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin, onko heillä tavoitteena sivutoimisen yritystoiminnan kasvattaminen. Vaihtoehtoina oli halu kasvattaa yritystä mahdollisimman paljon ja työllistää myös muita, halu kasvattaa yritystä niin paljon, että se työllistää päätoimisesti

tai tyytyväisyys nykyiseen tilanteeseen (Kuvio 21). Suurin osa (51 %) vastaajista oli tyytyväinen nykyiseen tilanteeseensa, eikä heillä ollut kasvuaikomuksia. 35 % halusi kasvattaa yritystä niin paljon, että sen avulla pystyisi työllistymään päätoimisesti ja 13 % halusi kasvattaa yritystä mahdollisimman paljon ja työllistää myös muita. Pieni osa sivutoimiyrittäjistä on siis vahvasti kasvuhakuisia.

Onko sinulla tavoitteena sivutoimisen yritystoiminnan kasvattaminen?

Kuvio 21. Sivutoimiyrittäjien kasvuaikomukset.

Miesten ja naisten kasvuaikomusten välillä oli tilastollisesti melkein merkitsevä ero ($p < 0,05$). Miehistä 15 %:lla oli vahvat kasvuaikomukset ja he halusivat kasvattaa yritystä mahdollisimman paljon sekä työllistää myös muita. Naisista sama osuus oli 11 %. Toisaalta naisista 41 % halusi kasvattaa yritystä niin paljon, että se työllistää hänet päätoimisesti. Miehistä tätä tavoitteli 30 %. Voikin todeta, että miehillä on vahvempi halu kasvaa työnantajayrittäjäksi ja naisilla työllistää itsensä. Miehistä 55 % oli tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen ja naisista 48 %.

Kasvuaikomukset vaihtelivat eri ikäluokkien kesken ($p < 0,01$). 30–39-vuotiaista 23 % halusi kasvattaa yritystään mahdollisimman paljon ja työllistää muita, kun taas vanhemmista ikäluokista sitä halusi huomattavasti harvempi (50–59-vuotiaista

7 % ja vähintään 60-vuotiaista 3 %). Alle 30-vuotiaista vahvat kasvutavoitteet oli 13 %:lla ja 40–49-vuotiaista 14 %:lla. Kaikista vanhin ikäluokka (vähintään 60-vuotiaat) oli kaikista tyytyväisin nykyiseen tilanteeseen. Heistä jopa 72 % ei omannut minkäänlaisia kasvuaikomuksia.

Se, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista, oli vahvasti yhteydessä kasvuaikomukseen ($p < 0,001$). Eläkkeen rinnalla yrittäjistä toimivista 76 % oli tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseensa. Vastava osuus palkkatyön rinnalla toimivista oli 54 % ja opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla toimivista 36 %. Opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimivista suuri osa (49 %) halusi kasvattaa yritystään niin paljon, että se työllistää hänet itsensä. Vastava osuus eläkkeen rinnalla toimivista oli 20 % ja palkkatyön rinnalla toimivista 31 %. Eläkkeen rinnalla toimivista sivutoimiyrittäjistä vain harva (4 %) tavoitteli toisten työllistämistä, kun niiden osuus palkkatyön rinnalla toimivista oli 15 % ja opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla toimivista 14 %.

Yritystoiminnan muoto oli myös yhteydessä kasvutavoitteisiin ($p < 0,01$). Korkeimmat kasvuaikomukset olivat niillä, joiden yritystoiminnan muotona oli y-tunnus. Heistä 16 % halusi kasvattaa yritystään niin paljon, että se työllistää myös muita. Vastava osuus kevytyrittäjistä oli 8 % ja freelance tai palkkioperusteista toimintaa harjoittavista 11 %. Toisaalta kevytyrittäjistä suhteessa muita suurempi osuus (45 %) halusi kasvattaa yritystään niin paljon, että se työllistää päätoimisesti. Vastava osuus freelance tai palkkioperusteista toimintaa harjoittavista oli 23 % ja y-tunnuksella toimivista 35 %. Kaikista tyytyväisimpiä nykyiseen tilanteeseen olivat freelance tai palkkioperusteista toimintaa harjoittavat. Heistä 66 %:lla ei ollut kasvuaikomuksia, kun vastaava osuus y-tunnuksella toimivista oli 49 % ja kevytyrittäjistä 47 %.

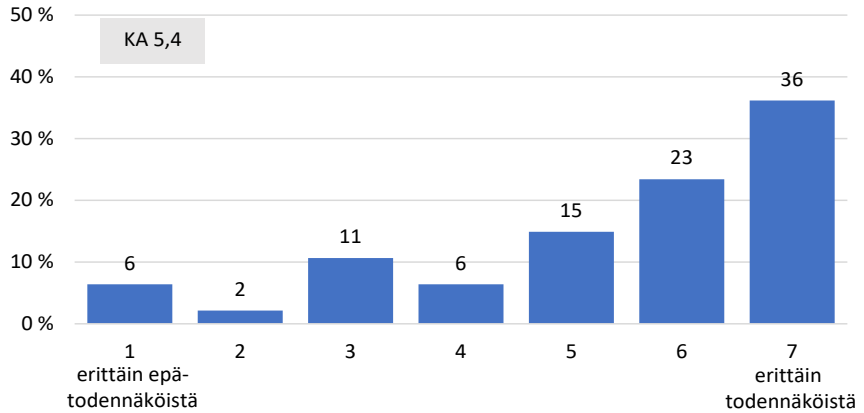
Sivutoimiyrittäjyyden toimialalla oli myös merkitystä kasvutavoitteiden suhteen ($p < 0,001$). Kaupan alalla toimivista sivutoimiyrittä-

jistä jopa 31 % halusi kasvattaa yritystään mahdollisimman paljon ja työllistää muita. Muilla toimialoilla toimivista tätä tavoitteli 19 %, mutta muiden palveluiden alalla toimivista sivutoimiyrittäjistä vain 9 % ja asiantuntijapalveluiden aloilla toimivista vain 10 %. Muiden palveluiden alalla toimivista sivutoimiyrittäjistä 42 % halusi kasvattaa yritystoimintaansa niin paljon, että se työllistää hänet itsensä. Vastaava osuus kaupan alalla toimivista oli 33 %, asiantuntijapalveluiden alalla toimivista 34 % ja muilla toimialoilla toimivista 30 %.

Yritystoiminnan ikä oli myös yhteydessä kasvutavoitteisiin ($p < 0,001$). Korkeimmat kasvutavoitteet oli niillä, jotka olivat toimineet sivutoimisina yrittäjinä 2–4 vuotta. Heistä 18 % halusi kasvattaa yritystään mahdollisimman paljon. 5–10 vuotta toimineista vastaava osuus oli 14 %, alle 2 vuotta toimineista 11 % ja yli 10 vuotta toimineista 11 %. Tyytyväisimpiä nykyiseen tilanteeseen olivat ne, jotka olivat harjoittaneet sivutoimiyrittäjyyttä yli 10 vuotta. Heistä 68 %:lla ei ollut minkäänlaisia kasvutavoitteita. Muissa ryhmissä tyytyväisten osuus vaihteli 43 %:n ja 45 %:n välillä.

Niiltä, jotka toimivat tällä hetkellä palkkatyössä, ja jotka olivat syntyneet ennen vuotta 1966, kysyttiin myös aikomusta jatkaa yrittäjänä eläkkeelle jäämisen jälkeen (Kuvio 22). Jopa 74 % on vastannut arvion 5–7 eli he pitävät todennäköisenä sitä, että jatkavat yritystoimintaa eläköitymisen jälkeen.

Kuinka todennäköistä mielestäsi tällä hetkellä on, että jatkat yritystoimintaa myös jäätyäsi eläkkeelle palkkatyöstä?

n=47; palkkatyön ohella sivutoimiyrittäjä ja syntynyt < 1966

Kuvio 22. Palkkatyössä olevien ennen v. 1967 syntyneiden aikomus jatkaa yrittäjänä eläkkeelle jäämisen jälkeen.

Seuraavaksi selvitettiin vielä tarkemmin aikomusta ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi. Aikomusta selvitettiin kolmen kysymyksen avulla (Kuvio 23). Keskiarvot väittämien kesken vaihtelevat välillä 3,8–4,1. 45 % on vakavasti harkinnut päätoimiseksi yrittäjäksi ryhtymistä (arviot 5–7) ja 43 % ilmoittaa, että ammatillinen tavoite on olla päätoiminen yrittäjä jonain päivänä (arviot 5–7). Vakaa aikomus päätoimisuudesta on 39 %:lla vastaajista (arviot 5–7).

Oletko samaa vai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?	n	1	2	3	4	5	6	7	Keskiarvo (1-7, 1=täysin eri mieltä, 7=täysin samaa mieltä)
		%	%	%	%	%	%	%	
Olen vakavasti harkinnut päätoimiseksi yrittäjäksi ryhtymistä	483	16	14	12	13	14	12	19	4,1
Ammatillinen tavoitteeni on olla päätoiminen yrittäjä jonain päivänä	486	18	16	11	12	15	11	17	3,9
Minulla on vakaa aikomus olla jonain päivänä päätoiminen yrittäjä	485	21	17	10	14	13	9	17	3,8

Kuvio 23. Sivutoimiyrittäjien päätoimisuusaikomukset.

Aikomuksia selitetään aiemmassa tutkimuksessa usein Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen teorian kautta. Siinä aikomuksia selittää lähipiiristä saatu tuki, asenteet toimintaa (esim. yrittäjäyttä) kohtaan ja oma pystyvyysuskomus. Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin näihin liittyviä asioita.

Kuviossa 24 on esitetty lähipiirin tukeen liittyneet kaksi väittämää ja vastausten jakautuminen. Väittämien keskiarvot ovat 3,8–4,0. 34 % vastaajista kokee, että hänelle tärkeimmät ihmiset (vanhemmat, ystävät, kollegat) ajattelisivat, että hänen tulisi ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi (arviot 5–7) ja 32 % kokee, että läheiset ihmiset (avio-/avopuoliso, lapset) ajattelevat, että hänen pitäisi ryhtyä yrittäjäksi (arviot 5–7).

Lähipiirin tuki päätoimiselle yrittäjyydelle	n	1	2	3	4	5	6	7	Keskiarvo (1-7, 1=ei pitäisi, 7=pitäisi)
		%	%	%	%	%	%	%	
Uskon, että minulle tärkeät ihmiset (esim. vanhemmat, ystävät, kollegat, tutut, jne.) ajattelevat, että minun (1) ei pitäisi / (7) pitäisi ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi.	480	8	14	11	34	16	10	8	4,0
Uskon, että minulle läheiset ihmiset (esim. avio-/avopuoliso, lapset) ajattelevat, että minun (1) ei pitäisi / (7) pitäisi ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi.	484	12	14	13	30	15	8	9	3,8

Kuvio 24. Lähipiirin tuki päätoimiselle yrittäjyydelle.

Kuviossa 25 on kuvattu vastausten jakautuminen pystyvyysuskomuksen suhteen, jota mitattiin kahdella väittämällä. Keskiarvot vaihtelivat välillä 4,2 ja 4,3. 45 % vastaajista kokee, että jos he ryhtyisivät päätoimiseksi yrittäjäksi, onnistumisen mahdollisuus olisi kohtalaisen suuri (arviot 5–7). 41 % puolestaan kokee, että päätoimisena yrittäjänä toimiminen olisi helppoa (arviot 5–7).

Pystyvyysuskomus	n	1	2	3	4	5	6	7	Keskiarvo (1-7)
		%	%	%	%	%	%	%	
Jos siirtyisin päätoimiseksi yrittäjäksi, onnistumisen mahdollisuus olisi (1) erittäin pieni / (7) erittäin suuri	485	5	7	15	29	26	11	8	4,3
Minulle päätoimisena yrittäjänä toimiminen olisi (1) erittäin vaikeata / erittäin helppoa (7)	483	5	9	14	30	22	10	9	4,2

Kuvio 25. Pystyvyysuskomus suhteessa päätoimiseen yrittäjyyteen.

Asenteita mitattiin neljän väittämän avulla, joista yksi oli käänteinen (ahdistavaa). Taulukossa 15 on esitetty vastausten jakautuminen ja keskiarvot. Pääsääntöisesti asenteet päätoimista

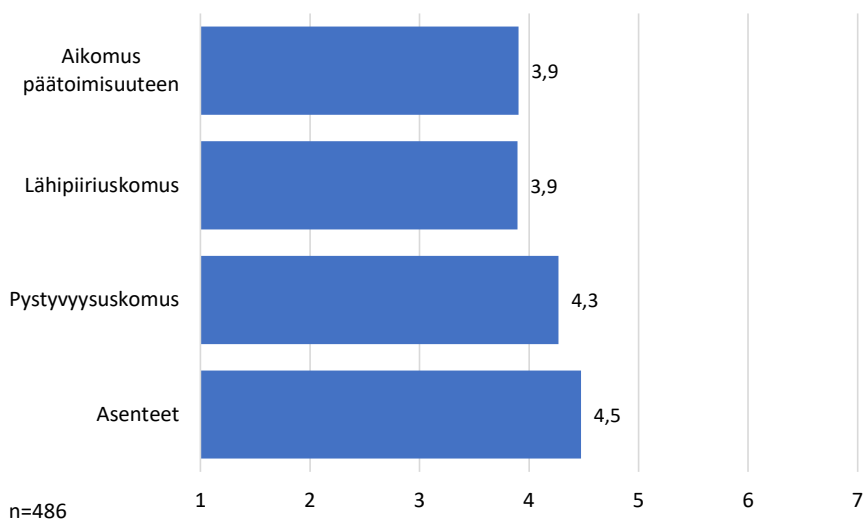
yrittäjyyttä kohtaan olivat kohtalaisen positiivisia (positiivisten väittämien keskiarvot välillä 4,3–4,7). 57 % piti päätoimista yrittäjyyttä kiehtovana, 48 % tavoiteltavana ja 48 % arvostettuna (arviot 5–7). Toisaalta jopa 41 % piti päätoimista yrittäjyyttä ahdistavana (arviot 5–7).

Taulukko 15. Asenteet päätoimista yrittäjyyttä kohtaan.

Kuinka hyvin seuraavat sanat vastaavat mielikuviasi päätoimisesta yrittäjyydestä?	n	1	2	3	4	5	6	7	ka.
		%	%	%	%	%	%	%	
Kiehtovaa	486	6	7	11	19	23	19	15	4,7
Tavoiteltavaa	486	3	9	13	27	22	15	11	4,4
Arvostettua	486	4	9	14	25	25	14	9	4,3
Ahdistavaa	487	7	14	16	22	20	15	6	4,0

Seuraavaksi aikomuksista, lähimpiin tuesta, pystyvyysuskomuksesta sekä asenteista muodostettiin keskiarvomuuttujat väittämien perusteella. Alustava reliabiliteettitarkastelu osoitti, että asenteita kuvaavaan keskiarvomuuttujaan kannattaa ottaa ainoastaan positiiviset adjektiivit. Näin ollen asennemuuttuja tehtiin kolmen väittämän perusteella. Muodostettujen muuttujien reliabiliteetit olivat hyviä (Cronbachin alfa välillä 0,80–0,95).

Kuviossa 26 on esitetty keskiarvomuuttujat ja niiden keskiarvot. Aikomusten keskiarvo oli 3,9 samoin kuin lähimpiin tuen. Pystyvyyden keskiarvo oli 4,3 ja asenteiden 4,5.

Kuvio 26. Suunnitellun käyttäytymisen teorian mukaiset keskiarvomuuttujat ja niiden keskiarvot.

Päätoimisuusaikomukset erosivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) sen mukaan, minkä rinnalla vastaaja toimi sivutoimisena yrittäjänä. Korkein keskiarvo (4,4) oli niillä, jotka toimivat yrittäjänä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla ja seuraavaksi korkein niillä, jotka toimivat yrittäjänä palkkatyön rinnalla (ka. 3,9). Matalin päätoimisuusaikomuksen keskiarvo oli niillä, jotka toimivat yrittäjänä eläkkeen rinnalla (ka. 2,4). Myös ikäluokkien välillä oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ero ($p < 0,001$). Matalimmat keskiarvot löytyivät vanhimmilta ikäluokilta. Vähintään 60-vuotiaiden keskiarvo oli 2,8 ja 50–59-vuotiaiden 3,5. Muilla ikäluokilla päätoimisuusaikomusten keskiarvo vaihteli välillä 4,1–4,3. Samoin yrityksen iällä oli väliä. Matalimmat päätoimisuusaikomukset olivat niillä, jotka olivat toimineet sivutoimisena yrittäjänä yli 10 vuotta (ka. 3,3) ja seuraavaksi matalimmat niillä, jotka olivat toimineet sivutoimisena yrittäjänä 5–10 vuotta (ka. 3,8). Alle kaksi vuotta toimineiden keskiarvo oli 4,1 ja 2–4 vuotta toimineiden 4,3. Ero vastaajien kesken on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0,001$). Yhteenvetona voi todeta, että mitä vanhempi yrittäjä ja mitä kauemmin hän on toiminut sivutoimisena, sitä vähemmän hänellä on aikoja siirtyä päätoimiseksi.

Lähipiirin tuen keskiarvot erosivat myös tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista. Korkein keskiarvo (4,2) oli niillä, jotka toimivat yrittäjänä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla ja matalin (ka. 2,9) niillä, jotka toimivat yrittäjänä eläkkeen rinnalla. Palkkatyön rinnalla toimivien keskiarvo oli hieman matalampi (3,9) kuin opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla toimivien. Myös ikäluokkien kesken oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ero ($p < 0,001$). Mitä nuorempi vastaaja oli, sitä korkeampi oli lähipiirin tuen keskiarvo. Alle 30-vuotiaiden keskiarvo oli 4,3, 30–39-vuotiaiden 4,1, 40–49-vuotiaiden 3,9, 50–59-vuotiaiden 3,7 ja vähintään 60-vuotiaiden 3,2.

Pystyvyysuskomuksen keskiarvot erosivat toimialojen välillä tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,01$) ja yritystoiminnan muotojen välillä tilastollisesti melkein merkitsevästi ($p < 0,05$). Korkein pystyvyysuskomus oli niillä, jotka toimivat sivutoimiyrittäjinä muilla toimialoilla (ka. 4,7) ja sen jälkeen asiantuntijapalveluiden alalla toimivilla (ka. 4,3). Muiden palveluiden alalla toimivien keskiarvo oli 4,0 ja kaupan alalla toimivien 4,1. Yritystoiminnan muodoista korkein keskiarvo oli niillä, jotka toimivat y-tunnuksen kautta (ka. 4,4). Kevytyrittäjien keskiarvo oli 4,1 ja freelance tai palkkiope-rusteisena toimintana yrittäjyyttä harjoittavien 4,0.

Asenteet erosivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) sen mukaan, mikä oli yrityksen ikä. Vastaajat, jotka olivat harjoittaneet yritystoimintaa vähemmän aikaa, oli positiivisemmat asenteet kuin niillä, jotka olivat harjoittaneet yritystoimintaa vähintään viisi vuotta. Sekä alle kaksi vuotta toimineiden että 2–4 vuotta toimineiden keskiarvo oli 4,7, kun se 5–10 vuotta toimineilla oli 4,1 ja yli 10 vuotta toimineilla 4,2. Mulla taustamuuttujilla ei ollut vaikutusta asenteisiin.

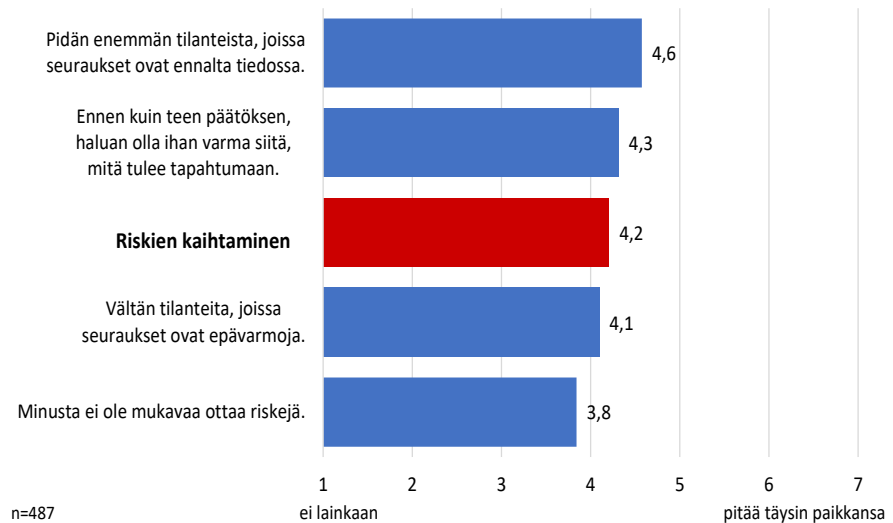
Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin heidän suhtautumistaan riskeihin. Riskinottoa mitattiin neljän väittämän avulla, joiden vastausten jakaumat on esitetty taulukossa 16. Mitä suurempi

keskiarvo, sen enemmän vastaaja välttelee riskien ottamista. Väittämien keskiarvot vaihtelivat välillä 3,8–4,6. Suurin osa vastaajista (55 %) pitää enemmän tilanteista, joissa seuraukset ovat ennalta tiedossa (arviot 5–7). Lähes puolet (48 %) haluaa olla suhteellisen varmoja mitä tulee tapahtumaan, ennen kuin tekee päätöksen (arviot 5–7). 40 % välttää mieluummin tilanteita, joissa seuraukset ovat epävarmoja (arviot 5–7) ja 35 % ei kovin mielellään ota riskejä.

Taulukko 16. Riskinottoon liittyvien väittämien jakaumat.

Miten hyvin seuraavat väittämät pitävät paikkansa sinun kohdallasi?	n	1	2	3	4	5	6	7	ka.
		%	%	%	%	%	%	%	
Pidän enemmän tilanteista, joissa seuraukset ovat ennalta tiedossa.	487	1	6	16	22	28	19	8	4,6
Ennen kuin teen päätöksen, haluan olla ihan varma siitä, mitä tulee tapahtumaan.	487	2	10	16	24	27	16	5	4,3
Vältän tilanteita, joissa seuraukset ovat epävarmoja.	487	2	13	23	22	21	14	5	4,1
Minusta ei ole mukavaa ottaa riskejä.	487	5	15	23	22	21	10	4	3,8
Asteikko 1-7, jossa 1=ei lainkaan, 7=täysin									

Riskien kaihtamisesta muodostettiin keskiarvomuuttuja. Sen minimi oli 1 ja maksimi 7, keskiarvo 4,2 ja keskihajonta 1,2. Kuviossa 27 on esitetty keskiarvomuuttujan keskiarvo ja väittämät. Keskiarvomuuttujan reliabiliteetti oli hyvä (Cronbachin alpha 0,86).

Kuvio 27. Riskien kaihtaminen.

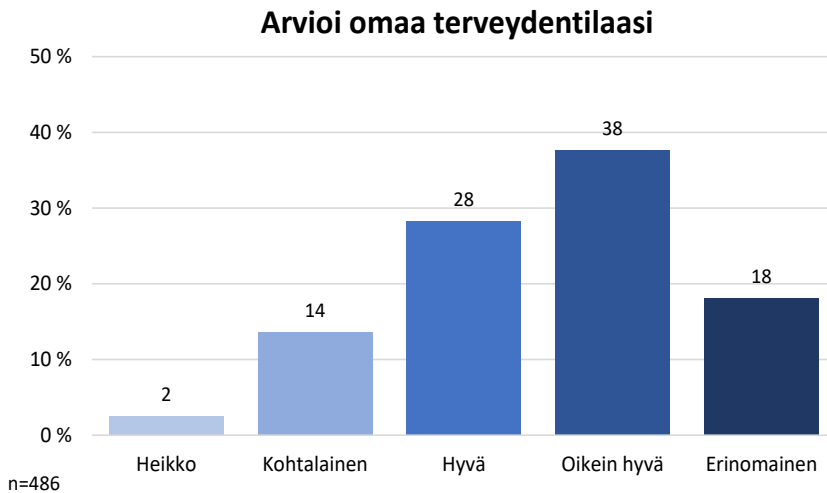
Miesten ja naisten välillä oli tilastollisesti melkein merkitsevä ero ($p < 0,05$). Naiset välttivät riskejä hieman enemmän (ka. 4,3) kuin miehet (ka. 4,1). Muiden taustamuuttujien suhteen riskien kaihtamisessa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

2.3 Sivutoimiyrittäjien hyvinvointi

Sivutoimisten yrittäjien hyvinvointia tarkasteltiin selvityksessä sekä terveydentilan että henkisen hyvinvoinnin kannalta. Seuraavaksi esitetään tulokset hyvinvointiin liittyen.

2.3.1 Terveydentila ja yleinen hyvinvointi

Ensimmäiseksi hyvinvointia selvitettiin terveydentilan suhteen. Vastaajia pyydettiin arvioimaan omaa terveydentilaansa. Vaihtoehdot olivat heikko, kohtalainen, hyvä, oikein hyvä tai erinomainen (Kuvio 28). Jopa 84 % vastaajista arvioi terveydentilansa vähintään hyväksi. 38 % arvioi sen oikein hyväksi ja 18 % erinomaiseksi. Voisi sanoa, että sivutoimiyrittäjien terveydentila on suurimmalla osalla hyvä. Vain 2 % koki terveydentilansa heikoksi ja 14 % kohtalaiseksi.

Kuvio 28. Sivutoimiyrittäjien terveydentila.

Terveydentilan arviointi ikäluokkien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$). Nuorempien terveydentilanne oli parempi kuin vanhempien vastaajien. Sekä alle 30-vuotiaiden että 30–39-vuotiaiden keskiarvo oli 3,8, kun 40–49-vuotiailla ja 50–59-vuotiailla se oli 3,4 ja vähintään 60-vuotiailla 3,2.

Myös koulutustaustan suhteen arvio omasta terveydentilasta erosi tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$). Korkeakoulutettujen keskiarvo oli 3,7 ja perusasteen tai toisen asteen suorittaneiden 3,4. Korkeammin koulutetut sivutoimiyrittäjät näyttävät voivat paremmin suhteessa terveydentilaan.

Myös se, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista, oli yhteydessä terveydentilan arvion keskiarvoihin ($p < 0,001$). Palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivien keskiarvo oli 3,7 ja eläkkeen rinnalla toimivien 3,0. Opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimivien keskiarvo oli 3,5. Eläkeläisten matalampi keskiarvo johtuu todennäköisimmin iästä, koska vanhemmilla vastaajilla terveydentilan arvio oli heikompi kuin nuoremmilla.

Se, kuinka kauan sivutoimiyrittäjyys oli kestänyt, oli myös yhteydessä terveydentilan arviointiin ($p < 0,05$), mikä toisaalta myös voi liittyä vastaajan ikään. Vastaajilla, joilla yritystoiminta oli kestänyt

yli 10 vuotta, oli alhaisin keskiarvo (3,4) verrattuna 5–10 vuotta toimineisiin (ka. 3,6), 2–4 vuotta toimineisiin (ka. 3,6) tai alle 2 vuotta toimineisiin (ka. 3,7).

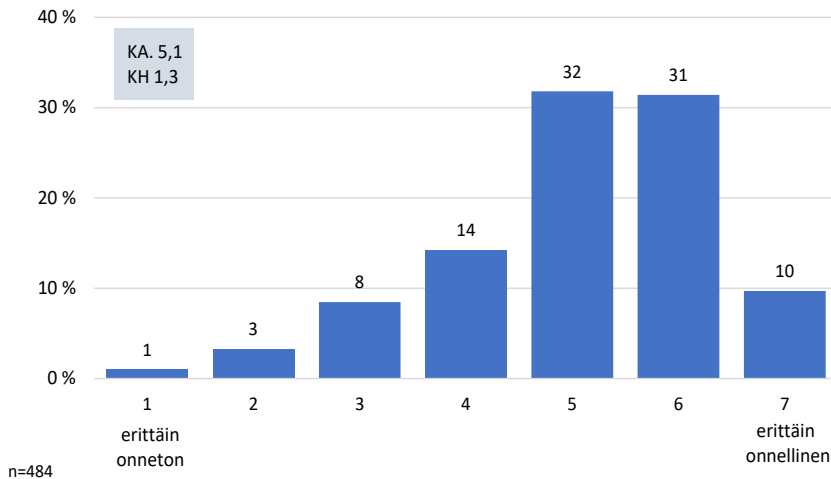
Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin hyvinvointia kolmen kysymyksen avulla. Näitä olivat yleinen tyytyväisyys elämään, onnellisuus ja elinvoimaisuus. Ensimmäinen kysymys liittyi yleiseen tyytyväisyyteen elämäänsä kokonaisuudessaan. Vastausvaihtoehtoina oli Likertin 7-portainen asteikko, jossa 1=erittäin tyytymätön ja 7=erittäin tyytyväinen. Kuviossa 29 on esitetty vastausten jakautuminen. 68 % vastaajista kokee olevansa jokseenkin tai erittäin tyytyväinen elämäänsä (arviot 5–7). Pieni osa (15 %) on enemmänkin tyytymätön elämäänsä ja 17 % ei ole tyytymätön eikä tyytyväinen. Vastausten keskiarvo on 4,9.

Kuvio 29. Sivutoimiyrittäjien tyytyväisyys elämään kokonaisuudessaan.

Toinen kysymys liittyi onnellisuuteen (Kuvio 30). Vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla 1–7 kuin onnellisia he ovat, jossa 1=erittäin onneton ja 7=erittäin onnellinen. 73 % kokee itsensä enemmän onnelliseksi kuin onnettomaksi (arviot 5–7) ja 12 % enemmän onnettomaksi kuin onnelliseksi (arviot 1–3). 14 % ei koe olevansa sen enemmän onneton kuin onnellinenkaan. Keskiarvo väittämän kohdalla oli 4,9.

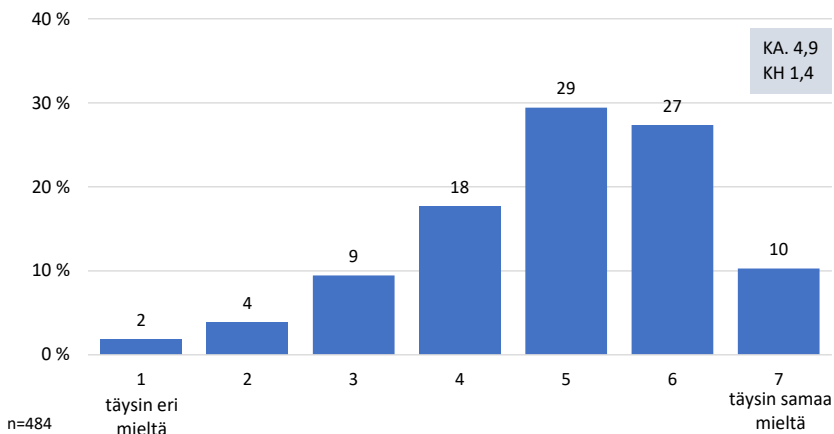
Kaiken huomioon ottaen, kuinka onnellinen sanoisit, että olet?

Kuvio 30. Sivutoimiyrittäjien onnellisuus.

Viimeinen hyvinvointia mittaava kysymys liittyi elinvoimaisuuteen. Vastaajille esitettiin väite "Tunnen itseni eläväksi ja elinvoimaiseksi" ja pyydettiin arvioimaan, olivatko he samaa tai eri mieltä väitteen kanssa, kun 1–7 arviointiasteikolla 1=täysin eri mieltä ja 7=täysin samaa mieltä. Kuviossa 31 on esitetty vastausten jakautuminen. 66 % vastaajista tuntee itsensä jokseenkin tai hyvin eläväksi ja elinvoimaiseksi (arviot 5–7). Pieni osa (15 %) ei koe itseään kovin eläväksi ja elinvoimaiseksi (arviot 1–3). 18 % vastaajista antoi keskimmäisen arvion 4. Vastausten keskiarvo on 4,9.

Tunnen itseni eläväksi ja elinvoimaiseksi

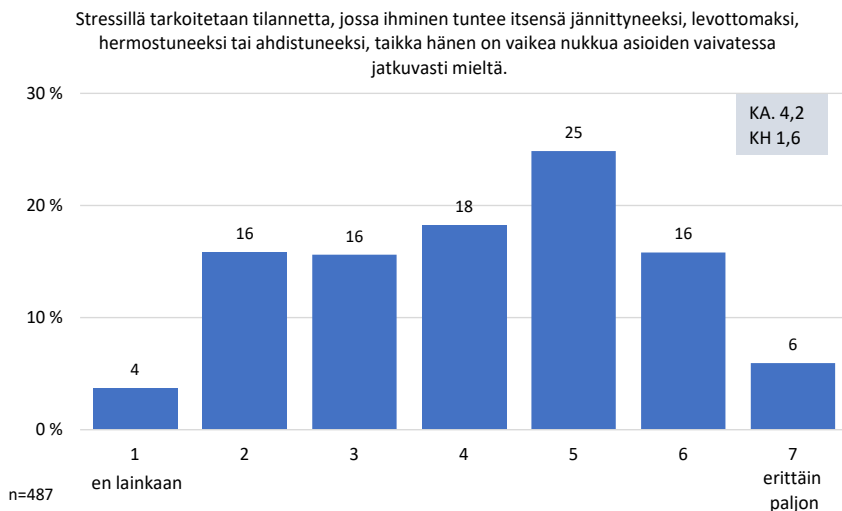
Kuvio 31. Sivutoimiyrittäjien elinvoimaisuus.

Hyvinvoinnista rakennettiin keskiarvomuuttuja edellä esitettyjen kolmen muuttujan perusteella. Sen minimi oli 1, maksimi 7, keskiarvo 5,0 ja keskihajonta 1,2. Muuttujan reliabiliteetti oli hyvä (Cronbachin alpha 0,89). Korkea keskiarvo kertoo siitä, että sivutoimiyrittäjien hyvinvointi on yleisesti hyvällä tasolla.

Hyvinvoinnin keskiarvo erosi tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,01$) sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista. Korkein keskiarvo oli niillä, jotka toimivat yrittäjänä palkkatyön ohessa (ka. 5,1) ja sen jälkeen niillä, jotka toimivat yrittäjinä eläkkeen rinnalla (ka. 5,0). Heikoin keskiarvo hyvinvoinnin suhteen oli niillä, jotka toimivat yrittäjänä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla (ka. 4,7). On mielenkiintoista, että vaikka terveydentila näyttäisi olevan heikompi vanhemmilla ikäpolvilla ja eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivilla, hyvinvointi yleisesti on korkealla eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivilla ja toisaalta ikäluokkien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja hyvinvoinnin suhteen. Hyvinvointi ei eronnut muiden taustamuuttujien suhteen.

Sivutoimiyrittäjiltä kysyttiin vielä heidän kokemustaan stressistä. Vastajille kerrottiin kysymyksen yhteydessä, että stressillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihminen tuntee itsensä jännittyneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi tai ahdistuneeksi, taikka hänen on vaikea nukkua asioiden vaivatessa jatkuvasti mieltä. Heitä pyydettiin arvioimaan, tuntevatko he nykyään stressiä asteikolla 1–7, kun 1=en lainkaan ja 7=erittäin paljon. Tulokset on esitetty kuviossa 32. 47 % vastaajista kokee jokseenkin paljon tai erittäin paljon stressiä (arviot 5–7), kun taas 36 % ei tunne kovinkaan paljon tai ei lainkaan stressiä (arviot 1–3). 18 % vastasi keskimäisen arvion 4. Vastausten keskiarvo on 4,2.

Tunnetko sinä nykyään tällaista stressiä?

Kuvio 32. Sivutoimiyrittäjien stressin kokeminen.

Miesten ja naisten vastaukset erosivat tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,01$). Naiset kokivat stressiä hieman enemmän (ka. 4,3) kuin miehet (ka. 4,0). Ikäluokkien välillä oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ero ($p < 0,001$). Pääsääntöisesti voi sanoa, että nuoremmat vastaajat kokivat enemmän stressiä kuin vanhemmat vastaajat. Korkein keskiarvo oli alle 30-vuotiailla (ka. 4,8) ja matalin vähintään 60-vuotiailla (ka. 3,4). 30–39-vuotiaiden keskiarvo oli 4,3, 40–49-vuotiaiden 4,1 ja 50–59-vuotiaiden 4,1.

Se, minkä rinnalla yrittäjäyys oli sivutoimista, oli yhteydessä stressin kokemiseen ($p < 0,01$). Erot heijastelevat ikäluokkien eroja. Ne, jotka toimivat yrittäjinä eläkkeen ohella, kokivat vähiten stressiä (ka. 3,5) ja eniten stressiä kokivat ne, jotka toimivat yrittäjinä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla (ka. 4,4). Palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivien keskiarvo oli 4,2.

Myös toimialojen välillä oli eroja stressin kokemisessa ($p < 0,05$). Vähiten stressiä kokivat asiantuntijapalveluiden alalla toimivat sivutoimiyrittäjät (ka. 3,9) ja eniten muiden palveluiden alalla toimivat sivutoimiyrittäjät (ka. 4,4). Kaupan alan keskiarvo oli 4,0 ja muiden toimialojen 4,2.

Stressin kokeminen korreloi tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) ja negatiivisesti hyvinvoinnin kanssa ($r = -0,46$). Mitä enemmän stressiä yksilö kokee, sen huonommin hän voi. Stressi korreloi negatiivisesti ja tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) myös yksilön terveydentilan arvion kanssa, vaikka korrelaatio ei olekaan kovin vahva ($r = -0,22$).

2.3.2 Psykologiset tarpeet

Sivutoimiyrittäjien psykologisia tarpeita selvitettiin kysymyspatteristolla, joka mittasi erityyppisiä tarpeita. Näitä olivat autonomiaan, omiin kompetensseihin ja yhteenkuuluvuuteen liittyvät tarpeet. Arviointiasteikko oli 1–7, jossa 1=ei lainkaan, 7=pitää täysin paikkansa. Taulukossa 17 on esitetty vastausten jakautuminen. Osa väittämistä liittyi autonomian tarpeisiin ja niiden tyydyttymiseen. Ensimmäinen väitteistä oli ”Yleisesti ottaen koen, että voin ilmaista mielipiteeni ja kertoa ideani”. Väittämän keskiarvo oli korkea (5,5) ja 82 % arvioi väitteen pitävän jokseenkin tai täysin paikkansa (arviot 5–7). Seuraava autonomiaan liittyvä väite oli ”Minusta tuntuu, että olen vapaa päättämään, miten elän elämäni”. Sen keskiarvo oli 4,9 ja 66 % vastaajista valitsi arvion 5–7 eli he kokivat autonomian tarpeensa täyttyvän jokseenkin tai erittäin hyvin. Kolmas autonomiaan liittyvä väittämä oli käänteinen: ”Minulla ei ole elämässäni juurikaan mahdollisuuksia itse päättää miten toimin”. Sen keskiarvo oli 2,5 ja 77 % valitsi arvion 1–3 (1=ei pidä lainkaan paikkaansa) eli myös tämän väittämän perusteella autonomian tarpeet täyttyvät useimmilla sivutoimiyrittäjillä. Neljäs autonomiaan liittyvä väite oli ”Päivittäisessä elämässäni joudun usein tekemään mitä käsketään”. Myös tämä kysymys oli käänteinen ja sen keskiarvo oli 3,4. Tässä väitteessä arvion 1–3 valinneiden suhteellinen osuus oli pienempi (53 %) kuin muissa autonomian tarpeisiin liittyvissä väitteissä. Kuitenkin voi sanoa, että yli puolella autonomian tarpeet täyttyvät.

Toiseksi esitettiin väitteitä, jotka liittyivät kompetenssiin ja osaamiseen eli siihen, kuinka osaavaksi yksilö kokee itsensä.

Ensimmäinen väittämä oli ”Tuntemani ihmiset sanovat, että olen hyvä siinä mitä teen”. Tämän keskiarvo oli korkea (5,6) ja 84 %:lla väittämä piti jokseenkin tai täysin paikkansa omalla kohdallaan (arviot 5–7). Toinen osaamiseen liittyvä väittämä oli ”Useimpina päivinä minusta tuntuu, että olen saanut jotain aikaan”. Tämän keskiarvo oli hieman matalampi (4,7) ja jokseenkin tai erittäin samaa mieltä olevien vastaajien osuus oli 59 % (arviot 5–7). Viimeinen osaamiseen liittyvä väite oli käänteinen: ”Minusta tuntuu usein siltä, että en ole kovin osaava”. Väittämän keskiarvo oli 2,9 ja arvion 1–3 olivat valinneet 67 % vastaajista. Yhteenvedona voi todeta, että osaamisen tarpeet täyttyvät suurimmalla osalla sivutoimiyrittäjistä myös hyvin.

Kolmas ryhmä väittämiä liittyi yhteenkuuluvuuden tarpeeseen. Ensimmäinen väite oli ”Tulen toimeen tapaamieni ihmisten kanssa”. Väittämän keskiarvo oli korkea (5,8) ja jopa 88 % vastaajista arvioi väitteen pitävän jokseenkin tai täysin paikkaansa omalla kohdallaan (arviot 5–7). Toinen väittämä oli ”Pidän todella ihmisistä, joiden kanssa olen tekemisissä”. Väittämän keskiarvo oli 5,4 ja 81 % oli väittämän kanssa jokseenkin tai erittäin samaa mieltä (arviot 5–7). Seuraava yhteenkuuluvuuden tarpeeseen liittyvä väittämä oli käänteinen: ”Minulla ei ole kovin montaa läheistä ihmistä”. Sen keskiarvo oli 3,8 ja 44 % antoi väittämälle arvion 1–3 (1=eikä pidä lainkaan paikkaansa) – toisin sanoen he kokivat, että heillä on useita läheisiä ihmisiä. Toisaalta 38 % vastaajista oli valinnut arvion 5–7 eli heillä ei ollut kovin montaa läheistä lähipiirissään.

Taulukko 17. Psykologisiin tarpeisiin liittyvien väittämien jakaumat.

Miten hyvin seuraavat väittämät pitävät paikkansa sinun kohdallasi?	n	1	2	3	4	5	6	7	ka.
		%	%	%	%	%	%	%	
Tulen toimeen tapaamieni ihmisten kanssa.	486	0	1	3	8	23	38	27	5,8
Tuntemani ihmiset sanovat, että olen hyvä siinä mitä teen.	484	0	1	4	12	25	35	24	5,6
Yleisesti ottaen koen, että voin ilmaista mielipiteeni ja kertoa ideani.	487	1	1	4	11	26	32	24	5,5
Pidän todella ihmisistä, joiden kanssa olen tekemisissä.	487	1	2	5	13	29	35	17	5,4
Minusta tuntuu, että olen vapaa päättämään, miten elän elämäni.	486	1	5	10	17	30	23	13	4,9
Useimpina päivinä minusta tuntuu, että olen saanut jotain aikaan.	487	2	5	11	22	28	22	9	4,7
Minulla ei ole kovin montaa läheistä ihmistä.	487	13	18	13	18	16	10	12	3,8
Päivittäisessä elämässäni joudun usein tekemään mitä käsketään.	485	12	22	19	21	17	6	4	3,4
Minusta tuntuu usein siltä, että en ole kovin osaava.	486	14	34	19	15	12	4	2	2,9
Minulla ei ole elämässäni juurikaan mahdollisuuksia itse päättää miten toimin.	487	27	32	18	12	7	1	2	2,5
Asteikko 1-7, jossa 1=ei lainkaan, 7=pitää täysin paikkansa									

Alkuperäisen mittariston mukaisesti väittämien pitäisi jakautua kolmeen eri faktoriin: autonomiaan, kompetenssiin/osaamiseen ja yhteenkuuluvuuteen. Eksploratiivinen faktorianalyysi kuitenkin osoitti, että väittämät eivät jakaudu kolmeen vaan kahteen faktoriin. Tämän vuoksi tarkasteltiin vielä tarkemmin väittämien välisiä korrelaatioita sekä reliabiliteettianalyysiä. Tämä osoitti,

että väittämät korreloivat liian heikosti keskenään, että niistä voisi muodostaa luotettavaa keskiarvomuuttujaa. Tämän vuoksi päätettiin testata yksittäisiä väittämiä eri taustamuuttujien suhteen.

Sivutoimiyrittäjän pääasiallinen toiminta oli yhteydessä väittämään ”Minusta tuntuu usein siltä, että en ole kovin osaava” ($p < 0,01$). Käänteisen väittämän osalta alhaisemmat keskiarvot ovat eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivilla (ka. 2,8) ja palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivilla (ka. 2,8). Opiskelun, vanhempainvaipan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimivat osaamisensa hieman heikommaksi (ka. 3,3).

Väittäjä erosi myös ikäluokkien kesken ($p < 0,001$). Pääsääntöisesti mitä nuorempi vastaaja oli, sitä suurempi oli keskiarvo eli vähäisempi kokemus omasta osaamisesta. Alle 30-vuotiaiden keskiarvo oli korkein (3,4) ja sen jälkeen 30–39-vuotiaiden keskiarvo (3,3). 40–49-vuotiaiden keskiarvo oli 2,9. Kahden vanhemman ikäluokan keskiarvot olivat kaikkein matalimmat (50–59-vuotiaiden 2,5 ja yli 60-vuotiaiden 2,5). Näyttää siis siltä, että ikä lisää kokemusta omasta osaamisesta. Toinen ikäluokkien kesken eroava väittäjä liittyi autonomiaan ja oli ”Päivittäisessä elämässäni joudun usein tekemään mitä käsketään” ($p < 0,001$). Myös sen suhteen nuoremmilla ikäluokilla on vähemmän itse-määräämisoikeuden kokemusta. Alle 30-vuotiaiden keskiarvo oli 3,7 ja 30–39-vuotiaiden 3,8. 40–49-vuotiailla ja 50–59-vuotiailla oli sama keskiarvo (3,3) ja matalin keskiarvo oli vähintään 69-vuotiailla (2,5).

Toimialojen välillä oli eroja useassa eri väittämässä. Ensimmäinen väite oli ”Pidän todella ihmisistä, joiden kanssa olen tekemisissä”. Ero toimialojen välillä oli tilastollisesti melkein merkitsevä ($p < 0,05$). Korkein keskiarvo oli muiden palveluiden alalla toimivilla sivutoimiyrittäjillä (ka. 5,6) ja sen jälkeen kaupan alalla toimivilla sivutoimiyrittäjillä (ka. 5,5). Asiantuntijapalveluiden alan keskiarvo oli 5,3 ja alhaisin keskiarvo (5,1) oli muilla toimialoilla työskentelevillä sivutoimiyrittäjillä. Myös osaamiseen

liittyvän väitteen ”Tuntemani ihmiset sanovat, että olen hyvä siinä mitä teen” keskiarvo erosi toimialojen kesken tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$). Korkein keskiarvo oli muiden palveluiden aloilla toimivilla sivutoimiyrittäjillä (ka. 5,8) ja sen jälkeen asiantuntijapalveluiden alalla toimivilla yrittäjillä (ka. 5,6). Näyttäisi siis siltä, että palvelualalla toimivat sivutoimiyrittäjät kokevat hieman enemmän saavansa osaamisestaan hyvää palautetta kuin kaupan alan sivutoimiyrittäjät (ka. 5,1) tai muilla toimialoilla toimivat sivutoimiyrittäjät (ka. 5,4). Viimeinen toimialojen kesken eroava asia liittyi autonomiaan ja käänteiseen väitteeseen ”Minulla ei ole elämässäni juurikaan mahdollisuuksia itse päättää miten toimin” ($p < 0,05$). Muilla toimialoilla toimivilla sivutoimiyrittäjillä oli väitteessä korkeampi keskiarvo (2,9) verrattuna kaupan alalla (ka. 2,4), muiden palveluiden alalla (ka. 2,5) tai asiantuntijapalveluiden alalla (ka. 2,4) toimiviin sivutoimiyrittäjiin. Muilla toimialoilla toimivat sivutoimiyrittäjät kokivat siis vähemmän mahdollisuuksia päättää omasta toiminnastaan verrattuna muihin vastaajiin.

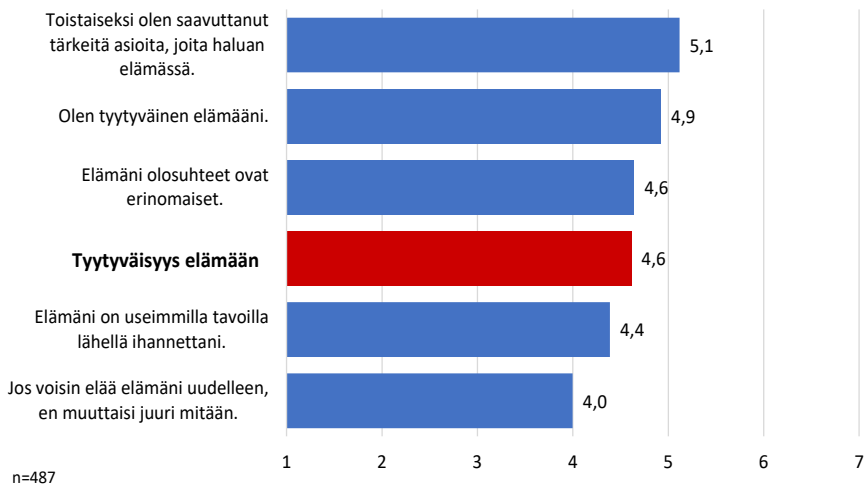
Muiden taustamuuttujien (koulutus, sukupuoli, sijainti, yrityksen ikä) mukaan keskiarvot eivät eronneet minkään väittämän kohdalla.

Sivutoimiyrittäjiltä kysyttiin vielä useiden väittämien avulla tyytyväisyyttä elämään. Vastaja pyydettiin arvioimaan, oliko hän samaa vai eri mieltä viiden elämäänsä liittyvän väittämän kohdalla, kun 1=täysin eri mieltä ja 7=täysin samaa mieltä. Taulukossa 18 on esitetty vastausten jakautuminen. Suurin osa (72 %) kokee, että he ovat toistaiseksi saavuttaneet tärkeitä asioita elämässään (arvio 5–7, ka 5,1). 69 % on jokseenkin tai erittäin tyytyväinen elämäänsä (arviot 5–7, ka. 4,9) ja 59 % kokee, että heidän elämänsä olosuhteet ovat erinomaiset (arviot 5–7, ka. 4,6). Noin puolet (51 %) on sitä mieltä, että elämä on useimmilla tavoilla lähellä ihannettansa (arviot 5–7, ka. 4,4) ja hieman harvempi (42 %) kokee, ettei muuttaisi elämäänsä, jos voisi elää sen uudelleen (arviot 5–7, ka. 4,0).

Taulukko 18. Tyytyväisyyttä elämään koskevien väittämien jakaumat.

Miten hyvin seuraavat väittämät pitävät paikkansa sinun kohdallasi?	n	1	2	3	4	5	6	7	ka.
		%	%	%	%	%	%	%	
Toistaiseksi olen saavuttanut tärkeitä asioita, joita haluan elämässä.	487	1	4	7	15	30	26	16	5,1
Olen tyytyväinen elämäni.	486	2	4	11	14	30	29	10	4,9
Elämäni olosuhteet ovat erinomaiset.	487	2	7	13	19	29	22	8	4,6
Elämälläni on useimmilla tavoilla lähellä ihannettani.	486	3	8	15	23	30	15	6	4,4
Jos voisin elää elämäni uudelleen, en muuttaisi juuri mitään.	487	10	14	17	18	19	15	8	4,0
Asteikko 1-7, jossa 1=ei lainkaan, 7=täysin									

Viiden väittämän perusteella muodostettiin keskiarvomuuttuja, jonka keskiarvo ja väittämät on esitetty kuviossa 33. Tyytyväisyys elämään keskiarvomuuttujan minimi oli 1, maksimi 7, keskiarvo 4,6 ja keskihajonta 1,2. Muuttujan reliabiliteetti oli hyvä (Cronbachin alpha 0,89).

Kuvio 33. Tyytyväisyys elämään -keskiarvomuuttuja ja siihen liittyvät väittämät.

Tyytyväisyys elämään muuttujan keskiarvo erosi sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista. Matalin keskiarvo oli niillä, jotka toimivat yrittäjänä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla (ka. 4,4). He olivat hieman tyytymättömmämpiä elämäänsä kuin palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivat (ka. 4,7) tai eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivat (ka. 4,8). Muiden taustamuuttujien perusteella ei löytynyt eroja keskiarvoissa.

Tyytyväisyyttä elämään kysyttiin jo osana yleistä hyvinvointia. Luonnollisesti tyytyväisyys elämään keskiarvomuuttuja korreloi voimakkaasti hyvinvointia ilmaisevan keskiarvomuuttujan kanssa ($r=0,74$, $p<0,001$).

2.4 Sivutoimiyrittäjien palvelutarpeet

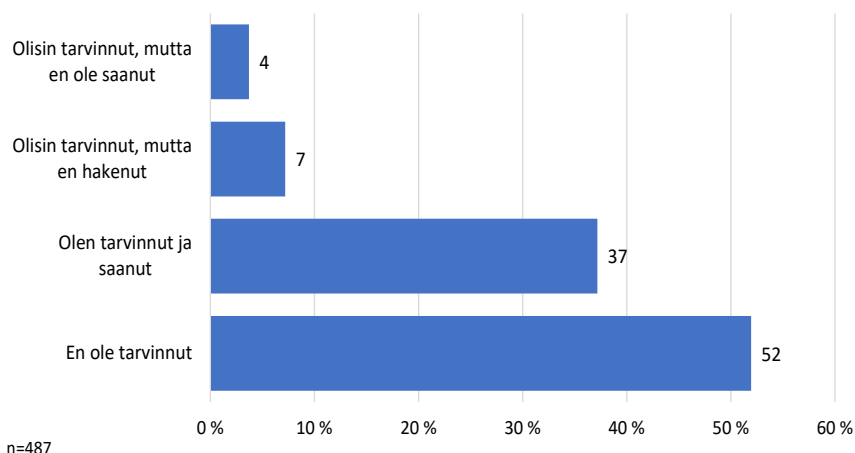
Kyselyssä selvitettiin myös sivutoimisten yrittäjien palvelutarpeita. Tähän liittyivät kysymykset sosiaalietuuksien tarpeista ja erityyppisten palveluiden tärkeydestä. Seuraavaksi esitetään tulokset sosiaaliturvan ja palvelutarpeiden osalta.

2.4.1 Sosiaaliturva

Vastaajilta kysyttiin, ovatko tai olisivatko he tarvinneet viimeisen 12 kk aikana jotain sosiaalietuutta. Tämä piti sisällään työttömyyspäivärahan, sairauspäivärahan, toimeentulotuen ja asumistuen. Kuviossa 34 on esitetty vastausten jakautuminen. Noin puolet (52 %) ei ole tarvinnut mitään sosiaalietuutta viimeisen vuoden aikana. 37 % puolestaan on tarvinnut ja on sitä myös saanut, kun taas 4 % olisi tarvinnut, mutta ei ole saanut. 7 % vastasi, että olisi tarvinnut, mutta ei ollut hakenut.

Oletko tai olisitko tarvinnut viimeisen 12 kk aikana jotain sosiaalietuutta?

(työttömyyspäivärahaa, sairauspäivärahaa, toimeentulotukea, asumistukea)

Kuvio 34. Sosiaalietuuksien tarve.

Miesten ja naisten vastauksien jakautumisessa oli tilastollisesti merkitsevä ero ($p < 0,01$). Miehistä suurempi osa (44 %) kuin naisista (29 %) on tarvinnut jotakin sosiaalietuutta ja sitä myös saanut. Naisista puolestaan 60 % vastasi, että he eivät ole tarvinneet mitään sosiaalietuutta, kun miehistä vastaava osuus oli 44 %.

Sosiaalietuuksien tarve eroaa tilastollisesti erittäin merkitsevästi ikäluokittain ($p < 0,001$). Nuoremmat ikäluokat ovat tarvinneet sosiaalietuuksia ja myös saaneet niitä enemmän kuin vanhemmat ikäluokat. Alle 30-vuotiaista 57 % on tarvinnut ja saanut jotain sosiaalietuutta ja 30–39-vuotiaista 45 %. 40–49-vuotiaista

sosiaalietuuksia on tarvinnut ja saanut 31 % ja 50–59-vuotiaista 28 %. Kaikista vähiten sosiaalietuuksia ovat tarvinneet 60-vuotta täyttäneet (14 %).

Myös koulutustaustalla on väliä. Korkeakoulutetuista suhteessa pienempi osuus (33 %) on tarvinnut ja saanut jotain sosiaalietuutta, kun peruskoulun tai toisen asteen tutkinnon suorittaneista sitä on tarvinnut ja saanut 43 %. Korkeakoulutetuista 60 % ei ole tarvinnut mitään sosiaalietuutta, kun vastaava osuus peruskoulun tai toisen asteen tutkinnon suorittaneista on 42 %.

Se, minkä rinnalla yrittäjyys on sivutoimista, vaikuttaa myös vastauksiin ($p < 0,001$). Ne, jotka toimivat yrittäjänä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla ovat luonnollisesti tarvinneet muita enemmän sosiaalietuuksia. Heistä 69 % on tarvinnut ja saanut jotakin sosiaalietuutta, kun palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivista etuuksia on tarvinnut ja saanut 26 % ja eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivista 16 %.

Yritystoiminnan muodon mukaan vastaukset erosivat myös tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$). Eniten sosiaalietuuksia ovat tarvinneet ja saaneet kevytyrittäjänä toimivat. Heistä 55 % on saanut jotain sosiaalietuutta. Y-tunnuksella toimivat ovat tarvinneet sosiaalietuuksia vähiten. Heistä 27 % on tarvinnut ja saanut jotain etuutta, kun taas 62 % heistä ei ole tarvinnut mitään etuutta. Freelance tai palkkioperusteista toimintaa harjoittavista sosiaalietuuksia on saanut 44 %.

Yrityksen iällä oli myös vaikutusta vastausten jakautumiseen ($p < 0,01$). Vastaajat, jotka olivat toimineet sivutoimiyrittäjinä vähemmän aikaa, olivat tarvinneet ja saaneet suhteessa enemmän sosiaalietuuksia kuin kauemmin toimineet. Alle kaksi vuotta toimineista 44 % ja 2–4 vuotta toimineista 43 % oli saanut jotain sosiaalietuutta, kun 5–10 vuotta toimineista etuuksia oli tarvinnut ja saanut 29 % ja yli 10 vuotta toimineista 25 %.

Mitä suuremmat sivutoimisesta yrittäjyydestä saadut bruttotulot olivat, sitä vähemmän oli tarvittu ja saatu sosiaalietuuksia ($p < 0,05$). Vähintään 20 000 euroa bruttotuloja sivutoimisesta yrittäjyydestä saaneista 28 % oli tarvinnut ja saanut jotain sosiaalietuutta, kun vastaava osuus alle 1 000 euroa saaneista oli 44 %. Muiden luokkien vastaavat osuudet olivat välillä 31–39 %. Sama koskee sivutoimiyrittäjyydestä saatujen tulojen osuutta kaikista tuloista. Vastaajat, joiden sivutoimisesta yritystoiminnasta saatujen tulojen osuus oli vähintään 20 %, olivat tarvinneet ja saaneet jotain sosiaalietuutta enemmän kuin muut ryhmät ($p < 0,01$). Heistä lähes puolet (48 %) oli saanut jotain sosiaalietuutta, kun muissa ryhmissä vastaava osuus oli välillä 29–36 %.

2.4.2 Erityyppisten palvelujen tärkeys

Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin, kuinka tärkeinä he kokivat eri asioihin liittyvän neuvonnan. Näitä olivat sosiaaliturvaan liittyvä neuvonta, työterveyteen liittyvä neuvonta, liiketoiminnan kehittämiseen liittyvä neuvonta, verotukseen/lainsäädäntöön liittyvä neuvonta ja yrityksen talouteen liittyvä neuvonta.

Kuviossa 35 on esitetty vastausten jakaumat ja keskiarvot. Tärkeimmäksi nousi verotukseen/lainsäädäntöön liittyvän neuvonnan tarve (ka. 5,6). 78 % vastaajista piti sitä tärkeänä tai erittäin tärkeänä (arviot 5–7). Myös yrityksen talouteen liittyvä neuvonta sai korkean keskiarvon (5,2) ja 69 % vastasi arvion 5–7 eli piti sitä tärkeänä tai erittäin tärkeänä. 63 % piti tärkeänä tai erittäin tärkeänä liiketoiminnan kehittämiseen liittyvää neuvontaa (ka. 4,9) ja 55 % sosiaaliturvaan liittyvää neuvontaa (ka. 4,6). Työterveyteen liittyvä neuvonta oli tärkeää tai erittäin tärkeää 52 %:lle vastaajista (ka. 4,4).

Kuinka tärkeiksi sivutoimisena yrittäjänä koet seuraavat?	n	1	2	3	4	5	6	7	Keskiarvo (1-7, 1=ei lainkaan tärkeää, 7=erittäin tärkeää)
		%	%	%	%	%	%	%	
Sosiaaliturvaan liittyvä neuvonta	487	9	8	10	18	19	18	18	4,6
Työterveyteen liittyvä neuvonta	485	10	10	11	18	19	14	19	4,4
Liiketoiminnan kehittämiseen liittyvä neuvonta	486	4	6	9	19	21	21	21	4,9
Verotukseen / lainsäädäntöön liittyvä neuvonta	487	2	1	7	12	16	23	39	5,6
Yrityksen talouteen liittyvä neuvonta	486	5	4	6	16	19	20	30	5,2

Kuvio 35. Neuvonnan tärkeys eri teemoissa.

Miesten ja naisten keskiarvot erosivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) kaikissa kohdissa. Naiset pitivät neuvontaa tärkeämpänä kuin miehet. Sosiaaliturvaan liittyvän neuvonnan tärkeyden keskiarvo oli naisilla 4,9 ja miehillä 4,2, mikä oli suurin ero miesten ja naisten välillä. Seuraavaksi eniten keskiarvot erosivat työterveyteen liittyvän neuvonnan (naiset ka. 4,7, miehet ka. 4,1) ja yrityksen talouteen liittyvän neuvonnan tärkeyden suhteen (naiset ka. 5,5, miehet ka. 4,9). Lisäksi eroja oli liiketoiminnan kehittämiseen liittyvän neuvonnan (naiset ka. 5,2, miehet ka. 4,7) ja verotukseen/lainsäädäntöön liittyvän neuvonnan tärkeyden suhteen (naiset 5,9, miehet 5,4).

Ikäluokkien kesken oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ero ($p < 0,001$) kohdissa liiketoiminnan kehittämiseen liittyvä neuvonta ja yrityksen talouteen liittyvä neuvonta. Liiketoiminnan kehittämiseen liittyvä neuvonta oli tärkeämpää nuoremmille ikäluokille kuin vanhemmille. 50–59-vuotiaiden ja vähintään 60-vuotiaiden keskiarvo oli 4,5, kun se nuoremmilla ikäluokilla vaihteli välillä 5,0–5,3. Sama koskee talouteen liittyvää neuvontaa. 50–59-vuotiaiden ja vähintään 60-vuotiaiden keskiarvo oli 4,7, kun se muilla ikäluokilla vaihteli välillä 5,1–5,7. Korkein keskiarvo (5,7) oli 40–49-vuotiailla. Tilastollisesti merkitsevä ero ($p < 0,01$) ikäluokkien välillä oli kohdissa sosiaaliturvaan liittyvä neuvonta ja verotukseen liittyvä neuvonta. Myös näissä nuoremmat ikäluokat kokevat tarvitsevansa enemmän neuvontaa kuin vanhemmat ikäluokat. 50–59-vuotiaiden keskiarvo oli sosiaaliturvaan liitty-

vän neuvonnan tärkeyden osalta 4,3 ja vähintään 60-vuotiaiden 4,0. Korkein keskiarvo (ka. 4,9) oli ikäluokilla alle 30-vuotiaat ja 40–49-vuotiaat. 30–39-vuotiaiden keskiarvo oli 4,5. Verotuksen osalta korkein keskiarvo neuvonnan tärkeydessä oli 40–49-vuotiailla (ka. 6,0) ja sen jälkeen alle 30-vuotiailla ja 30–39-vuotiailla (molempien ikäluokkien ka. 5,6). Vanhempien ikäluokkien keskiarvot olivat välillä 5,2–5,3. Työterveyteen liittyvän neuvonnan tärkeys erosi tilastollisesti melkein merkitsevästi ikäluokkien kesken ($p < 0,05$). Myös siinä vanhempien ikäluokkien keskiarvot olivat alhaisemmat (50–59-vuotiaat ka. 4,0, vähintään 60-vuotiaat ka. 4,2) kuin nuorempien ikäluokkien (ka. välillä 4,4–4,7).

Koulutustaustan mukaan keskiarvo erosi tilastollisesti melkein merkitsevästi ($p < 0,05$) yrityksen talouteen liittyvän neuvonnan suhteen. Korkeakoulutetut kokivat sen vähemmän tärkeänä itselleen (ka. 5,1) kuin peruskoulun tai toisen asteen tutkinnon suorittaneet (ka. 5,4).

Sosiaaliturvaan liittyvän neuvonnan tärkeyden keskiarvo erosi tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < 0,001$) sen mukaan, mikä rinnalla yrittäjäys oli sivutoimista. Tärkeintä se oli opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla toimiville sivutoimiyrittäjille (ka. 5,0) ja sen jälkeen palkkatyön rinnalla toimiville (ka. 4,5). Eläkkeen rinnalla toimiville yrittäjille sillä oli pienin merkitys (ka. 3,9). Yrityksen talouteen liittyvän neuvonnan tärkeyden keskiarvo erosi tilastollisesti melkein merkitsevästi ($p < 0,05$) ryhmien kesken. Tärkeintä se oli niille, jotka toimivat yrittäjinä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla (ka. 5,5) ja sen jälkeen palkkatyön rinnalla toimiville sivutoimiyrittäjille (ka. 5,1). Eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivilla oli alhaisin keskiarvo (ka. 4,8).

Yritystoiminnan muoto vaikutti neuvonnan tärkeyden kokemiseen liiketoiminnan kehittämiseen liittyen ($p < 0,001$) ja yrityksen talouteen liittyen ($p < 0,01$). Liiketoiminnan kehittämiseen liittyvä neuvonta oli tärkeämpää kevytyrittäjänä (ka. 5,1) tai y-tunnuksella

toimiville (ka. 5,0) verrattuna freelance tai palkkioperusteista toimintaa harjoittaville (ka. 4,3). Samoin yrityksen talouteen liittyvä neuvonta oli tärkeämpää kevytyrittäjille (ka. 5,5) tai y-tunnuksella toimiville (ka. 5,2) kuin freelance tai palkkioperusteista toimintaa harjoittaville (ka. 4,7).

Toimialojen välillä oli myös eroja. Sosiaaliturvaan ja työterveyteen liittyvän neuvonnan tärkeyden keskiarvo erosi tilastollisesti merkitsevästi toimialojen kesken ($p < 0,01$). Sosiaaliturvaan liittyvä neuvonta oli vähemmän tärkeää asiantuntijapalveluiden alalla toimiville (ka. 4,2) kuin muille (keskiarvot välillä 4,7–4,8). Sama koskee työterveyteen liittyvää neuvontaa. Asiantuntijapalveluiden alalla toimivien keskiarvo on alhaisempi (ka. 4,1) kuin muiden (keskiarvot välillä 4,5–4,7). Yrityksen talouteen liittyvän neuvonnan tärkeyden keskiarvo erosi tilastollisesti melkein merkitsevästi ($p < 0,05$) toimialojen kesken. Se oli tärkeintä muiden palveluiden alalla toimiville sivutoimiyrittäjille (ka. 5,5) ja sen jälkeen kaupan alalla (ka. 5,2) tai muilla toimialoilla (ka. 5,2) toimiville sivutoimiyrittäjille. Asiantuntijapalveluiden alalla toimivilla oli alhaisin keskiarvo (4,9).

Sosiaaliturvaan liittyvän neuvonnan, työterveyteen liittyvän neuvonnan ja yrityksen talouteen liittyvän neuvonnan tärkeys erosi vastaajan sijainnin mukaan ($p < 0,05$). Sosiaaliturvaan liittyvä neuvonta oli vähemmän tärkeää taajaan asutuissa kunnissa asuville (ka. 3,8) kuin kaupungissa asuville (ka. 4,6) tai maaseutumaisissa kunnissa asuville (ka. 4,7). Sama koskee työterveyteen liittyvää neuvontaa. Se oli tärkeintä maaseutumaisissa kunnissa asuville (ka. 4,7) ja sen jälkeen kaupungeissa asuville (ka. 4,5), ja vähiten tärkeintä taajaan asutuissa kunnissa asuville (ka. 3,7). Maaseutumaisissa kunnissa asuvat pitivät yrityksen talouteen liittyvää neuvontaa tärkeämpänä (ka. 5,6) kuin kaupungeissa asuvat (ka. 5,2) tai taajaan asutuissa kunnissa asuvat (ka. 4,6). Yhteenvedona voi todeta, että maaseudulla neuvonnan tärkeys korostuu verrattaessa muualla asuviin.

Yrityksen iällä oli myös merkitystä. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,01$) liiketoiminnan kehittämiseen ja yrityksen talouteen liittyvän neuvonnan osalta ja tilastollisesti melkein merkitseviä ($p < 0,05$) työterveyteen ja verotukseen liittyvän neuvonnan osalta. Vähemmän aikaa toimineet sivutoimiyrittäjät kokivat tarvitsevansa enemmän neuvontaa liiketoiminnan kehittämiseen ja talouteen liittyen kuin kauemmin toimineet. Alle kaksi vuotta toimineiden keskiarvo liiketoiminnan kehittämiseen liittyvän neuvonnan osalta oli 5,1 ja talouteen liittyvän neuvonnan osalta 5,4. 2–4 vuotta toimineiden keskiarvot olivat vastaavasti 5,2 ja 5,5. Kauemmin toimineilla oli alhaisemmat keskiarvot. Liiketoiminnan kehittämiseen liittyvän neuvonnan osalta 5–10 vuotta toimineiden keskiarvo oli 4,7 ja yli 10 vuotta toimineiden 4,6. Talouteen liittyvän neuvonnan osalta 5–10 vuotta toimineiden keskiarvo oli 5,0 ja yli 10 vuotta toimineiden 4,8. Työterveyden osalta tilanne on sama. Alle kaksi vuotta (ka. 4,6) tai 2–4 vuotta toimineet (ka. 4,6) kokevat neuvonnan tärkeämmäksi kuin 5–10 vuotta toimineet (ka. 3,8) tai yli 10 vuotta toimineet (ka. 4,3). Verotusta ja lainsäädäntöä koskee sama tilanne. Siihen liittyvä neuvonta on selvästi tärkeämpää alle kaksi vuotta toimineille (ka. 5,8) ja 2–4 vuotta toimineille (ka. 5,8) kuin 5–10 vuotta toimineille (ka. 5,3) tai yli 10 vuotta toimineille (ka. 5,4).

Lisäksi kysyttiin avoimena kysymyksenä, oliko jokin muu palvelu sivutoimisena yrittäjänä tärkeä. 12 % vastasi, että oli. Jatkokysymyksenä kysyttiin, mitä nämä palvelut olivat. Tähän tuli vastauksia yhteensä 54. Vastaukset jakaantuivat moniin suuntiin, mutta useimmin mainittiin laskutus- ja kevytyrittäjäyryspalveluntarjoajat. Toiseksi eniten mainintoja sai vertaistuki ja siihen liittyvät palvelut.

2.4.3 Neuvontakanavat

Vastaajilta, joille sosiaaliturvaan liittyvä neuvonta oli tärkeää (vastasivat arviot 5–7) kysyttiin avoimella kysymyksellä: Mitä kautta saat sosiaaliturvaan liittyvää neuvontaa? Näiden avovas-

tausten perusteella tärkeimmät kanavat saada sosiaaliturvaan liittyvää neuvontaa olivat: internet, Kela ja TE-keskus. Muutamia mainintoja saivat myös kirjanpitäjät ja liitot. Merkittävä osa avovastaajista vastasi, ettei saa sosiaaliturvaan liittyvää neuvontaa mistään tai ei tiedä mistä sitä saisi. Vastaajilta, joille työterveyteen liittyvä neuvonta oli tärkeää (vastasivat arviot 5–7) kysyttiin avoimella kysymyksellä: Mitä kautta saat työterveyteen liittyvää neuvontaa? Näiden avovastausten perusteella eniten työterveyteen liittyvää neuvontaa sivutoimiyrittäjät saivat terveyskeskuksista ja muusta julkisesta terveydenhuollosta, palkkatyön työterveyspalveluista sekä internetistä. Iso osa vastaajista vastasi, etteivät saa työterveyteen liittyvää neuvontaa mistään tai ei tiedä mistä neuvontaa saisi. Myös niiltä vastaajilta, joille liiketoiminnan kehittämiseen liittyvä neuvonta oli tärkeää (vastasivat arviot 5–7) kysyttiin avoimella kysymyksellä: Mitä kautta saat liiketoiminnan kehittämiseen liittyvää neuvontaa? Näiden vastausten perusteella sivutoimiyrittäjät saivat liiketoiminnan kehittämiseen liittyvää neuvontaa eniten omista verkostoistaan kuten kollegoilta, yrittäjätuttaviltaan ja muilta ystäviltä. Tämän lisäksi vastaajat saivat neuvontaa mm. tilitoimistoista ja kirjanpitäjiltä sekä uusyrityskeskuksilta. Moni vastaajista oli hakenut neuvoja myös internetistä. Myös TE-keskus mainittiin muutamissa vastauksissa. Osa tähän avokysymykseen vastaajista ei ollut saanut liiketoiminnan kehittämiseen liittyvää neuvontaa mistään tai ei tiennyt mistä sitä saisi.

Niin ikään niiltä vastaajilta, joille verotukseen ja lainsäädäntöön liittyvä neuvonta oli tärkeää (vastasivat arviot 5–7) kysyttiin avoimella kysymyksellä: Mitä kautta saat verotukseen/lainsäädäntöön liittyvää neuvontaa? Näiden avovastausten perusteella tärkein kanava saada verotukseen ja lainsäädäntöön liittyvää neuvontaa on verotoimisto ja erityisesti Vero.fi-palvelu. Vastaajat saivat neuvontaa myös kirjanpitäjiltä ja tilitoimistoilta. Osa vastaajista haki neuvoja internetistä ja osa ei saanut neuvontaa mistään tai ei tiennyt mistä saisi asiaan liittyvää neuvontaa. Vastaajilta, joille yrityksen talouteen liittyvä neuvonta oli tärkeää (vastasivat

arviot 5–7) kysyttiin vastaavasti: Mitä kautta saat yrityksen talouteen liittyvää neuvontaa? Näiden avovastausten perusteella ylivoimaisesti eniten yrityksen talouteen liittyvää neuvontaa sivutoimiyrittäjät saivat kirjanpitäjiltä ja tilitoimistoilta. Merkittävä osa vastaajista vastasi, ettei saa talouteen liittyvää neuvontaa mistään tai ei tiedä mistä neuvontaa saisi. Moni vastaajista haki myös talouteen liittyvää neuvontaa internetistä. Osa vastaajista puolestaan sai neuvontaa ystäviltä ja kollegoilta. Taulukkoon 19 on koottu erilaisiin asioihin liittyvien neuvontatarpeiden käytetyimmät ja vähemmän käytetyt neuvontapaikat ja -kanavat. Tärkeä huomio avovastauksista on, että kaikkiin neuvonnan tarpeisiin vastattiin myös, ettei ole saanut neuvontaa mistään ja ettei tiedä, mistä ko. aiheeseen saisi neuvontaa.

Taulukko 19. Neuvonnan tarve ja lähteet.

Neuvontatarve	Käytetyimmät neuvontapaikat	Vähemmän käytetyt neuvontapaikat
Sosiaaliturva	internet, Kela ja TE-keskus	kirjanpitäjät ja liitot
Työterveys	terveyskeskukset ja muu julkinen terveydenhuolto, palkkatyön työterveyspalvelu	internet
Liiketoiminnan kehittäminen	omat verkostot (kollegat, yrittäjätuttavat, ystävät)	tilitoimistoistot, kirjanpitäjät sekä uusyrityskeskukset
Verotus ja lain-säädäntö	verotoimisto ja Vero.fi	kirjanpitäjät, tilitoimistot ja internet
Yrityksen talous	kirjanpitäjät ja tilitoimistot	internet, ystävät ja kollegat

2.5 Sivutoimiseen yrittäjyyteen ryhtyminen

Kyselyyn vastaajia pyydettiin kertomaan omin sanoin, mikä oli innostanut heitä aloittamaan sivutoimisen yrittäjyyden. Vastaajilla oli monia erilaisia syitä sivutoimisen yrittäjyyden aloittamiseen. Tunnistimme vastauksista taloudellisia, työskentelytapaan, omaan osaamiseen, itsensä kehittämiseen sekä elämäntilantee-

seen liittyviä sivutoimisen yrittäjyyden aloittamisen syitä. Näiden lisäksi harrastustoiminnan pohjalta alkanut sivutoimiyrittäjyys ja muiden auttamiseksi aloitettu sivutoiminen yrittäjyys sai useita mainintoja vastauksissa. Kokonaisuudessaan tunnistimme 12 keskeisintä syytä aloittaa sivutoiminen yrittäjyys. Nämä syyt ja kuvailevat esimerkit aineistosta on kerätty taulukkoon 20.

Taulukko 20. Sivutoimisen yrittäjyyden aloittamisen syyt.

	Sivutoimisen yrittäjyyden aloittamisen syy	Kuvaileva esimerkki
Taloudelliset syyt	Lisätulojen hankkiminen	<i>Minua innosti erityisesti lisätienesti.</i>
	Pakko	<i>Alun perin se oli ns pakkoyrittäjyys eli en päässyt tekemään töitä juuri kouluttautumalleni alalle muuta kuin laskuttamalla.</i>
Työskentelytapaan liittyvät syyt	Vapaus	<i>Sivutoimiseen yrittäjyyteen innosti sen vapaus ja joustavuus.</i>
	Itsenäisyys	<i>Omana pomona oleminen kiinnosti ja sopiva mahdollisuus sattui kohdalle niin se innosti kokeilemaan.</i>
Oman osaamiseen liittyvät syyt	Ammattitaidon ylläpitäminen	<i>Ammattitaidon ylläpitäminen ja kysyntä.</i>
	Oman osaamisen hyödyntäminen	<i>Halusin hyödyntää osaamistani paremmin.</i>
Elämäntilanteeseen liittyvät syyt	Työskentelyn jatkaminen eläkkeellä	<i>Jäin eläkkeelle ja tunsin, että voin vielä tehdä jotain.</i>
	Opiskelun kautta/vuoksi	<i>Opiskelijana halusin työssäoppimisen kautta kehittää ammatissa vaadittavia taitoja</i>
Itsensä kehittämiseen liittyvät syyt	Itsensä kehittäminen	<i>Halu kehittää itseä ja kokeilla yrittäjyyden siipiä.</i>
	Halu kokeilla	<i>Halu kokeilla omia ideoita.</i>
Muut syyt	Muiden auttaminen	<i>Auttaa ihmisiä enemmän ja tehdä, mikä kiinnostaa eniten.</i>
	Harrastus	<i>Harrastuksen ympärille pystyi rakentamaan pienen yrityksen alalle, joka oikeasti kiinnostaa.</i>

2.6 Työn merkitys sivutoimisille yrittäjille

Kyselyn vastaajia pyydettiin myös kertomaan omin sanoin, mitä työ heille merkitsee. Tunnistimme näistä avovastauksista yhdeksän yleisintä työlle annettua merkitystä. Nämä työlle annetut merkitykset jaettiin kolmeen pääkategoriaan: sosiaalisiin, taloudellisiin ja itsensä toteuttamiseen liittyviin työn merkityksiin. Kategoriat ja keskeisimmät työn merkitykset on koottu taulukkoon 21.

Taulukko 21. Työlle annetut merkitykset.

Sosiaaliset merkitykset	ihmissuhteita
	linkkiä yhteiskuntaan
Itsensä toteuttamisen merkitykset	identiteettiä
	merkityksellisyyttä
	elämäntapa
	itsensä kehittämistä
Taloudelliset merkitykset	turvaa
	elantoa/rahaa/toimeentuloa
	pakollinen osa elämää

Työn antamat sosiaaliset merkitykset muodostuivat analyysissä yhdeksi pääkategoriaksi. Osalle vastaajista työ merkitsee ennen kaikkea ihmissuhteita. Työ edustaa paikkaa tai yhteisöä, jossa voi tavata toisia ihmisiä, kuten voi havaita alla olevasta vastaajan kommentista:

**Tärkeä asia sekä tekemisen että sosiaalisuuden takia.
Ihmisten kanssa olemista.**

Työ näyttäytyi osalle vastaajista myös linkkinä yhteiskuntaan ja laajemmin elämään, kuten näkyy näistä kahdesta vastaajien kommentista:

**Työ pitää minut mukana yhteiskunnassa.
Ihmisten tapaamista ja elämässä kiinni pysymistä.**

Toisin sanoen osa vastaajista näytti kokevan, että työ sitoo heidät sekä osaksi yhteiskuntaa että sai heidät kokemaan yhteenkuuluvuutta muiden ihmisten kanssa. Toisen kategorian muodostavat työlle annetut itsensä toteuttamisen merkitykset, nämä työlle annetut merkitykset liittyvät eri tavoin omien arvojen, omanlaisen elämän tai itsensä kehittämisen toteutumisen työn kautta. Osalle sivutoimiyrittäjistä työ on osa heidän identiteettiään ja toisille jopa elämäntapa.

Työ on osa identiteettiä ja sen rakentumista, eli työ on osa minua. Merkitsee siis paljon.

Nykyään työ merkitsee minulle itseni toteuttamista sekä elämäntapaa.

Osa vastaajista myös kertoi saavansa työstä merkityksellisyyden kokemuksia, kuten alla olevasta lainauksesta voi nähdä:

Ihmisille ilon ja avun antaminen luo minulle voimakkaita merkityksen tunteita.

Monelle sivutoimiyrittäjälle työ merkitsi ennen kaikkea itsensä kehittämistä ja toteuttamista.

Työ on suuri osa elämäni ja pyrin koko ajan kehittämään itseäni monella osa alueella.

Saan toteuttaa itseäni niin kuin haluan ja silloin kun haluan!

Kolmas kategoria muodostuu työlle annetuista taloudellisista merkityksistä. Monelle sivutoimiyrittäjälle työ merkitsee ennen kaikkea rahan ansaitsemista, elannon saamista ja taloudellista turvaa. Toiset kokevat työn pakollisena osana elämää.

Pakollista tekemistä jotta saan rahaa ruokaan ja muuhun välttämättömään.

Työtä tehdään siksi, että palkkaa saadaan.

Monille sivutoimiyrittäjille työ on kuitenkin yhdistelmä eri asioita. Monille työ merkitsee sekä taloudellista turvaa että elämänsäilytystä.

**Turvaa, taloudellista vakautta, merkityksellisyyttä, arkea.
Toimeentuloa, ihmisarvoa, onnistumisen tunnetta, sosiaalisia kontakteja ja rytmiä elämään.**

2.7 Regressioanalyysit

Tässä luvussa käydään läpi sitä, millaisia vaikutuksia eri tekijöillä on toisiinsa. Analyysissa tarkastellaan tarkemmin neljää eri asiaa: hyvinvointia selittäviä tekijöitä, päätoimisuusaikomusta selittäviä tekijöitä, kasvuaikomuksia selittäviä tekijöitä sekä muun kuin taloudellisen arvon tavoitteita selittäviä tekijöitä.

Lineaarinen regressioanalyysi hyvinvointia selittävistä tekijöistä

Hyvinvointia selitettiin lineaarisen regressioanalyysin avulla. Selitettävänä muuttujana oli siis hyvinvointi ja selittäviksi muuttujiksi kokeiltiin kaikkia keskiarvomuuttujia, ikää, sukupuolta, taloudellista vakautta, terveystilannetta ja stressin kokemista. Myös se, halusiko vastaaja tuottaa yritystoiminnallaan muuta kuin taloudellista arvoa, otettiin mukaan selittäväksi muuttujaksi. Siitä rakennettiin dummy-muuttuja siten, että vastaajien antamat arviot 5–7 koodattiin arvolla 1, mikä tarkoitti, että vastaajalla oli halua tuottaa muutakin kuin taloudellista arvoa toiminnallaan (esim. sosiaalista ja kulttuurillista arvoa) ja arviot 1–4 arvolla 0 (ei kovin paljon muuta kuin taloudellista arvoa). Taloudellisesta vakaudesta rakennettiin dummy-muuttuja koodaamalla arviot 1–2 arvolla 1, mikä tarkoitti, että taloudellinen tilanne oli jokseenkin tai täysin vakaa ja turvattu sekä arviot 3–4 arvolla 0, mikä tarkoitti, että taloudellinen tilanne oli jokseenkin tai täysin epävarma. Samoin terveydentilasta tehtiin dummy-muuttuja. Vastaajien antamat arviot 1–3 koodattiin arvolla 1, mikä tarkoitti, että terveystilanne oli vähintään hyvä ja arvot 4–5 arvolla 0, mikä

tarkoitti terveystilanteen olevan kohtalainen tai heikko. Stressin kokemisesta rakennettiin dummy-muuttuja koodaamalla arviot 1–4 nollassi, mikä tarkoitti stressin olevan vähäinen tai neutraali ja arviot 5–7 arvolla 1, mikä tarkoitti stressin olevan jokseenkin tai erittäin voimakasta. Regressiossa hyödynnettiin stepwise-toimintoa, jossa jäljelle jäävät vain tilastollisesti merkitsevät muuttujat. Ensin mallia testattiin koko aineistolla, jonka jälkeen sitä testattiin vielä erikseen sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista.

Ensin hyvinvointia selittäviä tekijöitä testattiin koko aineiston osalta. Tulokset on esitetty taulukossa 22. Hyvinvointia selittävät tilastollisesti erittäin merkitsevästi ja positiivisesti taloudellisen tilanteen vakaus (β .254***), terveydentila (β .314***) ja itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit (β .259***). Lisäksi tilastollisesti erittäin merkitsevästi ja negatiivisesti hyvinvointiin on yhteydessä aikomus ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi (-.210***) sekä tilastollisesti merkitsevästi tunnustukseen liittyvät motiivit (-.159**). Tilastollisesti merkitsevästi ja positiivisesti hyvinvointia selittävät asenteet yrittäjyyttä kohtaan (β .138**) ja pystyvyysuskomus (β .119**). Koko malli selittää hyvinvoinnin vaihtelusta 32 %. Voikin todeta, että sivutoimiset yrittäjät, joille motiivina on itsensä toteuttaminen, voivat paremmin kuin muut sivutoimiset yrittäjät tässä aineistossa. Yrittäjyys tarjoaa näille vastaajille mahdollisuuden rakentaa elämää, jossa itseään voi toteuttaa yrittäjyyden avulla ilman taloudellista pakkoa. On mielenkiintoista, että tunnustukseen liittyvät motiivit ovat negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin. Ehkä se kertoo siitä, että tunnustusta tavoittelevat ihmiset eivät ole kovin tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseensa. Sama koskee niitä, jotka tavoittelevat päätoimista yrittäjyyttä – joku tekijä nykyisessä tilanteessa kaipaa muutosta ja sitä kautta selittää hyvinvointia negatiivisesti. Luonnollisesti hyvä terveys ja taloudellisen tilanteen vakaus ovat hyvinvointia lisääviä tekijöitä yksilön elämässä.

Taulukko 22. Hyvinvointia selittävät tekijät kaikkien vastaajien kohdalla.

	Kaikki vastaajat n=488
Vakio	2.620 (.217)***
Taloudellisen tilanteen vakaus	.718 (.103)*** β .254
Terveydentila	1.033 (.130)*** β .314
Itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit	.192 (.039)*** β .259
Tunnustukseen liittyvät motiivit	-.108 (.035)** β -.159
Aikomukset päätoimiseen yrittäjyyteen	-.125 (.031)*** β -.210
Asenteet yrittäjyyttä kohtaan	.123 (.045)** β .138
Pystyvyysuskomus	.104 (.040)** β .119
F statistics	32.388 ***
Adjusted R ²	.32

Mallia testattiin vielä erikseen sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista. On kuitenkin huomattava, että selittävät tekijät vaihtelevat sen mukaisesti, mistä syystä jokaisen regressio tulos on esitetty tässä erikseen. Ensimmäiseksi esitetään Taulukossa 23 regressioanalyysin tulokset palkkatyön rinnalla yrittäjinä toimivien osalta. Heidän kohdallaan regressioanalyysiin otettiin mukaan myös muuttuja tyytyväisyys palkkatyöhön, josta muodostettiin dummy-muuttuja koodaamalla vastaajien antamat alhaiset arviot (1–4) arvolla 0, mikä tarkoitti tyytymättömyyttä tai neutraalia suhtautumista ja arviot 5–7 arvolla 1, mikä tarkoitti henkilön olevan jokseenkin tai erittäin tyytyväinen palkkatyöhönsä. Malli on hyvin lähellä samaa kuin koko aineiston osalta. Heillä hyvinvointia selittää tilastollisesti erittäin merkitsevästi ja positiivisesti taloudellisen tilanteen vakaus (β .254***), terveydentila (β .283***), tyytyväisyys palkkatyöhön (β .186***) ja

itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit (β .291***). Negatiivisesti hyvinvointiin ovat yhteydessä aikomus ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi (β -.236***) ja tunnustukseen liittyvät motiivit (β -.238***). Lisäksi tilastollisesti merkitsevästi ja positiivisesti hyvinvointia selittävät asenteet yrittäjyyttä kohtaan (β .170**) ja pystyvyysuskomus (β .150**) sekä tilastollisesti melkein merkitsevästi taloudelliset motiivit (β .119*). Koko malli selittää hyvinvoinnin vaihtelusta 37 %.

Taulukko 23. Hyvinvointia selittävät tekijät palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivien osalta.

	Palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivat, n=295
Vakio	2.178 (.281)***
Taloudellisen tilanteen vakaus	.619 (.122)*** β .254
Terveydentila	.963 (.172)*** β .283
Tyytyväisyys palkkatyöhön	.422 (.113)*** β .186
Asenteet yrittäjyyttä kohtaan	.129 (.049)** β .170
Aikomukset päätoimiseksi yrittäjäksi	-.125 (.035)*** β -.236
Pystyvyysuskomus	.117 (.045)** β .150
Itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit	.184 (.045)*** β .291
Tunnustukseen liittyvät motiivit	-.141 (.041)*** β -.238
Taloudelliset motiivit	.077 (.034)* β .119
F statistics	19.157 ***
Adjusted R ²	.37

Eläkkeen rinnalla yrittäjinä toimivien hyvinvointia selittää ko-keilluista muuttujista ainoastaan kolme muuttujaa (Taulukko 24). Positiivisesti hyvinvointia selittäviä tekijöitä ovat asenteet

yrittäjyyttä kohtaan (β .423***) ja taloudellisen tilanteen vakaus (β .312**). Aikomus siirtyä päätoimiseksi selittää hyvinvointia negatiivisesti myös eläkeläisten kohdalla (β -.443***). Näyttäisi siltä, että kun eläkkeellä yrittäjänä toimiva ajattelee yrittäjyyden olevan arvostettua, tavoiteltavaa ja kiehtovaa (asenteet), hän myös voi paremmin. Voisi ajatella, että tämä liittyy siihen, että yksilö kokee tekevänsä jotain sellaista, mitä hän itsekin arvostaa. Toisaalta päätoimisuusaikomukset selittävät hyvinvointia negatiivisesti eläkeläisten kohdalla samoin kuin palkkatyössä olevien kohdalla. Tämä voi liittyä siihen, että ne, jotka ovat tyytyväisiä nykyiseen sivutoimiseen yrittäjyyteen, voivat myös paremmin kuin ne, jolle nykyinen tilanne ei ole optimi. Koko malli selittää hyvinvoinnin vaihtelusta 45 %.

Taulukko 24. Hyvinvointia selittävät tekijät eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivien osalta.

	Eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivat, n=50
Vakio	3.116 (.570)***
Taloudellisen tilanteen vakaus	.931 (.332)** β .312
Aikomukset päätoimiseksi yrittäjäksi	-.351 (.089)*** β -.443
Asenteet yrittäjyyttä kohtaan	.457 (.121)*** β .423
F statistics	14.010 ***
Adjusted R ²	.45

Opiskelun, työttömyyden tai vanhempainvapaan rinnalla yrittäjänä toimivien hyvinvointia selittää positiivisesti ja tilastollisesti erittäin merkitsevästi terveydentila (β .348***), taloudellisen tilanteen vakaus (β .304***) sekä innovatiivisuuteen liittyvät motiivit (β .361***). Negatiivisesti ja tilastollisesti melkein merkitsevästi hyvinvointia selittää tunnustukseen liittyvät motiivit (β -.194*). Taulukossa 25 on esitetty tulokset. Koko malli selittää hyvinvoinnin vaihtelusta 35 %. Onkin mielenkiintoista, että tällä ryhmällä

innovatiivisuuteen liittyvät motiivit sivutoimisen yritystoiminnan aloittamisessa nousevat tärkeäksi hyvinvoinnin selittäjäksi toisin kuin itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit.

Taulukko 25. Opiskelun, työttömyyden tai vanhempainvapaan rinnalla yrittäjänä toimivien hyvinvointia selittävät tekijät.

	Opiskelun, työttömyyden tai vanhempainvapaan rinnalla yrittäjänä toimivat, n=141
Vakio	2.601 (.355)***
Terveydentila	1.247 (.258)*** β .348
Taloudellisen tilanteen vakaus	.856 (.201)*** β .304
Innovatiivisuuteen liittyvät motiivit	.315 (.078)*** β .361
Tunnustukseen liittyvät motiivit	-.152 (.069)* β -.194
F statistics	18.599 ***
Adjusted R ²	.35

Lineaarinen regressioanalyysi päätoimisuusaikomuksesta

Seuraavaksi päätoimisuusaikomusta selitettiin lineaarisen regressioanalyysin avulla. Selitettävänä muuttujana oli päätoimisuusaikomus ja suunnitellun käyttäytymisen teorian mukaisesti selittäviksi muuttujiksi valittiin lähipiiriin tuki, pystyvyysuskomus ja asenteet. Lisäksi päätoimisuusaikomusten selittäjinä testattiin kaikkia muodostettuja keskiarvomuuttujia. Kontrollimuuttujiksi valittiin terveydentilanne, taloudellisen tilanteen vakaus, vastaajan ikä ja yritystoiminnan kesto. Vastaajan iästä ja yritystoiminnan kestoista löytyi niin sanottuja jatkuva muuttujia eli vastaaja oli saanut vastata suoraan joko syntymävuotensa tai yritystoiminnan keston vuosina. Myös muu kuin taloudellisen arvon tuottaminen otettiin selittäväksi muuttujaksi samoin kuin hyvinvointia selittävän regressioanalyysin kohdalla. Taloudellisesta vakaudesta rakennettiin dummy-muuttuja koodaamalla vastaajien antamat

arviot 1–2 arvolla 1, mikä tarkoitti, että taloudellinen tilanne oli jokseenkin tai täysin vakaa ja turvattu sekä arviot 3–4 arvolla 0, mikä tarkoitti, että taloudellinen tilanne oli jokseenkin tai täysin epävarma. Samoin terveydentilasta tehtiin dummy-muuttuja. Arviot 1–3 koodattiin arvolla 1, mikä tarkoitti, että terveystilanne oli vähintään hyvä ja arviot 4–5 arvolla 0, mikä tarkoitti terveystilanteen olevan kohtalainen tai heikko. Linearisessa regressioanalyysissä hyödynnettiin step-wise toimintoa, mikä jättää lopulliseen malliin vain tilastollisesti merkitsevät muuttujat. Mallia testattiin ensin koko aineistolla ja sen jälkeen erikseen sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista.

Taulukossa 26 on esitetty lineaarisen regressioanalyysin tulokset koko aineiston osalta. Eniten päätoimisuusaikomuksia selittää vastaajan kokema lähipiirin tuki eli se, pitäisikö lähipiiri toivottavana vastaajan päätoimiseksi yrittäjäksi ryhtymistä (β .237***). Toiseksi tärkein selittävä tekijä on itsenäisyyteen liittyvät motiivit toimia sivutoimiyrittäjänä (β .198***). Mitä tärkeämpi motiivi itsenäisyys on ollut sivutoimiseksi yrittäjäksi ryhtymistä, sitä todennäköisemmin yksilöllä on aikomuksia siirtyä päätoimiseksi yrittäjäksi. Samoin innovatiivisuuteen liittyvät motiivit selittävät päätoimisuusaikomuksia tilastollisesti erittäin merkitsevästi (β .164***) ja tunnustukseen liittyvät motiivit tilastollisesti melkein merkitsevästi (β .084*). TPB-mallin muuttujista sekä pystyvyyssuskomus (β .179***) että asenteet päätoimisuutta kohtaan (β .175***) selittävät myös päätoimisuusaikomuksia. Mielenkiintoista on, että hyvinvoinnilla on negatiivinen ja tilastollisesti erittäin merkitsevä vaikutus päätoimisuusaikomuksiin (β -.111***). Jos sivutoiminen yrittäjä voi hyvin, hänellä ei ole halua ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi. Tämä ehkä kertoo siitä, että tällöin sivutoimisella yrittäjällä on elämä sellaisessa tilanteessa kuin hänelle parhaiten sopii ja mikä myös lisää hänen hyvinvointiaan. Yritystoiminnan kesto selittää myös negatiivisesti ja tilastollisesti erittäin merkitsevästi päätoimisuusaikomuksia (β -.147***). Tämä kertoo siitä, että mitä kauemmin sivutoimista

yrittäjyyttä on harjoitettu, sitä todennäköisemmin se on myös pysyvä ja haluttu ratkaisu vastaajalle. Lineaarinen regressiomalli selittää 56 % päätoimisuusaikomusten vaihtelusta.

Taulukko 26. Lineaarinen regressioanalyysi päätoimisuusaikomuksista koko aineiston osalta.

	Koko aineisto, n=488
Vakio	-.798 (.349)*
Lähipiirin tuki	.313 (.047)*** β .237
Pystyvyyssuskomus	.262 (.054)*** β .179
Asenteet	.263 (.058)*** β .175
Itsenäisyyteen liittyvät motiivit	.232 (.048)*** β .198
Innovatiivisuuteen liittyvät motiivit	.199 (.048)*** β .164
Tunnustukseen liittyvät motiivit	.097 (.049)* β .084
Hyvinvointi	-.187 (.053)*** β -.111
Yritystoiminnan kesto	-.037 (.008)*** β -.147
F statistics	80.283 ***
Adjusted R ²	.58
*p<.05 ***p<.01 ***p<.001 Suluissa on esitetty keskvirhe.	

Seuraavaksi mallia testattiin erikseen sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista. Ensimmäiseksi esitetään tulokset taulukossa 27 palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivien osalta. Heidän kohdallaan selittäväksi muuttujaksi otettiin myös tyytyväisyys palkkatyöhön. Tulokset ovat yhtenevät koko aineiston tulosten kanssa, mutta muuttujien keskinäinen merkitys on hieman erilainen. Tärkeimmät selittävät muuttujat mallissa ovat itsenäisyyteen liittyvät motiivit sivutoimiyrittäjydessä (β .257***) ja innovatiivisuuteen liittyvät motiivit sivutoimiyrittäjydessä (β .215***).

Näiden jälkeen tulevat asenteet yrittäjyyttä kohtaan (β .199***), pystyvyysuskomus (β .190***) ja lähipiirin tuki (β .186***). Hyvinvointi selittää negatiivisesti päätoimisuusaikomuksia samoin kuin koko aineiston osalta (β -.127**) samoin kuin yritystoiminnan kesto (β -.112**). Palkansaajien osalta myös sukupuoli (mies) selittää päätoimisuusaikomuksia positiivisesti (β .100**). Tyytyväisyys palkkatyöhön selittää päätoimisuusaikomuksia vuorostaan negatiivisesti ja tilastollisesti melkein merkitsevästi (β -.082*). Koko malli selittää päätoimisuusaikomusten vaihtelusta 62 %.

Taulukko 27. Lineaarinen regressioanalyysi päätoimisuusaikomuksista palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivien osalta.

	Palkkatyön rinnalla yrittäjänä toimivat, n=295
Vakio	-.444 (464)
Itsenäisyyteen liittyvät motiivit	.293 (.056)*** β .257
Asenteet	.287 (.069)*** β .199
Lähipiirin tuki	.246 (.058)*** β .186
Innovatiivisuuteen liittyvät motiivit	.251 (.054)*** β .215
Pystyvyysuskomus	.279 (.067)*** β .190
Hyvinvointi	-.240 (.077)** β -.127
Yritystoiminnan kesto	-.032 (.010)** β -.122
Sukupuoli	.394 (.150)** β .100
Tyytyväisyys palkkatyöhön	-.356 (169)* β -.082
F statistics	51.327***
Adjusted R ²	.62
*p<.05 ***p<.01 ***p<.001 Suluissa on esitetty keskvirhe.	

Seuraavaksi testattiin mallia eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivien osalta (Taulukko 28). Heillä on luonnollisesti vähemmän päätoimisuusaikomuksia kuin muilla ryhmillä. Kuitenkin niitä selitti kolme tekijää. Näistä tärkein oli lähimpiin tuki (β .485***) ja sen rinnalla lähes yhtä tärkeänä tunnustukseen liittyvät motiivit (β .464***). Eläkkeellä olevia sivutoimiyrittäjiä houkuttelee päätoimisuuteen siis se, että lähimpiä pitäisi sitä hyvänä asiana ja he saivat yrittäjyydestä tunnustusta. Toisaalta myös heillä hyvinvointi selittää negatiivisesti päätoimisuusaikomuksia (β -.317**). Mitä paremmin eläkkeellä oleva yrittäjä voi, sitä vähemmän hänellä on aikomuksia ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi.

Taulukko 28. Lineaarinen regressioanalyysi päätoimisuusaikomisista eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivien osalta.

	Eläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivat, n=50
Vakio	1.679 (.874)
Lähimpiin tuki	.325 (.123)* β .485
Tunnustukseen liittyvät motiivit	.483 (.109)*** β .464
Hyvinvointi	-.396 (.132)** β -.317
F statistics	19.214***
Adjusted R ²	.53
*p<.05 ***p<.01 ***p<.001 Suluissa on esitetty keskivirhe.	

Seuraavaksi testattiin malli niiden osalta, jotka toimivat yrittäjänä opiskelun, työttömyyden tai vanhempainvapaan rinnalla (Taulukko 29). Tulokset osoittavat, että heillä päätoimisuusaikomuksia selittää ennen kaikkea itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit (β .347***) ja sen jälkeen asenteet päätoimista yrittäjyyttä kohtaan (β .278***) sekä lähimpiin tuki (β .259***). Pystyvyyssuskomus selittää päätoimisuusaikomuksia tilastollisesti melkein merkitsevästi (β .168*). Muista ryhmistä poiketen myös taloudellisen

tilanteen vakaus selittää päätoimisuusaikomuksia negatiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi (β $-.171^{**}$). Mitä vakaampi vastaajan taloudellinen tilanne on, sitä vähemmän tällä on aikomuksia siirtyä päätoimiseksi yrittäjäksi. Huomattavaa on, että hyvinvointi ei selitä tilastollisesti merkitsevästi päätoimisuusaikomuksia niiden osalta, jotka toimivat yrittäjänä opiskelun, työttömyyden tai vanhempainvapaan rinnalla. Koko malli selittää päätoimisuusaikomusten vaihtelusta 56 %.

Taulukko 29. Lineaarinen regressioanalyysi päätoimisuusaikomuksista opiskelun, työttömyyden tai vanhempainvapaan rinnalla yrittäjänä toimivien osalta.

	Opiskelun, työttömyyden tai vanhempainvapaan rinnalla yrittäjänä toimivat n=141
Vakio	-2.077 (.546)***
Lähipiirin tuki	.344 (.090)*** β .259
Pystyvyysuskomus	.247 (.109)* β .168
Asenteet	.410 (.102)*** β .278
Itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit	.474 (.089)*** β .347
Taloudellisen tilanteen vakaus	-.673 (.231)** β $-.171$
F statistics	33.975***
Adjusted R ²	.56
* $p < .05$ *** $p < .01$ **** $p < .001$ Suluissa on esitetty keskivirhe.	

Ordinaalinen regressioanalyysi kasvuaikomuksia selittävästä tekijöistä

Kasvuaikomuksia mitattiin kysymyksellä ”Onko sinulla aikomuksena yritystoiminnan kasvattaminen?”. Vaihtoehtoina oli 1) Ei, olen tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen, 2) Haluan kasvattaa yritystä niin paljon, että se työllistää minut päätoimisesti ja 3)

Haluan kasvattaa yritystäni mahdollisimman paljon ja työllistää myös muita. Ordinaalisen regressioanalyysin avulla selitettiin sitä, mitkä tekijät vaikuttavat sivutoimiyrittäjien kasvuaikomuksiin eli toisin sanoen sitä, mitkä tekijät lisäävät kasvuaikomuksia. Selittäviksi muuttujiksi valittiin alustavan analyysin perusteella seuraavat tekijät: sukupuoli, ikä, yritystoiminnan muoto (y-tunnus vs. muut), toimiala (kauppa vs. muut) ja yritystoiminnan ikä. Lisäksi regressiossa testattiin kaikkia tutkimuksessa olleita keskiarvomuuttujia sekä sitä, haluaako vastaaja tuottaa yritystoiminnallaan muutakin kuin taloudellista arvoa (dummy-muuttuja). Lopulliseen malliin jätettiin vain ne muuttujat, jotka selittivät tilastollisesti merkitsevästi kasvuaikomuksia. Mallia testattiin sekä koko aineistolla että erikseen sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys oli sivutoimista.

Lopulliseen malliin jätettiin ainoastaan muuttujat, jotka olivat mallissa tilastollisesti merkitseviä. Tärkeimpiä selittäviä tekijöitä ovat itsenäisyyteen liittyvät motiivit (Wald 29.947, $p < 0,001$) ja lähipiirin tuki (Wald 17.022, $p < 0,001$). Myös yrityksen ikä selittää tilastollisesti merkitsevästi ja negatiivisesti kasvuaikomuksia (Wald 15,267, $p < 0,001$). Mitä pidempään yritystoiminta on kestänyt, sitä vähemmän vastaajalla on kasvuaikomuksia. Myös hyvinvointi selittää negatiivisesti kasvuaikomuksia (Wald 6,847, $p < 0,01$). Mitä paremmin vastaaja voi, sitä vähemmän hänellä on tarvetta muuttaa nykyistä tilannetta. Innovatiivisuuteen liittyvät motiivit selittävät positiivisesti kasvuaikomuksia (Wald 5,964, $p < 0,05$). Riskien kaihtaminen selittää negatiivisesti kasvuaikomuksia (Wald 4,701, $p < 0,05$). Vastaajat, joiden sivutoimisen yrittäjyyden toiminnan muotona on y-tunnus, tavoittelevat kasvua todennäköisemmin kuin ne, joilla on joku muu toiminnan muoto (Wald 4,064, $p < 0,05$). Kaupan ala toimialoista selittää kasvuaikomuksia eli ne, joilla toimialana on joku muu kuin kauppa, omaavat vähemmän kasvuaikomuksia (Wald 7,672, $p < 0,01$). Mielenkiintoista on, että vastaajat, jotka haluavat tuottaa muutakin kuin taloudellista arvoa, omaavat enemmän kasvuaikomuksia kuin vastaajat, joilla ei ole merkittävässä määrin muita tavoitteita kuin taloudellisen

arvon tuottaminen (Wald 6,505, $p < 0,05$). Malli sopii hyvin aineistoon ($p < 0,001$). Pseudo R^2 arvot voidaan rinnastaa lineaarisen regressioanalyysin selitystasetta kuvaavaan R^2 arvoon. Tässä mallissa ne ovat seuraavat: Cox & Snell .314, Nagelkerke .365 ja McFadden .192.

Seuraavaksi mallia testattiin niiden osalta, jotka toimivat yrittäjinä palkkatyön rinnalla. Heidän kohdallaan selittäväksi muuttujaksi kokeiltiin myös tyytyväisyyttä palkkatyöhön. Malliin jätettiin vain tilastollisesti merkitsevät muuttujat. Samoin kuin koko aineiston osalta, innovatiivisuuteen (Wald 9,350, $p < 0,01$) ja itsenäisyyteen (Wald 15,465, $p < 0,001$) liittyvät motiivit selittävät positiivisesti kasvuaikomuksia. Yrityksen ikä selittää negatiivisesti (Wald 7,825 ($p < 0,01$)) ja lähipiirin tuki positiivisesti (Wald 13,373, $p < 0,001$). Samoin muu kuin y-tunnuksen alla toimiminen selittää negatiivisesti kasvuaikomuksia (Wald 5,247, $p < 0,05$). Koko aineistosta poiketen, sukupuoli selittää aikomuksia tilastollisesti melkein merkitsevästi (Wald 4,481, $p < 0,05$). Naisilla on vähemmän kasvuaikomuksia kuin miehillä. Tyytymättömyys palkkatyöhön selittää myös kasvuaikomuksia positiivisesti (Wald 8,666, $p < 0,01$), kun taas muu kuin kaupan alalla toimiminen selittää niitä negatiivisesti (Wald 4,011, $p < 0,05$). Malli sopii hyvin aineistoon ($p < 0,001$). Pseudo R^2 arvot ovat Cox & Snell .359, Nagelkerke .418 ja McFadden .227.

Seuraavaksi mallia testattiin niiden osalta, jotka toimivat yrittäjinä eläkkeen rinnalla. Eläkeläisistä suurin osa ei tavoittele yrityksensä kasvattamista, mikä näkyy siinä, että selittäviä tekijöitä on vaikea löytää. Ainoastaan innovatiivisuuteen liittyvät motiivit sivutoimiyrittäjyydessä selittivät kasvuaikomuksia eläkeläisten osalta. Toisin sanoen eläkeläiset, joille yrittäjyydessä oli motiivina tuoteidean kehittäminen ja oma innovatiivisuus, halusivat muita enemmän kasvaa. Innovatiivisuuden Wald -arvo oli 6,463 ($p < 0,001$) ja malli sopi hyvin aineistoon ($p < 0,001$). Pseudo R^2 arvot olivat seuraavat: Cox & Snell 0,142, Nagelkerke 0,194 ja McFadden 0,116.

Viimeiseksi mallia testattiin niiden osalta, jotka toimivat sivutoimisina yrittäjinä joko opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla. Heidän osaltaan tulokset poikkeavat hieman muista vastaajista. Kasvuaikomuksia selittävät negatiivisesti riskien kaihtaminen (Wald 9,446, $p < 0,01$), tyytyväisyys elämään (Wald 5,424, $p < 0,05$), toimiminen muulla kuin y-tunnuksella (Wald 9,389, $p < 0,01$), terveydentilan heikkous (Wald 4,185, $p < 0,05$) sekä se, että vastaajalla on lähinnä vain taloudellisia tavoitteita arvon tuotannossa (Wald 8,686, $p < 0,01$). Positiivisesti kasvuaikomuksia selittävät itsenäisyyteen liittyvät motiivit (Wald 13,785, $p < 0,001$) sekä nykyisen taloudellisen tilanteen epävarmuus (Wald 9,731, $p < 0,01$). Pseudo R^2 arvot ovat: Cox & Snell 0,398, Nagelkerke 0,462 ja McFadden 0,256.

Logistinen regressioanalyysi muun kuin taloudellisen arvon tuottamisesta

Neljänneksi mallinnettiin sitä, mikä selittää sivutoimiyrittäjien osalta muun kuin taloudellisen arvon tuottamista yritystoiminnassa. Alkuperäinen kysymys oli ”Missä määrin pyrit yritystoiminnallasi tuottamaan myös muuta kuin taloudellista arvoa (esim. yhteiskunnalliset, kulttuuriset tai ekologiset tavoitteet)?”, ja vastausvaihtoehtona oli Likertin 7-portainen asteikko (1=en lainkaan, 7=merkittävässä määrin). Regressioanalyysiä varten selitettävä muuttuja muutettiin binaariseksi. Vastaajien antamat arviot 1–4 koodattiin arvolla 0, joka tarkoitti sitä, että vastaaja ei kovin merkittävässä määrin pyri tuottamaan muuta kuin taloudellista arvoa yritystoiminnallaan. Arviot 5–7 koodattiin arvolla 1, mikä tarkoitti vastaajan pyrkivän tuottamaan jokseenkin tai hyvin merkittävässä määrin muutakin kuin taloudellista arvoa toiminnallaan. Vastaajat jakautuivat kahteen lähes yhtä suureen luokkaan. Vastauksista 215 koodattiin arvolla 0 ja 230 arvolla 1.

Ensimmäiseksi logistista regressioanalyysiä käytettiin koko aineiston osalta. Selitettäviksi muuttujiksi kokeiltiin kaikkia keskiarvomuuttujia, yrityksen ikää ja vastaajan ikää. Lisäksi

dummy-muuttujiksi valittiin sukupuoli, terveydentila, taloudellisen tilanteen vakaus ja y-tunnus toiminnan muotona. Toimialojen välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja, joten toimialaa ei otettu mukaan malliin.

Tulokset osoittavat, että koko aineiston osalta ainoastaan itsensä toteuttamiseen (Wald 18,401, $p < 0,001$) ja innovatiivisuuteen (Wald 4,108, $p < 0,05$) liittyvät motiivit selittävät sitä, että vastaaja pyrkii tuottamaan yritystoiminnallaan muutakin kuin taloudellista arvoa. Malli luokittelee oikein 67 % vastaajista (Pseudo R^2 arvot: Nagelkerke 0,198, Cox & Snell 0,148). Analyysi tehtiin vielä erikseen sen mukaan, minkä rinnalla yritystoiminta oli sivutoimista. Palkansaajien osalta muun kuin taloudellisen arvon tuottamista selittävät itsensä toteuttamiseen (Wald 36,705, $p < 0,001$) liittyvät motiivit positiivisesti ja taloudelliset motiivit (Wald 5,390, $p < 0,05$) negatiivisesti. Malli luokittelee 67 % tapauksista oikein (Pseudo R^2 arvot: Nagelkerke 0,213, Cox & Snell 0,159). Eläkeläisten osalta ainoastaan itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit selittävät muun kuin taloudellisen arvon tuottamista (Wald 7,992, $p < 0,01$). Malli luokittelee oikein 71 % tapauksista (Pseudo R^2 arvot: Nagelkerke 0,268, Cox & Snell 0,197). Viimeiseksi mallia testattiin niiden osalta, jotka toimivat yrittäjinä opiskelun, vanhempainvaipan tai työttömyyden rinnalla. Heillä muun kuin taloudellisen arvon tuottamista selittävät vastaajan ikä (Wald 4,732, $p < 0,05$) ja itsensä toteuttamiseen liittyvät motiivit (Wald 12,167, $p < 0,001$). Malli luokittelee oikein 60 % tapauksista (Pseudo R^2 arvot: Nagelkerke 0,168, Cox & Snell 0,125).

3 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

3.1 Yhteenveto tuloksista

Yleisiä havaintoja

Suurin osa kyselyyn vastanneista sivutoimisista yrittäjistä (61 %) oli hybridiyrittäjiä eli henkilöitä, jotka yhdistävät palkkatyön ja yrittäjyyden. Opiskelun ohessa yrittäjinä toimivia oli myös varsin runsaasti, 16 %. Työttömyyden (11 %), eläkkeen (10 %) tai esimerkiksi vanhempainvapaan rinnalla yrittäminen oli hieman harvinaisempaa. Aiempien tutkimusten tapaan korkeasti koulutettuja oli huomattava määrä (57 %). Miehet toimivat naisia useammin sivutoimiyrittäjinä eläkkeen rinnalla, kun taas naiset yrittivät miehiä useammin opiskelun ohessa. Suosituin yritystoiminnan muoto oli y-tunnus (58 %). Huomionarvioista kuitenkin on, että kevytyrittäjiä eli laskutuspalvelun kautta toimivia oli vastanneista 25 %, mitä voidaan pitää varsin suurena määränä. Toimialoista palvelut olivat selkeästi yleisimpiä: 41 % toimi asiantuntijapalvelujen ja 31 % muiden palvelujen parissa.

Aiempaa tutkimusta mukaillen yritystoiminta oli useimmilla pitkäkestoista. Yritysten iän keskiarvo oli yli 7 vuotta, ja 68 % vastanneista oli toiminut yrittäjänä vähintään 5 vuotta. Naisten yritystoiminta oli miehiä useammin tuoretta (alle 2 vuotta). Yritystoiminnasta saadut tulot olivat useimmiten pieniä, tulojen mediaanin ollessa 3000 euroa vuonna 2020. Miesten ja vanhempien vastaajien yrittäjyystulot olivat keskimäärin suurempia kuin naisten ja nuorempien vastaajien. Suurimmat yrittäjyystulot löytyivät eläkkeen rinnalla yrittäviltä, jotka useammin olivat myös miehiä, kun taas palkansaajien yrittäjyystulot jäivät keskimäärin pienemmiksi. Tämä voi johtua siitä, että palkansaajilla on vähemmän mahdollisuuksia käyttää aikaa yritystoimintaan.

Sivutoimiset yrittäjät ovat hyvin heterogeeninen ryhmä sekä yritystoimintaan käytetyn ajan että siitä saatavien tulojen suhteen. 12 % vastanneista voidaan luonnehtia satunnaisyrittäjiksi, jotka käyttävät vähän aikaa (2 h tai vähemmän / viikko) yritystoimintaan, ja joilla yrittäjyystulot ovat vastaavasti vähäiset (500 € tai vähemmän v. 2020). Toisaalta 16 % vastaajista panostaa yritystoimintaansa suhteellisen paljon (15 h tai enemmän / viikko) ja saa siitä myös selkeästi tuloja (vähintään 9355 € v. 2020).

Keskimäärin sivutoimiset yrittäjät eivät käytä yritystoimintaansa kovin paljon aikaa. Suurin osa ilmoittaa käyttävänsä yritystoimintaan päivän tai alle päivän viikossa. Pienintä ajankäyttö on palkkatyön rinnalla, mikä osaltaan selittää myös tuloja. Nuoremmat yritykset vaativat hieman enemmän aikaa kuin jo vakiintuneet yritykset. Yleisesti ottaen sivutoimiyrittäjyydestä saatujen tulojen osuus kokonaistuloista on kohtalaisen pieni (mediaani 10 %). Pienin osuus on palkkatyön ohella yrittävillä ja suurin freelancereilla. Eniten tuloja tuottivat 5–10 vuotta toimineet yritykset. Puolet vastaajista kuitenkin katsoi, että yrittäjyydestä saatava tulot ovat tärkeitä tai erittäin tärkeitä. Tärkeimpiä tulot olivat opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäville. Suurin osa vastaajista (68 %) koki oman taloudellisen tilanteensa olevan joko jokseenkin tai täysin vakaa ja turvattu. Miehet kokivat näin hieman useammin kuin naiset.

Tärkeimmiksi sivutoimiyrittäjyyden motiiveiksi nousivat sekä tilastollisessa analyysissä että laadullisessa analyysissä taloudelliset motiivit ja itsensä toteuttamisen motiivit. Motiivit erosivat jossain määrin eri ryhmien välillä. Taloudelliset motiivit korostuvat opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittävillä sekä perus-, toisen- tai keskiasteen koulutuksen saaneilla.

Sivutoimisten yrittäjien palvelutarpeet

Aiemmassa tutkimuksessa (Viljamaa ym., 2015) sivutoimiset yrittäjät kokivat usein olevansa jossain määrin väliinputoajia yhteiskunnan rakenteiden ja palvelujen suhteen. Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, mihin aihepiireihin liittyvät sivutoimiyrittäjien palvelutarpeet. Lisäksi selvitettiin, mitä kanavia sivutoimiyrittäjät palvelutarpeiden täyttämiseen käyttävät.

Noin puolet vastaajista ei ollut tarvinnut mitään sosiaalietuutta viimeisen vuoden aikana. 37 % oli saanut, 4 % olisi tarvinnut, mutta ei ole saanut. 7 % ei ollut hakenut, vaikka olisi tarvinnut. Miehet olivat tarvinneet sosiaalietuuksia hieman enemmän kuin naiset ja nuoremmat ikäluokat enemmän kuin vanhemmat. Eniten sosiaalietuuksia ovat tarvinneet ja saaneet kevytyrittäjänä toimivat.

Neuvontaa tarvittiin erityisesti verotukseen/lainsäädäntöön liittyen sekä yrityksen talouteen/liiketoiminnan kehittämiseen liittyen. Naiset kokivat neuvonnan tärkeämpänä kuin miehet. Suurin ero miesten ja naisten välillä oli sosiaaliturvaan liittyvässä neuvonnassa: naiset kokivat neuvonnan keskimäärin selkeästi tärkeämmäksi kuin miehet. Nuoremmat vastaajat tarvitsivat enemmän neuvontaa yrityksen talouteen ja liiketoiminnan kehittämiseen liittyen samoin kuin kevytyrittäjät verrattuna muihin sivutoimiyrittäjyyden muotoihin. Tärkeintä sosiaaliturvaan liittyvä neuvonta oli niille, jotka toimivat yrittäjinä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla.

Vastaajat, jotka kokivat sosiaaliturvaan liittyvän neuvonnan tärkeäksi, saivat sitä internetin, Kelan ja TE-keskuksen kautta. Suuri osa koki, ettei sosiaaliturvaan liittyvää neuvontaa saa mistään tai he eivät tieneet, mistä sitä saisi. Työterveyteen liittyvän neuvonnan tärkeäksi kokeneet saivat sitä terveyskeskuksista ja muusta julkisesta terveydenhuollosta, palkkatyön työterveyspalveluista ja internetistä. Suuri osa ei tiennyt, mistä neuvontaa saisi. Liike-

toiminnan kehittämiseen liittyvän neuvonnan tärkeäksi kokeneet saivat sitä omista verkostoistaan (kollegat, yrittäjätuttavat, ystävät). Myös tilitoimistot, kirjanpitäjät ja yritys- ja uusyrityskeskukset toimivat neuvonantajina. Osa ei tiennyt, mistä neuvontaa saisi. Lainsäädäntöön ja verotukseen liittyvää neuvontaa saatiin verotoimistosta ja vero.fi palvelusta. Talouteen liittyvää neuvontaa saatiin kirjanpitäjiltä ja tilitoimistoilta. Merkittävä osa kuitenkin koki, ettei saa talouteen liittyvää neuvontaa mistään tai ei tiennyt mistä sitä saisi.

Sivutoimiyrittäjien hyvinvointi ja sitä selittävät tekijät

Sivutoimiyrittäjyyteen liittyy erityisiä hyvinvoinnin haasteita, joiden taustalla on kaksoisrooli ja siitä aiheutuvat käytännön paineet. Hybridiyrittäjien on katsottu muodostavan oman ryhmänsä psykologisen hyvinvoinnin kannalta (Ardianti ym., 2022). Tutkimuksessa selvitettiin sivutoimisten yrittäjien hyvinvoinnin tasoa ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Hyvinvoinnin taso on sivutoimiyrittäjillä varsin hyvä. 85 % vastanesta arvioi terveydentilansa vähintään hyväksi ja 68 % kokee olevansa jokseenkin tai erittäin tyytyväinen elämäänsä. 73 % kokee itsensä enemmän onnelliseksi kuin onnettomaksi ja 66 % kokee itsensä jokseenkin tai hyvin eläväksi ja elinvoimaiseksi. Korkein hyvinvointi oli hybridiyrittäjillä eli yrittäjänä palkkatyön ohessa toimivilla.

Stressiä koki 47 % vastaajista. Naiset kokivat hieman miehiä enemmän stressiä, samoin nuoremmat vastaajat enemmän kuin vanhemmat. Eniten stressiä kokivat yrittäjänä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla toimivat. Stressin kokeminen korreloi negatiivisesti hyvinvoinnin kanssa: mitä enemmän stressiä yksilö koki, sitä huonommin hän voi.

Vastaajien psykologiset tarpeet autonomian, yhteenkuuluvuuden ja kompetenssin suhteen täytyivät jokseenkin hyvin. Palvelualalla

toimivat saivat muita enemmän hyvää palautetta omasta osaamisestaan. Nuoremmilla vastaajilla oli heikompi käsitys omasta osaamisestaan kuin vanhemmilla. Nuoremmat vastaajat myös kokivat pääsääntöisesti enemmän stressiä kuin vanhemmat. Ikäryhmittäin tarkasteltuna korkein keskiarvo stressin suhteen oli alle 30-vuotiailla (ka 4,8) ja matalin vähintään 60-vuotiailla (ka 3,4).

Suurimmalla osalla vastaajista tyytyväisyys menneeseen elämään on hyvä. Keskimäärin heikointa tyytyväisyys oli opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimivilla, mutta tämäkin ryhmä oli enemmän tyytyväinen kuin tyytymätön. Yleisesti hyvinvointia selittävinä tekijöinä nousevat esiin taloudellisen tilanteen vakaus, terveydentila, asenteet yrittäjyyttä kohtaan, pystyvyysuskomus ja se, että yritystoimintaan on motivoitunut itsensä toteuttaminen. Aikomus ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi sekä se, että yrittäjyydellä on tunnustuksen saamiseen liittyviä motiiveja, sen sijaan selittivät negatiivisesti hyvinvointia. Näyttäisi siltä, että kun sivutoiminen yrittäjyys tarjoaa mahdollisuuden toteuttaa itseään yrittäjyyden avulla ilman taloudellista pakkoa, sillä on myönteisiä vaikutuksia yksilön hyvinvointiin, kun suunnitteilla ei kuitenkaan ole päätoiminen yrittäjyys.

Tulokset kuitenkin eroavat sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys on sivutoimista. Palkkatyön ohella yrittävillä hyvinvointia selittävät edellä mainittujen lisäksi taloudellisen tilanteen vakaus ja taloudelliset motiivit. Voisikin sanoa, että palkkatyössä olevilla yrittäjyys tarjoaa mahdollisuuden mukaviin lisätuloihin, mikä lisää hyvinvointia. Eläkkeen rinnalla yrittävien osalta hyvinvointia puolestaan selittävät asenteet yrittäjyyttä kohtaan ja taloudellisen tilanteen vakaus, ja negatiivisesti päätoimisuusaikomukset. Eläkeläiset voivat siis paremmin, jos heillä ei ole tavoitteena enää päätoimiseksi yrittäjäksi ryhtyminen, mutta he kokevat yrittäjyyden olevan jotain arvostuksen arvoista. Voi olla, että eläkeläiset, jotka tavoittelevat vielä päätoimista yrittäjyyttä, saattavat tehdä sitä jostakin pakosta, mikä vuorostaan heijastuu hyvinvointiin.

Päätoimisuus- ja kasvuaikomukset sekä niitä selittävät tekijät

Sivutoiminen yrittäjyys on herättänyt yrittäjyyden tutkimuksessa kiinnostusta ensisijaisesti väylänä päätoimiseen yrittäjyyteen (esim. Folta ym., 2010; Raffiee & Feng, 2014). Vaikka tämän tutkimuksen lähtökohtana oli näkemys sivutoimiyrittäjyydestä itsenäisesti tärkeänä ilmiönä, haluttiin myös tarkastella erikseen sivutoimiyrittäjien kiinnostusta yritystoiminnan kasvattamiseen sekä päätoimiseen yrittäjyyteen.

Suurin osa (52 %) vastaajista valitsisi sivutoimisen yrittäjyyden, jos saisi vapaasti valita. Sivutoiminen yrittäjyys siis näyttäytyy useimmille toivottavana tilanteena. 34 % haluaisi toimia päätoimisena yrittäjänä ja vain pieni osa (14 %) pelkää palkkatyössä. Freelancereista vain 22 % valitsisi päätoimisen yrittäjyyden, kun taas y-tunnuksella yrittävistä sen valitsisi 38 % ja kevytyrittäjistä 31 %. Päätoimista yrittäjyyttä estävät tärkeimmät syyt olivat taloudellinen epävarmuus ja huonompi sosiaaliturva. Erityisesti palkkatyössä olevat eivät halua luopua taloudellisesta varmuudesta tai sosiaaliturvasta. Vanhimmille vastaajille (vähintään 60-vuotiaat) taloudellinen epävarmuus oli pienempi este kuin muille ikäluokille. Naisille epäonnistumisen pelko oli hieman suurempi este kuin miehille samoin kuin liian kova kilpailu tai asiakkaiden vähäinen määrä. Nuoremmille vastaajille oman osaamisen puute, riittämätön tieto tai vaikeus saada rahoitusta olivat suurempia esteitä kuin vanhemmille vastaajille. Päätoimista palkkatyötä vuorostaan esti eniten se, että alueella tai omalla alalla ei ole kokoaikaista palkkatyötä tarjolla.

Huomionarvoista on, että lähes puolelle vastaajista (47 %) erot palkansaajan ja yrittäjän työttömyys- ja sosiaaliturvan välillä vaikuttavat kiinnostukseen toimia päätoimisena yrittäjänä. Suurin merkitys tällä tekijällä oli 30–49 -vuotiaille.

Suurin osa (51 %) vastaajista ei myöskään halunnut kasvattaa yritystoimintaansa. 35 % halusi kasvattaa yritystään niin paljon,

että pystyisi toimimaan päätoimisena yrittäjänä ja 13 % niin paljon, että voisi työllistää myös muita. Miehillä oli naisia vahvempi halu kasvaa työnantajayrittäjäksi ja naisilla vahvempi halu työllistää itsensä. Nuoremmilla oli enemmän kasvuaikomuksia kuin vanhemmilla. Y-tunnuksen omaavat halusivat kasvattaa muita useammin kasvattaa yritystään muita työllistäväksi ja kevytyrittäjät taas useammin työllistää itsensä.

Vakaa aikomus päätoimisuudesta oli 39 %:lla vastaajista. Korkeimmat aikomukset olivat niillä, jotka toimivat yrittäjänä opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla. Mitä vanhempi yrittäjä ja mitä kauemmin hän on toiminut sivutoimisena yrittäjänä, sitä vähemmän oli aikomuksia siirtyä päätoimiseksi. Aikomusta ryhtyä päätoimiseksi yrittäjäksi selittävät lähipiirin tuki, itsenäisyyteen, innovatiivisuuteen ja tunnustukseen liittyvät motiivit sivutoimiyrittäjyydessä, asenteet päätoimisuutta kohtaan sekä usko omaan pystyvyyteen menestyä päätoimisena yrittäjänä. Hyvinvointi puolestaan selittää negatiivisesti päätoimisuusaikomuksia. Tämä tarkoittaa todennäköisesti sitä, että mitä hyvinvoivempi yksilö on, sitä vähemmän hänellä on halua muuttaa nykyistä tilannettaan ja sitä kautta myös halu siirtyä päätoimiseksi yrittäjäksi on vähäisempi. Myös yritystoiminnan kesto selittää päätoimisuusaikomuksia negatiivisesti. Mitä kauemmin sivutoiminen yrittäjyys on kestänyt, sitä vähemmän yksilöllä on enää haluja siirtyä päätoimiseksi.

Päätoimisuusaikomuksia selittävät tekijät eroavat sen mukaan, minkä rinnalla yrittäjyys on sivutoimista. Palkkatyön rinnalla toimivilla päätoimisuusaikomuksia selittävät itsenäisyyteen ja innovatiivisuuteen liittyvät motiivit sivutoimiyrittäjyydessä, sukupuoli (mies), asenteet päätoimista yrittäjyyttä kohtaan, lähipiirin tuki ja usko omaan pystyvyyteen toimia yrittäjänä. Negatiivisesti päätoimisuusaikomuksia selittävät hyvinvointi, tyytyväisyys palkkatyöhön ja yritystoiminnan kesto. Eläkkeen rinnalla toimivien osalta päätoimisuusaikomuksia selittävät vain lähipiirin tuki ja tunnustukseen liittyvät motiivit. Opiskelun, vanhempainvapaan tai

työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimivien osalta päätoimisuus-
aikomuksia selittävät lähipiirin tuki, usko omaan pystyvyyteen,
asenteet päätoimisuutta kohtaan ja itsensä toteuttamiseen liitty-
vät motiivit. Taloudellisen tilanteen vakaus selittää negatiivisesti
päätoimisuusaikomuksia eli mitä vakaampi taloudellinen tilanne
on, sitä vähemmän on päätoimisuusaikomuksia.

Kasvuaikomuksia eli todennäköisyyttä haluun kasvattaa yritystä
mahdollisimman paljon, selittävät positiivisesti innovatiivisuuteen
ja itsenäisyyteen liittyvät yrittäjyyden motiivit sekä lähipiirin tuki.
Negatiivisesti kasvuaikomuksia selittävät yrityksen ikä, riskien
kaihtaminen, hyvinvointi, muu kuin y-tunnus toiminnan muoto-
na, muu kuin kaupan toimiala ja se, että vastaajalla ei ole muita
kuin taloudellisen arvon tuottamisen tavoitteita. Toisin sanoen
vastaajat, jotka haluavat tuottaa muutakin kuin taloudellista
arvoa, haluavat muita useammin kasvattaa yritystään. Tämä voi
liittyä yhteiskunnalliseen vastuuseen toimia toisten työllistäjänä.

Kasvuaikomusten suhteen tulokset eroavat sen mukaan minkä
rinnalla yrittäjyys on sivutoimista. Hybridiyrittäjien kasvuaiko-
muksia selittävät innovatiivisuuteen ja itsenäisyyteen liittyvät
motiivit, tyytymättömyys palkkatyöhön ja lähipiirin tuki. Negatii-
visesti kasvuaikomuksia selittävät sukupuoli (nainen), yritystoi-
minnan muoto (jokin muu kuin y-tunnus), toimiala (jokin muu kuin
kauppa) sekä yrityksen ikä. Näyttäisi siis siltä, että palkansaajien
osalta yritystoiminnan kasvattamiseen on löydettävissä sekä
työntekijöitä kuten tyytymättömyys palkkatyöhön ja toisaalta
vetovoimatekijöitä kuten yritystoiminnan tarjoama itsenäisyys ja
mahdollisuus innovoida jotain uutta. Eläkkeen rinnalla toimivien
kasvuaikomuksia selittävät ainoastaan innovatiivisuuteen liittyvät
yrittäjyyden motiivit eli halu kehittää tuoteideaa ja olla innovatii-
vinen. Opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla
kasvuaikomuksia selittävät itsenäisyyteen liittyvät motiivit ja
taloudellisen tilanteen epävarmuus. Negatiivisesti kasvuaiko-
muksia selittävät riskien kaihtaminen, tyytyväisyys elämään,

terveydentilan heikkous, yritystoiminnan muoto (muu kuin y-tunnus) sekä se, että vastaajalla ei ole muita kuin taloudellisia arvon tuottamisen tavoitteita.

Pyrkimys muun kuin taloudellisen arvon tuottamiseen ja sitä selittävät tekijät

Yrittäjyydellä on katsottu olevan merkittävää potentiaalia niin sanottujen viheliäisten ongelmien ratkaisemiseen: yrittäjyyttä tarvitaan sekä ekologisten että sosiaalisten haasteiden käsittelyssä. Muun kuin taloudellisen arvon tuottamisella on myös todettu olevan yhteyksiä työhyvinvointiin (Brieger ym., 2020). Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, missä määrin sivutoimiyrittäjillä on pyrkimyksiä tuottaa yritystoiminnallaan muutakin kuin taloudellista arvoa.

Suurin osa vastaajista (52 %) halusi tuottaa yrittäjyydellään muutakin kuin taloudellista arvoa. Tämä oli erityisen tärkeää niille, jotka toimivat yrittäjinä opiskelun rinnalla. Vähiten tärkeää muun kuin taloudellisen arvon tuottaminen oli eläkkeen ohella yrittäville. Tämä saattaa liittyä myös ikään, koska vastaajan ikä korreloi negatiivisesti muun kuin taloudellisen arvon tuottamisen kanssa, ts. nuorilla oli useammin tavoitteita muun kuin taloudellisen arvon tuottamiseen. Naisille muun kuin taloudellisen arvon tuottaminen oli hieman tärkeämpää kuin miehille.

Muun kuin taloudellisen arvon tuottamista selittävät ainoastaan itsensä toteuttamiseen ja innovatiivisuuteen liittyvät yrittäjyyden motiivit. Lisäksi opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla toimivien osalta muun kuin taloudellisen arvon tuottamista selittää vastaajan ikä eli mitä vanhempi tähän luokkaan kuuluva vastaaja oli, sitä todennäköisemmin hän halusi tuottaa muutakin kuin taloudellista arvoa. Tuloksista nousee selvästi esille myös se, että itsensä toteuttaminen on vahvassa yhteydessä siihen, että yritystoiminnalla halutaan tuottaa muutakin

kuin taloudellista arvoa. Näin ollen arvo voi syntyä itselle, mutta myös laajemmin yhteiskunnallisesti.

3.2 Johtopäätökset

Sivutoimisuus on suurimmalle osalle pysyvä ratkaisu, mikä vastaa myös aiempia tuloksia (Thorgren ym., 2016; Viljamaa ym., 2017). Sivutoimisena yrittäjänä toimitaan joko lisätulojen tai itsensä toteuttamisen motivoimana. Mitä hyvinvoivempi sivutoiminen yrittäjä on, sitä vähemmän hänellä on tarvetta muuttaa nykytilannetta eli kasvattaa yritystä tai siirtyä päätoimiseksi yrittäjäksi. Nuorten vastaajien keskuudessa kuitenkin korostuu tarve tuottaa yritystoiminnalla muutakin kuin taloudellista arvoa. Tämä heijastuu myös kasvuaikomuksiin.

Suurin osa sivutoimisista yrittäjistä on tyytyväinen nimenomaan sivutoimiseen yrittäjyyteen. Suurin osa palkkatyötä ja yrittäjyyttä yhdistävistäkin valitsisi nykyisen tilanteensa mieluummin kuin vain jommankumman. Huomionarvoista on, että päätoimisuuden valitsisi freelancereista vain noin viidennes. Päätoimista palkkatyötä on monella alalla ja alueella heikosti saatavilla. Näyttää siltä, että palkkatyön ja yrittäjyyden yhdistelmä on yhä useammalle realistinen ja myös sopiva vaihtoehto.

Suuremmat yrittäjyystulot ovat yhteydessä päätoimisuusaikomuksiin, mikä osaltaan tukee Petrovan (2010) ja Ferreiran (2020) ajatuksia oppimisesta: menestys sivutoimiyrittäjänä kertoo mahdollisuuksista onnistua myös päätoimisena yrittäjänä. Samaan ajatuskulkuun sopii myös yrityksen iän vaikutus. Pidempään sivutoimiyrittäjänä toimineet pohtivat päätoimiseksi siirtymistä harvemmin ja epäonnistumisen pelko on päätoimisuuden esteenä merkittävin vasta vähän aikaa sivutoimiyrittäjänä toimineille.

Pääsääntöisesti sivutoimiset yrittäjät voivat hyvin. Vaikka lähes puolet sivutoimiyrittäjistä koki stressiä, hyvinvoinnin yleinen taso

oli hyvä. Silloin kun taloudellinen tilanne on vakaa, yrittäjyydestä saa mukavia lisätuloja ja siihen motivoi ainakin osittain itsensä toteuttaminen, yhtälö toimii. Aiemmassa tutkimuksessa (Brieger ym., 2020) merkityksellisyys on yhdistetty hyvinvointiin yrittäjillä. Korkein hyvinvointi on yrittäjinä palkkatyön rinnalla toimivilla.

Yrittäjän sosiaaliturva mielletään heikoksi ja sillä on vaikutusta. Sekä palkkatyön että opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjänä toimivista yli puolet koki tämän vaikuttavan omalla kohdallaan paljon tai erittäin paljon. Käsitys yrittäjän heikommasta sosiaaliturvasta vaikuttavat merkittävästi etenkin niihin sivutoimiyrittäjiin, jotka olisivat päätoimisia jos ”saisivat vapaasti valita”. Tulos kertoo osaltaan siitä, että palkansaajien ja yrittäjien sosiaaliturvan logiikat ovat useimmille vieraita. Todellisuudessa nimenomaan sivutoimiyrittäjiä voidaan pitää järjestelmien väliinputoajina (ks. Saikkonen, 2019).

Nähtävissä on myös, että **erittäin pienituloiset parantavat taloudellista tilannettaan sivutoimisella yrittäjyydellä.** Tämä voi kertoa siitä, että joustavaa osa-aikaista palkkatyötä on vaikea löytää (vrt. Bögenhold, 2019) ja niin sanottu keikkatalous nostaa päätään. Yrittäjyys myös mahdollistaa oman ajankäytön suunnittelun vapaammin kuin palkkatyö. Tärkeimmiksi yrittäjyystulot koetaan opiskelun, vanhempainvapaan tai työttömyyden rinnalla yrittäjyyttä harjoittavien ryhmässä, ja tässä ryhmässä myös korostuvat vahvimmin taloudelliset motiivit yrittäjyyden taustalla.

Eläkeikää lähestyvät sivutoimiyrittäjät suunnittelevat yritystoiminnan jatkamista palkkatyöstä luovuttuaan. Peräti kolme neljästä pitää todennäköisenä, että yritystoiminta jatkuu myös eläkkeellä, mikä osaltaan tukee Tornikoski ym. (2015) tuloksia. Tämä myös kertoo siitä, että sivutoimisella yrittäjyydellä on merkitystä työurien pidentämisen kannalta. Kun väestö vanhenee ja eläkkeelle tällä hetkellä usein päästään hyvässä kunnossa, on sivutoimiyrittäjyys mielekäs vaihtoehto. Päätoiminen yrittäjyys taas kiinnostaa eläkkeen rinnalla yrittäviä vain harvoin.

3.3 Toimenpidesuosituksset

Sosiaaliturvan uudistuksissa työurien monimuotoisuus tulee huomioida. Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa (Valtioneuvosto, 2019) työn murros tuodaan esiin yhtenä sosiaaliturvan uudistamisen perusteena. Meneillään olevassa uudistuksessa myös yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistelemiseen liittyvät haasteet ovat tarkastelussa (Sosiaaliturvakomitea, 2021), mutta oman haasteensa tuo ymmärrettävä pyrkimys varmistaa, että sosiaaliturvan tarjoamilla etuuksilla ei subventoida yritystoimintaa kilpailulle vahingollisella tavalla. Nähtäväksi jää, minkälainen tuleva kokonaisuus yksilön kannalta on.

Sosiaaliturvaan liittyvää viestintää tulee selkiyttää ja lisätä. Erilaiset verkkosivut ovat hyvä kanava tiedon tarjoamiseen, ja sivutoimiset yrittäjät selkeästi hyödyntävät internettiä tiedonhaussa, mutta lisäksi olisi suositeltavaa, että verkkosivuilla myös ohjattaisiin henkilökohtaisen neuvonnan piiriin mahdollisuuksien mukaan. Huomattava osa vastaajista koki tarvitsevansa neuvontaa, mutta ei tiennyt mistä sitä saisi. Kevytyrittäjyyspalveluja tarjoavien tahojen olisi perusteltua panostaa laadukkaaseen verkkotarjontaan, jossa huomioitaisiin myös ohjaus lisätiedon lähteille.

Myös työterveyteen ja yrityksen talouteen liittyvän neuvonnan osalta on tiedontarvetta, jota nykyiset lähteet eivät välttämättä kata. Tällä hetkellä tuntuu epärealistiselta, että sivutoimisille yrittäjille olisi tarjolla yhden luukun palvelualusta, joka vastaisi kaikkiin tiedontarpeisiin. Keskeisten toimijoiden (esim. Kela) olisi kuitenkin tärkeä huomioida nykyistä paremmin sivutoimiset yrittäjät kohderyhmänä. Perinteisesti olemme ymmärtäneet neuvonnalla henkilökohtaista neuvontaa, mutta kyselyn tulokset osoittavat, että tiedonhaku netistä on myös tällä kohderyhmällä erittäin luontevaa. Huomattavia parannuksia voitaisiin saavuttaa huomioimalla kohderyhmä nykyistä selkeämmin verkossa tarjolla olevissa sisällöissä.

Eläkeläisten sivutoimista yrittäjyyttä tulee edistää. Sivutoiminen yrittäjyys eläkkeellä tarjoaa, samoin kuin osa-aikainen palkkatyökin, hyvän tavan ylläpitää eläkeikäisten aktiivisuutta ja osallisuutta yhteiskuntaan. Yrittäjyyteen liittyvä omaehtoisuus ja kyselyn tuloksissakin esiin nouseva itsenäisyys tekevät siitä toimivan vaihtoehdon erilaisissa elämäntilanteissa oleville.

Yrittäjyyskasvatuksessa tulee huomioida yrittäjyyden monimuotoisuus. Suomalainen yrittäjyyskasvatus pohjautuu varsin monipuoliseen yrittäjyyskasvatukseen, mutta sivutoiminen yrittäjyys on yhä monelle vierasta. Tässä suhteessa kevytyrittäjyyspalvelut tekevätkin hyvää ”valistustyötä” palvelujaan markkinoidessaan. Sivutoiminen yrittäjyys ei kuitenkaan edellytä kevytyrittäjyyspalvelujen käyttöä. Sivutoiminen yrittäjyys monine vaihtoehtoineen on yleisessä keskustelussa jäänyt jossain määrin yksittäisten muotojensa varjoon: keskustelua käydään vaikkapa alustatalouteen liittyvistä ilmiöistä tai kevytyrittäjyydestä, mutta kokonaisuus jää helposti hämäräksi. Olisikin suotavaa, että yrittäjyyskasvatuksen materiaaleissa johdonmukaisesti tuotaisiin esille sivutoiminen yrittäjyys ja sen eri vaihtoehdot. Kiinnostus yrittäjyyteen on Suomessa kasvussa. On tärkeää, että etenkin nuoret tunnistavat mahdollisuuden yhdistää palkkatyötä ja yrittäjyyttä.

3.4 Tutkimuksen rajoitukset ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen aineisto kerättiin paneelia sekä sosiaalisen median kanavia ja uutiskirjeitä hyödyntäen. Jatkossa kyselytutkimuksissa olisi perusteltua pyrkiä tilastollisesti edustaviin aineistoihin. Tässä hyödynnetty aineisto on laajuudeltaan varsin hyvä, mutta sitä ei voi pitää täysin edustavana.

Huomionarvoinen rajoittava tekijä etenkin hyvinvointiin liittyvien tulosten osalta on myös koronapandemia. Aineisto kerättiin keskellä pandemiaa, ja jääkin avoimeksi kysymykseksi missä määrin tämä on vaikuttanut vastaajien kokemukseen omasta

hyvinvoinnistaan. Pandemialla ja siihen liittyvillä rajoituksilla on ollut laaja-alaisia hyvinvointivaikutuksia, joita tässä tutkimuksessa ei erikseen luodattu, ja joiden vaikutusta on mahdoton arvioida. Koska vastaajat pääosin ovat kokeneet hyvinvointinsa hyväksi, mahdollisten vaikutusten voi arvioida olleen vastaajien kohdalla vähäisiä, mutta tämä seikka on hyvä huomioida tuloksia arvioitaessa tai myöhempiin tuloksiin verrattaessa.

Jatkotutkimuksessa tulisi täydentää ja syventää tämän tutkimuksen tuloksia ensisijaisesti laadullisin tutkimuksin. Erityistä huomiota olisi hyvä kiinnittää palkkatyötä ja yrittäjyyttä yhdistävien ryhmään. Erilaiset ansainnan yhdistämisen muodot todennäköisesti yleistyvät entisestään tulevaisuudessa, ja tämän ryhmän hyvinvointiin, sosiaaliturvaan ja koko työelämäkokemukseen on aiheutta suhtautua kiinnostuksella. Varsinkin naisten kohdalla niin sanottu *opting out* -ilmiön (ks. Biese & Choroszewicz, 2019; Cabrera, 2007) syyt ja seuraukset voivat käytännössä näkyä juuri hybridiyrittäjyydessä. Sukupuolten eroihin sivutoimisessa yrittäjyydessä on syytä jatkossa kohdistaa enemmän huomiota. Myös yrittäjyyden roolia merkityksellisyyden kokemuksen tuottajana on syytä tarkastella jatkossa (ks. Järvensivu, 2020).

Tarkempaa tutkimusta kaipaisi myös sivutoiminen yrittäjyys työttömyyden rinnalla. Tässä tutkimuksessa työttömyyden rinnalla yrittäjyyttä harjoitti 11 % vastaajista, mutta koska tilastollista analyysia varten luokkia yhdistettiin, nimenomaan työttömien yrittäjyydestä on vaikea vetää johtopäätöksiä. Jatkotutkimuksissa olisi hyvä tarkastella työttömien sivutoimisen yrittäjyyden vaikutuksia työllistymiseen, päätoimiseen yrittäjyyteen sekä hyvinvointiin. Lisäksi sosiaaliturvaan liittyviä haasteita olisi hedelmällistä tarkastella erityisesti tämän ryhmän näkökulmasta.

Tässä tutkimuksessa ei myöskään ollut mahdollisuutta perehtyä tarkemmin sivutoimisen yrittäjyyden paikkasidonnaisuuteen. Kyselyn vastaajissa oli huomattavan vähän maaseutumaisiin

kuntiin sijoittuvia sivutoimisia yrittäjiä. Jatkotutkimuksissa olisi aiheellista paneutua tarkemmin maaseudun sivutoimiseen yrittäjyyteen vahvemmin kohdennetulla aineistolla. Maaseudun elinvoimaisena säilymisen kannalta erilaisten ansainnan muotojen yhdistäminen on potentiaalisesti tärkeä tekijä, mutta tämän tutkimuksen aineisto ei anna mahdollisuutta pureutua siihen syvemmin. Vaikka digitaalinen murros tarjoaa uusia työmahdollisuuksia myös fyysisten etäisyyksien aiemmin rajoittamilla alueilla, maaseutukontekstiin sijoittuvaa ansainnan yhdistämistä on kansainvälisestikin tutkittu rajoitetusti (pl. Markantoni ym., 2012; Markantoni & Van Hoven, 2014) ja paljon maatalouden sivuelinkeinoihin keskittyen. Sen lisäksi että erityyppiset portfoliourat yleistyvät, digitalisaatio ja etätyön yleistyminen tuottavat tarvetta tarkastella maaseutua työn tekemisen ympäristönä uudella tavalla; työn siirtymä maaseudulta kaupunkiin ei olekaan enää puhtaasti yksisuuntainen.

LÄHTEET

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 179–211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)

Akola, E., Heinonen, J., Kovalainen, A., Pukkinen, T., & Österberg-Högstedt, J. (2007). *Yrittäjyyden ja palkkatyön rajapinnalla? Työn ja toimeentulon rakentuminen eri ammateissa 2000-luvun Suomessa* (Työpoliittinen tutkimus 326). Työministeriö.

Álvarez, G., & I. Sinde-Cantorna, A. (2014). Self-employment and job satisfaction: an empirical analysis. *International journal of manpower*, 35(5), 688–702. <https://doi.org/10.1108/IJM-11-2012-0169>

Amit, R., & Muller, E. (1995). “Push” and “pull” entrepreneurship. *Journal of small business & entrepreneurship*, 12(4), 64–80. <https://doi.org/10.1080/08276331.1995.10600505>

Andersson, P. (2008). Happiness and health: Well-being among the self-employed. *Journal of socio-economics*, 37(1), 213–236. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2007.03.003>

Ardianti, R., Obschonka, M., & Davidsson, P. (2022). Psychological well-being of hybrid entrepreneurs. *Journal of business venturing insights*, 17, e00294. <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2021.e00294>

Baron, R. A., Franklin, R. J., & Hmieleski, K. M. (2016). Why entrepreneurs often experience low, not high, levels of stress: The joint effects of selection and psychological capital. *Journal of management*, 42(3), 742–768. <https://doi.org/10.1177%2F0149206313495411>

Berrill, J., Cassells, D., O’Hagan-Luff, M., & van Stel, A. (2021). The relationship between financial distress and well-being: Exploring the role of self-employment. *International small business journal*, 39(4), 330–349. <https://doi.org/10.1177%2F0266242620965384>

Biese, I., & Choroszewicz, M. (2019). Opting out: professional women develop reflexive agency. *Equality, diversity and inclusion: An international journal*, 38(6), 619–633. <https://doi.org/10.1108/EDI-06-2018-0097>

Block, J. H., & Landgraf, A. (2016). Transition from part-time entrepreneurship to full-time entrepreneurship: the role of financial and non-financial motives. *International entrepreneurship and management journal*, 12(1), 259–282. <https://doi.org/10.1007/s11365-014-0331-6>

Block, J., Landgraf, A., & Semrau, T. (2019). The differential impact of societal cultural practices on part-time and full-time self-employment: A multi-level, multi-country study. *International small business journal*, 37(1), 43–68. <https://doi.org/10.1177%2F0266242618801441>

Bosma, N., Van Praag, M., & De Wit, G. (2000). *Determinants of successful entrepreneurship* (EIM Research Report 002/E).

Bouwhuis, S., Gueskens, G., Boot, C., Bongers, P., & van der Beek, A. (2017). Predictors of transitions from single to multiple job holding: Results of a longitudinal study among employees aged 45–64 in the Netherlands. *American journal of industrial medicine*, 60(8), 696–710. <https://doi.org/10.1002/ajim.22738>

Bradley, D.E., & Roberts, J.A. (2004). Self-employment and job satisfaction: Investigating the role of self-efficacy, depression, and seniority. *Journal of small business management*, 42(1), 37–58. <https://doi.org/10.1111/j.1540-627X.2004.00096.x>

Brieger, S. A., De Clercq, D., & Meynhardt, T. (2020). Doing good, feeling good? Entrepreneurs' social value creation beliefs and work-related well-being. *Journal of business ethics*, 172, 707–725. <https://doi.org/10.1007/s10551-020-04512-6>

Bögenhold, D. (2004). Entrepreneurship: multiple meanings and consequences. *International journal of entrepreneurship and innovation management*, 4(1), 3–10. <http://doi.org/10.1504/IJEIM.2004.004496>

Bögenhold, D. (2019). Are hybrids the new normal? A labour market perspective on hybrid self-employment. *International review of entrepreneurship*, 17(4), 429–448.

Bögenhold, D., & Klinglmair, A. (2017). One-person enterprises and the phenomenon of hybrid self-employment: evidence from an empirical study. *Empirica*, 44(2), 383–404. <https://doi.org/10.1007/s10663-016-9332-8>

Cabrera, E. F. (2007). Opting out and opting in: understanding the complexities of women's career transitions. *Career development international* 12(3), 218–237. <https://doi.org/10.1108/13620430710745872>

Carsrud, A., & Brännback, M. (2011). Entrepreneurial motivations: what do we still need to know? *Journal of small business management*, 49(1), 9–26. <https://doi.org/10.1111/j.1540-627X.2010.00312.x>

Cope, J. (2005). Toward a dynamic learning perspective of entrepreneurship. *Entrepreneurship theory and practice*, 29(4), 373–397. <https://doi.org/10.1111%2Fj.1540-6520.2005.00090.x>

Davis, A. E., & Shaver, K. G. (2012). Understanding gendered variations in business growth intentions across the life course. *Entrepreneurship theory and practice*, 36(3), 495–512. <https://doi.org/10.1111%2Fj.1540-6520.2012.00508.x>

Dawson, C., & Henley, A. (2012). “Push” versus “pull” entrepreneurship: an ambiguous distinction? *International journal of entrepreneurial behavior & research* 18(6), 697–719. <https://doi.org/10.1108/13552551211268139>

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of happiness studies*, 9(1), 1–11. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9018-1>

Demir, C., Werner, A., Kraus, S., & Jones, P. (2020). Hybrid entrepreneurship: a systematic literature review. *Journal of small business & entrepreneurship*, 34(1), 29–52. <https://doi.org/10.1080/08276331.2020.1764738>

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological bulletin*, 95(3), 542–575. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>

Diener, E. (2000). Subjective well-being: the science of happiness and a proposal for a national index. *American psychologist*, 55(1), 34–43. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.34>

Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*, 49(1), 71–75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13

Dodge, R., Daly, A. P., Huyton, J., & Sanders, L. D. (2012). The challenge of defining wellbeing. *International journal of wellbeing*, 2(3), 222–235. <http://doi.org/10.5502/ijw.v2i3.4>

Douglas, E. J., & Shepherd, D. A. (2002). Self-employment as a career choice: Attitudes, entrepreneurial intentions, and utility maximization. *Entrepreneurship theory and practice*, 26(3), 81–90. <https://doi.org/10.1177%2F104225870202600305>

Ebbers, I., & Piper, A. (2017). Satisfaction comparisons: women with families, full-time and part-time self-employed. *International journal of gender and entrepreneurship*, 9(2), 171–187. <https://doi.org/10.1108/IJGE-11-2016-0046>

Elo, A-L., Leppänen A., & Jahkola, A. (2003). Validity of a single-item measure of stress symptoms. *Scandinavian journal of work and environmental health*, 29(6), 444–451. <https://doi.org/10.5271/sjweh.752>

Eläkeliitto. (i.a.). *Eläkkeeltä töihin*. <https://www.elakeliitto.fi/el%C3%A4kkeelt%C3%A4t%C3%B6ihin>

Farmer, S., Yao, X., & Kung-Mcintyre, K. (2011). The behavioral impact of entrepreneur identity aspiration and prior entrepreneurial experience. *Entrepreneurship theory and practice*, 35(2), 245–273. <https://doi.org/10.1111%2Fj.1540-6520.2009.00358.x>

Ferreira, C. C. (2020). Experiential learning theory and hybrid entrepreneurship: factors influencing the transition to full-time entrepreneurship. *International journal of entrepreneurial behavior & research*, 26(8), 1845–1863. <https://doi.org/10.1108/IJEBr-12-2019-0668>

Ferreira, C., Ferguson, S., & Pitt, L. (2019). Entrepreneurial marketing and hybrid entrepreneurship: the case of JM Reid Baboo Rods. *Journal of marketing management*, 35(9-10), 867–885. <https://doi.org/10.1080/0267257X.2019.1637921>

Folta, T., Delmar, F., & Wennberg, K. (2010). Hybrid entrepreneurship. *Management science*, 56(2), 253–269. <https://doi.org/10.1287/mnsc.1090.1094>

Gielnik, M. M., Zacher, H., & Schmitt, A. (2017). How small business managers' age and focus on opportunities affect business growth: a mediated moderation growth model. *Journal of small business management*, 55(3), 460–483. <https://doi.org/10.1111/jsbm.12253>

Gielnik, M. M., Zacher, H., & Wang, M. (2018). Age in the entrepreneurial process: The role of future time perspective and prior entrepreneurial experience. *Journal of applied psychology*, 103(10), 1067–1085. <https://doi.org/10.1037/apl0000322>

Gruenert, J. (1999). Second job entrepreneurs. *Occupational outlook quarterly*, 43(3), 18-26.

Haapala, L. (2019). Yrittäjäriskin hallinta tähän asti. Teoksessa J. Kananen, J. (toim.), *Sosiaaliturva työn murroksessa – palkkatyö, yrittäjyys ja toimeentulon riskit* (s. 63–80). [Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:22]. Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-652-2>

Hechavarría, D. M., Terjesen, S. A., Ingram, A. E., Renko, M., Justo, R., & Elam, A. (2017). Taking care of business: the impact of culture and gender on entrepreneurs' blended value creation goals. *Small business economics*, 48(1), 225–257. <https://doi.org/10.1007/s11187-016-9747-4>

Heiskanen, T. (2019). Johdanto. Teoksessa T. Heiskanen, S. Syvänen, & T. Rissanen (toim.), *Mihin työelämä on menossa? Tutkimuksen näkökulmia*. Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-006-9>

Hofstede Insights. (i.a.). *Compare countries*. <https://www.hofstede-insights.com/product/compare-countries/>

Hytti, U., Kautonen, T., & Akola, E. (2013). Determinants of job satisfaction for salaried and self-employed professionals in Finland. *The international journal of human resource management*, 24(10), 2034–2053. <https://doi.org/10.1080/09585192.2012.723023>

Hämeenniemi, M., Hellstén, H., & Ketvel, E. (2019). *Yksinyrittäjäkysely 2019*. Suomen Yrittäjät. https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/09/yksinyrittajakysely_2019_0.pdf

Härmälä, V., Lamminkoski, H., Salminen, V., Halme, K., & Autio, E. (2017). *Yrittäjyyden uudet suunnat – selvitys hallituksen toimenpiteistä yrittäjyyden vahvistamiseksi* (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 75/2017). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-482-5%C2%A0>

Jean, M., & Forbes, C. (2012). An exploration of the motivations and expectation gaps of mompreneurs. *Journal of business diversity* 12(2), 112–130.

Johnson, B. R. (1990). Toward a multidimensional model of entrepreneurship: The case of achievement motivation and the entrepreneur. *Entrepreneurship theory and practice*, 14(3), 39–54. <https://doi.org/10.1177%2F104225879001400306>

Järvensivu, A., Haapakorpi, A., Kauhanen, M., & Melin, H. (2021). *Monimuotoinen ansiotyö – käytännöt ja yhteiskunnallinen kehys. Projektin loppuraportti*. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1977-9>

Järvensivu, A. (2020). Työn merkityksellisyyden kaipuu johtaa korkeakoulutettuja yhdistämään useita töitä. *Työn tuuli*, 29(1), 60–70.

Järventaus, J., & Kekäläinen, H. (2018). *Uudistuva työ ja yrittäjyys – visioista toteutukseen* (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 27/2018). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-340-5>

Kauhanen, M. (2021). *Multiple job holding in the changing labour market – evidence from Finland* (Palkansaajien tutkimuslaitoksen työpapereita 331). <https://labore.fi/julkaisu/multiple-job-holding-in-the-changing-labour-market-evidence-from-finland/>

Kautonen, T., Down, S., & Minniti, M. (2014). Ageing and entrepreneurial preferences. *Small business economics*, 42(3), 579–594. <https://doi.org/10.1007/s11187-013-9489-5>

Keyes, C. L. M. (1998). Social well-being. *Social psychology quarterly*, 61(2), 121–140. <https://doi.org/10.2307/2787065>

Keyes, C. L. (2005). Mental illness and/or mental health? Investigating axioms of the complete state model of health. *Journal of consulting and clinical psychology*, 73(3), 539–548. <https://doi.org/10.1037/0022-006x.73.3.539>

Keyes, C. L. (2013). Promoting and protecting positive mental health: Early and often throughout the lifespan. Teoksessa C. Keyes (ed.), *Mental well-being: International contributions to the study of positive mental health* (s. 3–28). Springer.

Keyes, C. L., Shmotkin, D., & Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: the empirical encounter of two traditions. *Journal of personality and social psychology*, 82(6), 1007–1022. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.1007>

Keyes, C. L. M., & Waterman, M. B. (2003). Dimensions of well-being and mental health in adulthood. Teoksessa M. H. Bornstein, L. Davidson, C. L. M. Keyes, K. A. Moore, & The Center for Child Well-Being (eds.), *Well-being: Positive development across the life course* (s. 477–497). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Kirkwood, J. (2009). Motivational factors in a push-pull theory of entrepreneurship. *Gender in management*, 24(5), 346–364. <http://doi.org/10.1108/17542410910968805>

Kokko, K., Korkalainen, A., Lyyra, A. L., & Feldt, T. (2013). Structure and continuity of wellbeing in mid-adulthood: A longitudinal study. *Journal of happiness studies* 14(1), 99–114. <https://doi.org/10.1007/s10902-011-9318-y>

Kolvereid, L. (2016). Preference for self-employment: Prediction of new business start-up intentions and efforts. *The international journal of entrepreneurship and innovation*, 17(2), 100–109. <https://doi.org/10.1177%2F1465750316648576>

Koramo, M., Keinänen, J., Oosi, O., & Wennberg, M. (2017). *Itsensätyöllistäminen ja jakamistalous työelämän murroksessa* [Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 13/2017]. Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-201-9>

Kouriloff, M. (2000). Exploring perceptions of a priori barriers to entrepreneurship: a multidisciplinary approach. *Entrepreneurship theory and practice*, 25(2), 59–80. <https://doi.org/10.1177%2F104225870002500204>

Landgraf, A. (2015). *Part-time entrepreneurship: Micro-level and macro-level determinants*. [Väitöskirja, Universität Trier]. <https://doi.org/10.25353/ubtr-xxxx-7f4c-bfbd>

Langowitz, N., & Minniti, M. (2007). The entrepreneurial propensity of women. *Entrepreneurship theory and practice*, 31(3), 341–364. <https://doi.org/10.1111%2Fj.1540-6520.2007.00177.x>

Lee, J. (2021). A dynamic model of employees' transition to entrepreneur: A cognitive mapping approach. *Human resource development review*, 20(2), 143–171. <https://doi.org/10.1177%2F15344843211000260>

Lehtinen, P. (11.10.2021). Yrittäjyyden kuuma trendi tarjoaa benjihypyn tuntemattomaan. *Kauppalehti*. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/yrittajyyden-kuuma-trendi-tarjoaa-benji-hypyn-tuntemattomaan/8407f0a8-5bed-43ce-b794-e45507586c6c>

Lévesque, M., & MacCrimmon, K. R. (1998). On the interaction of time and money invested in new ventures. *Entrepreneurship theory and practice*, 22(2), 89–110. <https://doi.org/10.1177%2F104225879802200207>

Liñán, F., & Chen, Y. W. (2009). Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship theory and practice*, 33(3), 593–617. <https://doi.org/10.1111%2Fj.1540-6520.2009.00318.x>

Lith, P. (2010). Yrittäjäksi palkkatyön tai eläkkeen ohella. *Tieto&trendit*, (7). https://tilastokeskus.fi/artikkelit/2010/art_2010-11-10_005.html

Luc, S., Chirita, G. M., Delvaux, E., & Kepnou, A. K. (2018). Hybrid entrepreneurship: Employees climbing the entrepreneurial ladder. *International review of entrepreneurship*, 16(1), 89–114.

Luomala, K., Akola, E., & Heinonen, J. (2011). *Yrittäjyys, työ ja hyvinvointi korkeasti koulutettujen keskuudessa: Selvitys akavalaisten liittojen jäsenistössä*. Akava.

Markantoni, M., Strijker, D., & Koster, S. (2014). Motives for starting up a side activity in rural areas in the Netherlands. *Local economy*, 29(6-7), 723–739. <https://doi.org/10.1177%2F0269094214552947>

Markantoni, M., & Van Hoven, B. (2012). Bringing 'invisible' side activities to light: A case study of rural female entrepreneurs in the Veenkoloniën, the Netherlands. *Journal of rural studies*, 28(4), 507–516. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2012.05.006>

Meager, N. (2015). Job quality and self-Employment: is it (still) better to work for yourself? Teoksessa A. Burke (toim.), *The handbook of researchers on freelancing and self-employment* (s. 39–50). Senate Hall Academic Publishing.

Mungaray, A., & Ramirez-Urquidy, M. (2011). Full and part-time entrepreneurship and the supply of entrepreneurial effort: Evidence from Mexican microenterprises. *Journal of developmental entrepreneurship*, 16(4), 441–458. <https://doi.org/10.1142/S1084946711001938>

Mäntymäki, M., Baiyere, A., & Islam, N. (2019). Digital platforms and the changing nature of physical work: Insights from ride-hailing. *International journal of information management*, 49, 452–460. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.08.007>

Nikolova, M. (2019). Switching to self-employment can be good for your health. *Journal of business venturing*, 34(4), 664–691. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2018.09.001>

Nordström, C., Sirén, C., Thorgren, S., & Wincent, J. (2016). Passion in hybrid entrepreneurship: the impact of entrepreneurial teams and tenure. *Baltic journal of management*, 11(2), 167–186. <http://doi.org/10.1108/BJM-01-2015-0007>

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. (2. ed). McGraw-Hill.

OECD. (2017). *Entrepreneurship at a Glance 2017*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/22266941>

Paasio, K., & Pukkinen, T. (2006). *Korkeasti koulutettujen ammattiharjoittajana ja yrittäjänä toimiminen: Selvitys AKAVAn jäsenistössä*. PK-Instituutti, Turun kauppakorkeakoulu.

Patrick, C., Stephens, H., & Weinstein, A. (2016). Where are all the self-employed women? Push and pull factors influencing female labor market decisions. *Small business economics*, 46(3), 365–390. <https://doi.org/10.1007/s11187-015-9697-2>

Peters, P., Blomme, R., De Jager, W., & Van Der Heijden, B. (2020). The impact of work-related values and work control on the career satisfaction of female freelancers. *Small business economics*, 55(2), 493–506. <https://doi.org/10.1007/s11187-019-00247-5>

Petrova, K. (2010). Part-time entrepreneurship, learning and ability. *Journal of management policy and practice*, 12(1), 64–75.

Petrova, K. (2012). Part-time entrepreneurship and financial constraints: evidence from the Panel Study of Entrepreneurial Dynamics. *Small business economics*, 39(2), 473–493. <http://doi.org/10.1007/s11187-010-9310-7>

Pukkinen, T., Heinonen, J., Hytti, U., & Stenholm, P. (2021). *Yrittäjyys maaseudun nuorten uravaihtoehdona*. Johtamisen ja yrittäjyyden laitos, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8358-2>

Pärnänen, A. (2021). Työllisyysaste vertailevasta näkökulmasta ja työvoimareservit. Teoksessa M. Jäntti (toim.), *Työllisyyden tutkijatyöryhmän raportti* (s. 60–69). [Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:40]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-868-4>

Raffiee, J., & Feng, J. (2014). Should I quit my day job? A hybrid path to entrepreneurship. *Academy of management journal*, 57(4), 936–963. <http://doi.org/10.5465/amj.2012.0522>

Raijas, M. (5.10.2021). Kevytyrittäjien määrä kasvoi koronavuonna. Tieto&Trendit. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/kevytyrittajien-maara-kasvoi-koronavuonna/>

Ratten, V. (2020). Cultural, lifestyle, and social entrepreneurship. *Journal of small business & entrepreneurship*, 34(1), 1–8. <https://doi.org/10.1080/08276331.2020.1789933>

Renko, M., Kroeck, K. G., & Bullough, A. (2012). Expectancy theory and nascent entrepreneurship. *Small business economics*, 39(3), 667–684. <https://doi.org/10.1007/s11187-011-9354-3>

Rope, T. (2020). *Kevytyrittäjyys työelämän muutoksessa*. Tammertekniikka.

Rouchy, P., Tavassoli, S., & Wernberg, J. (2021). Heterogeneous hybrid entrepreneurs-framing the variation in entrepreneurial effort and motives for hybrid entrepreneurship. *International journal of entrepreneurship and small business*, 42(1-2): 115–129. <http://doi.org/10.1504/IJESB.2021.112267>

Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of personality and social psychology*, 57(6), 1069–1081. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>

Saikkonen, P. (2019). Palkkatyön, sosiaaliturvan ja yrittäjyyden yhteensovittamisen nykytila. Teoksessa J. Kananen (toim.), *Sosiaaliturva työn murroksessa – palkkatyö, yrittäjyys ja toimeentulon riskit* (s. 7–33). (Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:22). Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-652-2>

Schjoedt, L., & Shaver, K. G. (2007). Deciding on an entrepreneurial career: A test of the pull and push hypotheses using the panel study of entrepreneurial dynamics data. *Entrepreneurship theory and practice*, 31(5), 733–752. <https://doi.org/10.1111%2Fj.1540-6520.2007.00197.x>

Schulz, M., Urbig, D., & Procher, V. (2016). Hybrid entrepreneurship and public policy: the case of firm entry deregulation. *Journal of business venturing*, 31(3), 272–286. <http://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2016.01.002>

Schulz, M., Urbig, D., & Procher, V. (2018). *The role of hybrid entrepreneurship in explaining multiple job holders' earnings structure* (Ruhr Economic Papers 751). RWI - Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung. <http://doi.org/10.4419/86788872>

Schumpeter, J. (2008). *Capitalism, socialism and democracy*. Harper. (Alkuperäinen teos julkaistu 1942).

Segal, G., Borgia, D., & Schoenfeld, J. (2005). The motivation to become an entrepreneur. *International journal of entrepreneurial behavior & research*, 11(1): 42–57. <http://doi.org/10.1108/13552550510580834>

Sekki, A., & Härkönen, O. (2020). *Kevytyrittäjyys: Opas sivutoimiseen yrittäjyyteen*. Kauppakamari.

Seppänen, L., Poutanen, S., & Rouvinen, P. (2019). Millaista yrittäjyyttä alustatyö edistää? Esimerkkinä Upwork Suomessa. *Työpoliittinen aikakauskirja*, 1/2019, 20–28. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-418-1>

Shir, N. (2015). *Entrepreneurial well-being: the payoff structure of business creation*. Stockholm School of Economics.

Shir, N., Nikolaev, B. N., & Wincent, J. (2019). Entrepreneurship and well-being: The role of psychological autonomy, competence, and relatedness. *Journal of business venturing*, 34(5), 105875. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2018.05.002>

Solesvik, M. Z. (2017). Hybrid entrepreneurship: how and why entrepreneurs combine employment with self-employment. *Technology innovation management review*, 7(3), 33–41. <http://doi.org/10.22215/timreview/1063>

Soliman, D. M. (2011). Entrepreneurial intention among tourism undergraduate students in Egypt. *Tourism analysis*, 16(4), 471–481. <http://doi.org/10.3727/108354211X13149079789052>

Sosiaaliturvakomitea. (2021). *Sosiaaliturvakomitean kannanotot ongelmalähtöisiin tilannekuvaraportteihin* (Sosiaaliturvakomitean julkaisuja 2021:3). Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8360-1>

Stanworth, C. (2000). Women and work in the information age. *Gender, work & organization*, 7(1), 20–32. <https://doi.org/10.1111/1468-0432.00090>

Stephan, U. (2018). Entrepreneurs' mental health and well-being: A review and research agenda. *Academy of management perspectives*, 32(3), 290–322. <https://doi.org/10.5465/amp.2017.0001>

Stephan, U., & Roesler, U. (2010). Health of entrepreneurs versus employees in a national representative sample. *Journal of occupational and organizational psychology*, 83(3), 717–738. <https://doi.org/10.1348/096317909X472067>

Stirzaker, R., & Galloway, L. (2017). Ageing and redundancy and the silver lining of entrepreneurship. *The international journal of entrepreneurship and innovation*, 18(2), 105–114. <https://doi.org/10.1177%2F1465750317706441>

St-Jean, É., & Duhamel, M. (2020). Employee work–life balance and work satisfaction: an empirical study of entrepreneurial career transition and intention across 70 different economies. *Academia revista latinoamericana de administracion*, 33(3/4), 321–335. <https://doi.org/10.1108/ARLA-02-2019-0054>

StatFin-tietokanta. (15.10.2021). *Työvoimatutkimus*. Valitut muuttujat: Osa- tai kokoaikatyötä tekevät työlliset ja palkansaajat muuttujina Vuosi, Sukupuoli, Ikäluokka, Osa-aikatyö ja Tiedot https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tym__tyti__vv/statfin_tyti_pxt_11pr.px/

StatFin-tietokanta. (16.3.2022). *Työvoimatutkimus*. Valitut muuttujat: Yksinyrittäjät (pl. maa-, metsä- ja kalatalous <https://pxnet2.stat.fi:443/PXWeb/sq/b4951f80-aed9-457c-8909-898e0068a2f9>

Suomen virallinen tilasto. (15.10.2020). *Työvoimatutkimus*. Työllisyys ja työttömyys 2020, 2 Työvoimatutkimuksen keskeiset käsitteet ja määritelmät. Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/tyti/2020/13/tyti_2020_13_2021-03-04_kat_002_fi.html

Suomen Yrittäjät. (i.a.). *Yrittäjyystilastot*. (15.10.2021). https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/07/yrittajyystilasto_2021_su.pdf

Sutela, H. (2018). Alustatyö on tullut jäädäkseen – kuinka mitata sitä? *Tieto & Tredit, blogikirjoitus*. <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2018/alustatyö-on-tullut-jaadakse-kuinka-mitata-sita/>

Sutela, H., & Pärnänen, A. (2018). *Yrittäjät Suomessa 2017*. Tilastokeskus. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/tyym_201700_2018_21465_net.pdf

Taskinen, P. (2017). Sivutyöt ovat yleistyneet. *Tieto & Trendit*. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2017/sivutyot-ovat-yleistyneet/>

Tilastokeskus. (17.4.2018). *Työvoimatutkimus*. Alustatalous 2017. http://www.stat.fi/til/tyti/2017/14/tyti_2017_14_2018-04-17_tie_001_fi.html

Thorgren, S., Nordström, C., & Wincent, J. (2014). Hybrid entrepreneurship: The importance of passion. *Baltic journal of management*, 9(3), 314–329. <https://doi.org/10.1108/BJM-11-2013-0175>

Thorgren, S., Sirén, C., Nordström, C., & Wincent, J. (2016). Hybrid entrepreneurs' second-step choice: The nonlinear relationship between age and intention to enter full-time entrepreneurship. *Journal of business venturing insights*, 5, 14–18. <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2015.12.001>

Tornikoski, E. T., Viljamaa, A., & Varamäki, E. (2015). Hybrid entrepreneurship during retirement: Comparison of motives and aspirations. Teoksessa N. Sappleton, & F. Lourenço (eds.), *Entrepreneurship, self-employment and retirement* (s. 187–208). Palgrave Macmillan.

Valtioneuvosto. (2019). *Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta* (Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31). Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>

Varamäki, E., Sorama, K., Viljamaa, A., Heikkilä, T., & Salo, K. (2012). Eteläpohjalaisten sivutoimiyrittäjien kasvutavoitteet sekä kasvun mahdollisuudet (Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A, Tutkimuksia 11). Seinäjoen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5863-43-7>

Viljamaa, A., Varamäki, E., Vainio, A., Korsbäck, A., & Sorama, K. (2014). *Sivutoiminen yrittäjyys ja sivutoimisesta päätoimiseen yrittäjyyteen kasvun tukeminen Etelä-Pohjanmaalla* (Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B, Raportteja ja selvityksiä 90). Seinäjoen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5863-83-3>

Viljamaa, A., Varamäki, E., Heikkilä, T., Joensuu, S., & Katajavirta, M. (2015). *Sivutoimiyrittäjät-pysyvästi sivutoimisia vai tulevia päätoimisia?* (Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B, Raportteja ja selvityksiä 103). Seinäjoen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7109-22-9>

Viljamaa, A., Varamäki, E., & Joensuu-Salo, S. (2017). Best of both worlds? Persistent hybrid entrepreneurship. *Journal of enterprising culture*, 25(4), 339–359. <https://doi.org/10.1142/S0218495817500133>

Wiklund, J., Nikolaev, B., Shir, N., Foo, M.D., & Bradley, S. (2019). Entrepreneurship and well-being: Past, present, and future. *Journal of business venturing*, 34(4), 579–588. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2019.01.002>

Wilton, S. (2017). Mompreneurs, leaning in and opting out: Work/family choices under neo-Liberalism. *Atlantis: critical studies in gender, culture & social justice*, 38(2), 191–204.

Zhang, P., & Cain, K. (2017). Reassessing the link between risk aversion and entrepreneurial intention: The mediating role of the determinants of planned behaviour. *International journal of entrepreneurial behavior & research*, 23(5), 793–811. <https://doi.org/10.1108/IJEBr-08-2016-0248>

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA – PUBLICATIONS OF SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

A. TUTKIMUKSIA - RESEARCH REPORTS

B. RAPORTTEJA JA SELVITYKSIÄ - REPORTS

C. OPPIMATERIAALEJA - TEACHING MATERIALS

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarjojen aiemmin ilmestyneet julkaisut löytyvät SeAMKin verkkosivuilta

<https://www.seamk.fi/yrityksille/julkaisut/>

ja Theseus-verkkokirjastosta **<https://www.theseus.fi>**

Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto

Kalevankatu 35, 60100 Seinäjoki

p. 040 830 0410

kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-7317-72-3 (verkkojulkaisu)

ISSN 1797-5565 (verkkojulkaisu)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES